ADALET
DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN AYDA BİR YAYINLANIR.

Yıl : 56 **Mart 1965** **Sayı : 3**

İÇİNDEKİLER

İncelemeler

	Sayfa
Ali Himmet BERKİ : Dalyan - Voli	273
Dr. Kutbettin AKKAN : Trafik Kazalarının Kriminolojisi	280
Selâhattin ATALAY : İngiliz Ceza Hukukunda Çocuk Suçlular	309
Ekmel ERBEN : Fransa'da Yüksek Hâkimler Kurulu	320
Mazhar ARIKAN : Gayrimenkul Satımı	351
Dr. Mustafa T. YÜCEL : Suç Vâkıasının Psikolojik Tahlili	370

İçtihatlar

I — Yargıtay Hukuk Kararları	379
II — Yargıtay Ceza Kararları	404

Kronik

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ : Yeni Hukuk Kararları	421

6026 sayılı kanuna göre idare eden :

Rıdvan Bülent Erciyeş

786

DALYAN — VOLİ
(Hukukî Tasarruf Bakımından)

Ali Himmet BERKİ

Dalyan — Voli, Balık tutmak için insanların faidelendiği Ağ ve Ağ mahalleridir.

Dalyan ve Voli lafızlarının, hangi lisana mensup olduğunu, on sene evvel neşrettiğim «Hukuki tasarruf bakımından Dalyan ve Voli» adlı bir tetabbu'da yazmıştım. Burada tekrara lüzum görmedim, bu yazı ile maksadım, toplu olarak Dalyan ve Voli meselelerini ve ahiren beliren bazı temyiz içtihatlarını arz etmekten ibarettir. Arzu edenler oraya müracaat edebilirler.

Dalyan ve Volilerin tarihi haylı eskidir. Her hangi bir vasıta ve aletle avcılık ve bu meyanda balık avcılığının, insanlar kadar bir mazisi vardır. Yalnız av alet ve vasıtaları ilk zamanlarda basit ve iptidaî bir halde idi Zamanla son şekilleri almıştır. Bu gün Balık avlamak için muhtelif vasıta ve aletler vardır. En fazla balık avlanan vasıta, Dalyan Volidir.

Bunlar devamlı bir hak olmak ve gayri menkullerle irtibatı bulunmak bakımından memleketimizde tapuya geçirilmiş ve daimi bir hak olarak muameleye tabi tutulmuştur.

İlk bakışta basit gibi görünen Dalyan ve Voli meseleleri umumi sulardan intifa' hakkından ibaret olmayup, bir tarafdan Deniz, Göl ve Nehir hükümleri ve diger tarafdan kara ile irtibatı bulunmak ve bu yerler hali arazi veya mülk veya vakıf olmak itibarile bir takım hükümlere tabi bulunmaktadır. İşte biz bu hükümleri izaha çalışacak, Balık ve balıkcılıktan bahsetmeyeceğiz.

Vaktile sabık Balıkhane müdürü Deveciyan Karakin efendi, Balık ve balıkcılık mevzuunda bir eser neşretmiş ve uzun bir tetabbu' mahsulü olan bu eser takdir olunarak Fıransızcaya tercüme edilmiştir. Bu kitapta, Balıkların nev'i bulundukları sular ve av aletleri izah olunarak hukuki hükümlere temas edilmemiştir.

Dalyan Voliye müteallik hakların; hangi esaslara istinat eylediğini anlamak için, her şeyden evvel Deniz, Göl, Nehir üzerindeki hakları hatırlamak faideli olur.

Sular üzerinde muhtelif hak ve hükümler vardır. Bunların çoğu devlet ve devletin tebeasına ve bazıları devletlerin münasebet ve menfeatlerine taalluk eder. Devletlere taalluk edenler, devletler hukukunda ve fertlere taalluk edenler, medenî ve İdarî hukukta ve hususî kanunlarda yer alır. biz burada umumî olarak bu hakların tafsiline girişmiyecek, yalnız Dalyan ve Voli mevzuunu aydınlatacak bazı esasları arz edeceğiz.

Bir devletin hududları dahilinde bulunan kara sularile bu hükümde bulunan iç denizler, nehirler ve umumî göller, devletin hükümranlığı altındadır. Devlet bu sularda cemiyyetin menfaatine uygun olarak istediği gibi tasarruf edebilir. ve bu meyanda, buradan daimî veya muvakkat olarak bazı kimselerin intifaına izin verebilir. Bu cihetle, Dalyan ve Voli kurmak suretile Deniz, Göl ve Nehirlerden daimi istifade hakkı devletin iznine tavakkuf eder ve devletten izin alınmadıkca bu sular üzerinde Dalyan ve Voli kurulamaz. İntifaa izin verilmiş olması halinde, devletce konulan tahdidata ve teamüllere riayet etmek ve ahara zarar vermemek iktiza eder.

Bu mukaddimattan sonra, Dalyan ve Voliyi ve bunların hükümlerini izaha geçelim :

Dalyan :

Dalyan; balıkların toplu olarak geçdiği yerlerde, üç tarafı ağ ile kapadılıp diğer tarafı balıkların girmesi için açık bırakılan ve buradan balıklar ağa girince, ilişik halatlarla kapatılan av yeridir. Kuruluşuna, büyük ve küçüklüğüne ve şekillerine göre dalyan, Şıra dalyanı, yarım Şıra dalyanı, çit dalyanı gibi muhtelif isimler alır.

Dalyan, muhtelif mevsim ve zamanlarda faaliyete geçer. Meselâ : Marmara ve boğazlarda ekseriyyetle balıkların iniş ve çıkışlarında kurulur. Balıklar kış mevsiminde sürüler halinde daha ılık olan Ak Denize ve yazın daha serin olan Karadenize geçerler. Diğer memnu' olmıyan zamanlarda da balık avlanırsa da sürüler halinde geçiş zamanlarında daha külliyetli avlanır.

Dalyanlar, şekli itibarile üç kısma ayrılır :

1 — Ağ ve direklerden müteşekkil olup altı temamen ağ ile örtülür.

2 — Çok defa Göl ve Nehirlerin ağzında ve Denizlerin körfezlerinde kurulur. Ve ince kazık ve kamışlarla çevrilir. Bunlara Çit Dalyanı ve bazı yerlerde Kotra Dalyanı denir. Bu nev'i dalyanlarda ağ olmayup

balıkların girecekleri taraf, direklerle çevrilip bir kaç kapı bırakılır. Ve balıklar girince bu kapılar kapadılır, içeride balıklar kuzuluk denen yerlere girince kepçe ile çıkarılır. Adana'da Karataş mevkiindeki dalyan, bu nevidendir.

3 — Direksiz dalyan ki, ecnebi sularda kurulurmuş. Yurdumuzda kurulan dalyanlar, birinci ve ikinci neviden olan dalyanlardır. Beykoz'da Hasan bey ve Süreyya dalyanları meşhur dalyanlardandır. İstanbul'da dalyan bunlardan ibaret değildir, Karadeniz boğazında ve Marmara sahillerinde ve diğer Göl ve Nehirlerde bir çok faaliyette ve metruk dalyanlar vardır. Bunların bir kısmı sahipleri ve bir kısmı Hazine tarafından idare edilmektedir.

Karada yeri olup olmıyanları ve hududlarını ve bunlara müteallik hükümleri biraz sonra izah edeceğiz.

Voli :

Voli, sahillerden kayıklarla sulara serilip, balıklar girdikten sonra iki kollarından el ile karaya çekilen balık ağlarına, voli ağları ve bu ağların çevrildiği yerlere Voli mahalli denir.

Volilerde ağlar, boşaltmak için karaya çekilir. Kayığa çekilenlerde vardır. Açıklarda serilip kayıklara çekilen ağlara Voli ağı denmez.

Volilerde mevsime göre ağ kullanıldığı ve en çok kullanılan ağ Manyat ve Iğrıp olup cesamet itibarile ayrı ayrı nam aldıkları Manyat Iğribe benzer ve onun gibi kullanılırsa da Iğripten küçük bulunduğu ve her yerde Voli kurulamayup, derinliğin müsait ve zeminin arızasız olması icabeylediği, balıkçılardan aldığımız izahattan anlaşılmıştır.

Kuruluş şekillerinden anlaşıldığına göre, Dalyanın Denize ittisali olduğu halde, Volilerin ittisali yoktur.

Dalyan ve Volinin Tapu Durumları :

Dalyan ve Volinin ekserisinin, amelenin barınması, alat ve edevatın muhafazası ve balıklar ağlardan çıkarılıp ayrılması gibi ihtiyaçlar için karada yerleri vardır. Esasen bunların, tapu sicilli ile alâkası, karada toprak ve binaları olmasındandır. Sadef adası Volisi gibi bazı Volilerin karada yerleri yoksa da bu istisna teşkil eder. Bunlar da karada yeri olanlar gibi tapuda müsecceldir. Tapuda müseccel olmıyan bazı dalyan ve volilerde mevcuddur.

Dalyan ve Volilerin karadaki yerleri ya miri ve hali arazi veya mülk veya mukataalı veya icareteynli vakıfdır. Gerek dalyan ve gerek Vo-

Dalyan ve Volilere ait hak ve vazifeler :

Evvela Dalyan, Dalyanlarda diğer gayrimenkuller gibi tevarüs, beyi', şira, şüf'a (2), hibe, icar misilli hak ve tasarruflar cereyan eder.

Temlikî tasarruflar tapuda tescil olunursa muteberdir. Haricî bu kabil tasarruflar, hüküm ifade etmez. Noter Kanununun 44 üncü maddesi mucebince satış vaadleri, ancak resmî senetle yapılmış ise mûteber olur. Diğer ayn'i haklar gibi, Dalyana müteallik haklara müdahale ve taarruz ve hiç kimse tarafından bu haklar ihlâl olunamaz. Meselâ, biri gelip başkasının dalyan sahasında, dalyan kuramaz. Ve dalyan mevsiminde bu yerlerde gemiler demirleyemez. Ve başkaları tarafından dalyana zarar verecek yerde voli çevrilemez. Aksi halde men ve bundan doğacak zarar tazmin ettirilir (3).

Zabıtai Saydiyye Nizamnamesinin 21 inci maddesinde de beyan olunduğu üzere, ba - senet tasarruf olunan dalyan ve voli mahallerinde, balık avlamak hakkı, münhasıran mezkûr senetler hükümlerine ve kadimen cari olan teamül ve âdetine halel gelmemek şartiyle sahiplerine aittir. Dalyan sahipleri, bu yerlerde istedikleri gibi tasarruf hakkına malikdirler. Hatta dalyan sahası müsait ise müteaddit dalyan kurabilirlar.

Dalyan yeri müteaddit şahıslar arasında müşterek ise, bil' iştrak tasarruf ve kabili taksim ise taksim ederler veya hisselerine göre, münavebe ile kullanırlar. Kabili taksim değilse izalei şüyuunu isteye bilirler.

Bu haklar karşısında dalyan sahiplerinin hukukî ve nizamî tahditlere riayet etmeleri lâzımdır.

---

(2) Temyiz Mahkemesi Altıncı Hukuk Dairesi 26/12/1961 tarihinde şu kararı vermiştir : Dâva konusu dalyan yeri tapu kütüğünde kayıtlıdır. Bu kayıtta Medenî Kanunun 632 nci maddesinin ikinci fıkrasında söz konusu edilen müstakil ve daimî bir hak kaydından başka bir şey değildir. Bu itibarla da bu hak gayrimenkul sayılmak gerekir. Böyle olunca da dalyandan hisse satın alan yabancı bir şahıs aleyhine dalyanın hissedarlarının Medenî Kanunun 659 uncu maddesine istinatla, şüf'a dâvası açmak hakları olduğunun kabulü gerekir. Mahkemenin bunun hilâfına bir görüşü benimseyerek dâvayı reddetmesi isabetsizdir...» mucip sebebiyle ekseriyetle hükmü nakzeylemiştir.

(3) Dalyan sahiplerinin, dalyanın kapalı tarafında voli çevirmeye müsaade ve müsamaha eyledikleri, balıkçılardan öğrenilmiş ise de, bu bir müsaadeden ibarettir. Teamül yoksa her zaman menedebilirler.

Dalyan ve voli ile ilgili meseleleri arzdan sonra, üç sene terk olunan dalyan ve volilerin hazineye intikal edeceğine dair, neşrolunan 820 sayılı kanuna dair mutalâamızla izahatımıza son verelim.

Dalyan ve voliye mürtabıt gayrimenkullerde, diğer gayrimenkul hükümleri cereyan etmek icap ederse de, Deniz, Göl ve Nehirlerden intifa' hakları ayrı bir hususiyyeti ihtiva ettiğinden, bazı istisnaî hükümler konulmuştur. 820 sayılı kanun bu cümledendir. Bu kanun mücibince, Türkiye hududu dahilinde sahillerden, denizlerden veya şahsî tasarrufa ve mülkiyyete taallûk etmeyen karadaki sulardan balık avlamak için dalyan ve voli ittihaz olunan mahaller, sahipleri tarafından bizzat veya ahara icar suretiyle işletilmeyerek (icabatı harbiyye ve askeriyye dolayısiyle olursa müstesna) üç sene terk edildiği takdirde, hakkı tasarruf ve intifa' hazineye intikal edecektir.

Terk keyfiyyeti, her hangi bir mazerete müstenit olabilirse de, bu kanun Mazeret olarak, yalnız icabatı harbiyye ve askeriyyeyi kabul etmiştir. Bu hüküm, yalnız sudan intifaa hasredilerek, bunlara merbut karadaki yerlerin istimlâki esası kabul edilmiş olsaydı, adalete daha muvafık olurdu. Temyiz Mahkemesi Birinci Hukuk Dairesinin, bu mevzua dair 30/9/1961 tarihli bir kararı vardırki, bu kararda 820 numaralı kanunun, dalyan ve volinin merbut olduğu toprağa da şümulü olduğundan ve kanun hükümlerinin mahkemelerce münakaşasız tatbik edilmesi tabii bulunduğundan ve saireden bahisle mahalli mahkeme hükmü tasdik olunmuştur.

düşük mikdara rağmen kaza ve dolayısıyle maruz kalınan can ve mal kaybının yekûnu, bu işlerle yakından alâkadar olan yetkililerde üzüntününde ötesinde büyük bir endişe ve teessür yaratmaktadır.

Memleketimizdeki yol kazalarının 1963 yılı içinde 2416 şahsın hayatına mal olduğunu işaret, bu büyük tehlükenin memleketimiz bakımından arz ettiği vahameti bütün açıklığıyle göstermeğe yetecektir.

Bu inceleme yazımızda, yol kazalarının kriminolojik problemleri üzerine eğilirken ana meseleyi muhtelif kısımlara ayırarak tetkik etmeyi uygun bulduk.

I — Trafik Kazaları ve İstatistikler

Kazalarla alâkalı istatistikî bilgilerin tetkiki, bizleri maruz bulunduğumuz büyük tehlüke karşısında tedbirler aramak mecburiyetinde bırakmaktadır.

Avrupada bilhassa İkinci Cihan Harbini takip eden devre içinde yol kazaları büyük bir tehlike olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Dikkati çeken bir noktada, yol kazalarının, motorlaşma hareketlerinin geciken bir başlangıçtan sonra ekonomik konjonktüre muvazi olarak sür'atli bir ahenk içerisinde inkişaf kaydettiği memleketlerde, bu inkişafın kendini daha ağır şekilde gösterdiği ülkelere nazaran çok daha vahim bir nisbette vukua geldiğidir.

Mukayese imkânını temin için birkaç rakam verelim :

1956 yılında yaralanmakla neticelenen yol kazası 10000 nüfus esas olarak alındıkta Avrupa memleketlerinde aşağıdaki miktarlar elde edilmiş bulunmaktadır.

Batı Almanya 694

İsviçre 820

Avusturya 761

İsviçre de bu rakamın en yüksek seviyede gözükmesinin sebebi bu memleketin turizim bakımından Avrupa da en başta gelen memleketlerden biri olmasından ileri gelmektedir.

1957 yılında İsviçre hudutlarından içeri girmiş bulunan turistlere ait araba sayısı altı milyona varmaktadır.

Kaza mıktarının vasıta sayısıyla mütenasip olarak artacağı göz önünde bulundurulunca İsviçredeki kaza seviyesinin yüksek oluş sebebi kolayca görülebilecektir.

295

Kazalarla alâkalı istatistikler muhtelif metodlarla ve muhtelif emsaller temel gösterilmek üzere hazırlanırlar.

Kaza miktarının ehemmiyetini ve vahamet derecesini ortaya koyan başka bir metod da istatistiklerin meydana gelen kazalar sonunda yaralananlara göre değil ölenlere göre tesbitidir.

1956 yılında 10.000 otomobil emsal alınmak suretiyle hazırlanan istatistiklerden alınan neticeler aşağıda gösterilmiştir:

Avusturya	24,5	ölü
Batı Almanya	22,8	»
İsviçre	16,7	»
İtalya	15,6	»
Birleşik Amerika	6,0	»

Avrupa memleketlerindeki araştırma ve tecrübeler motorlaşma hareketlerinin henüz bitmemiş olduğu memleketlerde motorlu vasıta sayılarının her sene % 10 ilâ 15 arasında bir artış kaydetmekte olduklarını göstermektedir.

Trafik kazalarının sebeb oldukları ölüm ve yaralama halleri dışında mühim ölçüde iktisadî inikaslarınıda görmek kabildir.

Hakikaten her trafik kazası mühim ölçüde maddi zararada sebebiyet vermektedir.

Yedi milyon nüfuslu küçük bir memleket olan Avusturyada 1956 yılında vukua gelen trafik kazaları sonunda 150 milyon TL. zarar ziyan meydana gelmiş bulunmaktadır.

Sigorta kampanyaları tarafından ödenen tazminatlar üzerinde yapılan incelemeler Avusturyada vukua gelen bir yol kazasının ortalama olarak 1900 ilâ 2300 TL. arasında maddi hasar ve dolayısıyle zarar ziyana sebebiyet verdiği tesbit edilmiştir (1).

Bu istatistiki malûmatı belirtmemizin sebebi bu kabil kazaları ortadan kaldırmak için lâzım gelen gayretleri ve bu gayretler sırasında yapılabilecek olan masrafların ne derecede mahalline masruf olacağını belirtmekten ibarettir.

---

(1) 1963 takvim yılı içinde memleketimizde 12609 trafik kazası vukua gelmiş ve bu kazalar sonunda 11914 kişi yaralanmış, 2416 şahıs hayatlarını kaybetmişlerdir.

Bu kazaların sebebiyet verdiği millî servet kaybı 1 milyar 315 milyon TL. civarındadır.

II — Kazalar ve sebebleri

Trafik kazalarının sonundaki can kayıbı ağır yaralanmalar ve büyük ölçüdeki hasarlar göz önünde bulundurulduğu müddetce önleyici tedbirlere ve bu meyanda en önemli rolü oynayan trafik teşkilâtına sarfedilecek meblâların ne derece büyük faydalar sağlıyacağı kolayca anlaşılabilecektir.

Amerika Birleşik Devletlerindeki kaza nisbetleriyle Avrupa kıtasındaki memleketlere ait kaza nisbetleri arasında yapılacak bir mukayese mevcut farkı gösterecek ve Amerika lehindeki bu mühim farkı doğuran amiller üzerinde yapılacak etüdler bize Avrupadaki kaza miktarının çok daha aşağı indirilmesinin çarelerini tesbit imkânını verecektir.

Yukarıda berttiğimiz, 10.000 vasıtaya düşen ölüm miktarıyla ilgili istatistiğin tetkiki, Birleşik Amerikadaki ölüm nisbetinin Avrupa memleketlerinden biri olan Avusturyadan dört defa daha az olduğunu gösterecektir.

Amerikadaki vasıta çokluğu ve trafik kesafeti göz önünde bulundurulursa bu dört misle varan farkın esasta çok daha büyük olduğunu kabul etmek zaruretindeyiz. Trafik kesafetinin kaza ihtimalini artıran bir unsur olduğunu daima gözönünde bulundurmak gerekmektedir.

Amerika ile Avrupa memleketleri arasında trafik kazaları nisbeti üzerinde yapılan mukayesenin Birleşik Amerika lehinde netice vermesinin sebeblerinin başında Amerikalının XX ci asrın motorlaşma hareketine ve dolayısıyla mevzuumuzla alâkalı bulunan motorlu taşıt vasıtalarından doğan tehlükelere Avrupalıya nazaran çok daha mükemmel şekilde adapte olması gelmektedir.

Makineleşme hareketleri gecikmiş memleketlerde otomobil vesaire gibi motorlu nakil vasıtalarını kullananların yol tehlükelerine karşı gayri kâfi şekilde adepte olmalarının bu memleketlerde trafik kazalarının yüksek nisbet ve miktarda olmalarına sebebiyet verdiği hususunu müşahade etmekteyiz.

a) Birleşik Amerikadaki sistem

Birleşik Amerika devletlerinde trafik kazalarının vasıta miktarının çokluğuna ve trafik kesafetinin büyük ölçüde olmasına rağmen düşük miktarda bulunmasının en mühim sebebi bu memlekette yol kazalarının önlenmesiyle alâkalı tedbirlerin büyük bir dikkatle ele alınması ve gereği veçhile tatbik edilmesinden ileri gelmektedir.

Yol kazalarıyle alâkalı istatistiklerin tetkikleri sonunda varılan neticeye göre Birleşik Amerikada bilhassa nüfus kesafetiyle yol kazası miktarı arasındaki nisbet nazarı dikkate alınırsa vukua gelen kaza miktarlarının hayli düşük olduğu kolayca görülebilecektir. Daha derinlemesine bir tahlil yapılabilmesi için kilometre kareye isabet eden nüfus kesafetinin ve o mıntıkadaki seyrüsefer kesafetinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri arazisi Avrupa memleketleriyle kıyaslandığı takdirde ziraate ayrılmış bulunan sahası çok daha geniş bir memleket olarak gözümüze çarpacaktır. Amerikalıların büyük bir kısmı nüfusları 6000 in altında bulunan küçük topluluklarda yaşamaktadır. Bu topluluklar arasındaki mesafe çok defa 300 kilometreyi aşmaktadır. Bu yollarda hareket halinde bulunan motorlu vasıtaların çokluğuda göz önünde bulundurulursa bu memlekette trafik kesafetinin ne derecede fazla olacağı kolaylıkla anlaşılabilecektir.

Trafik kesafetinin fevkalâde yüksek bir seviyeye varması Amerikadaki yol yapıcıları bu kesafeti tedbirler aramak durumu ile karşı karşıya bırakmış ve Amerikalı yol yapıcılar bu durum karşısında zaruri olarak klâsik yol yapım şeklinden ayrılarak yeni ufuklara doğru sürüklenmişlerdir.

Birleşik Amerikada kazaların çok daha az miktarda oluşunun ve kaza nisbetlerinin düşük seviyede kalmasının muhtelif sebebleri mevcuttur.

Bu sebepleri şu şekilde sıralıyabiliriz.

1 — Amerika Birleşik Devletlerinde trafik kaidelerinin ihlâli halinde alâkalılara verilen cezalar iki bakımdan hususiyet arzederler.

Bu cezalar hem miktar itibariyle yüksek hemde verilmiş itibariyinin vehamet derecesi de artmaktadır.

Cezaların ne derece sert bir mahiyet taşıdıklarını, hadisenin vahamet derecesine göre kazaya sebebiyet veren vasıtanın müsaderesinin dahi kabil olduğunu belirterek göstermek isteriz. Bazı hellerde vasıta otomatik olarak müsadere edilebilmektedir.

2 — Trafik mevzuatına ve yasaklara aykırı hareketlerden ötürü tayin edilen cezaların asgari haddi 20 dolar yani yaklaşık olarak 200 Türk Lirası civarındadır. Bu miktar kaidelere riayetsizliği görülen alâkalıdan derhal tahsil edilmektedir.

İcabıhale göre park yasağına rağmen arabasını durdurmuş bulunan veya park mahallinde üç dakika gibi pek ufak bir zaman süresi fazlaca kalan kimse yukarıda belirttiğimiz miktarda bir cezayı ödemek mecburiyetinde kalınca ikinci defa hareketlerinde çok daha dikkatli olmak mecburiyetini hissedecektir.

3 — Avrupa memleketlerinde tatbikinin düşünülmesine bile imkân olmayan bir hususun Amerikada sadece ara yallarda değil en önemli sayılan ana yallarda bile tatbik edildiğini görmekteyiz. Bu süratın tahdidi keyfiyetidir.

Birleşik Amerika Devletlerinde süratın 40 mil (yaklaşık olarak 65 kilometre) olarak tesbit edildiğini göremekteyiz.

Kolayca görüleceği veçhile süratın artışına muvazi olarak kazanın vahamat derecesinde artmaktadır.

Bilhassa büyük kudretteki Amerika arabalarının normali aşan sürat sonunda sebeb oldukları kazalar çok defa ölümle neticelenmektedir. Bu sebeplerdeki ferdi hürriyetlerin hemen hemen hiçbir tahdide tabi tutulmadığı bu memlekette sürat tahdidine gitmek bir zaruret olarak kendini göstermiş bulunmaktadır.

Amerikalılar arabanın içinde yaptıkları teknik bir ameliye ile vasıtanın arzu edilmesi halinde bile 60 kilometrenin üzerine çıkmamasını temin edebilmektedirler.

Fransada süratın yarattığı tehlikeleri gözönünde tutmak bu kanun vazı Trafik Kanununun 10 ve 11 inci maddelerinde süratle alâkalı kaideleri koymuş bulunmaktadır (2).

---

(2) Madde 10: «Her sürücü devamlı şekilde sür'atine hakim ve vasıta veya hayvanlarını ihtiyatla sevk etmek mecburiyetindedir.

Sür'atini seyrüsefer güçlükleri ve önceden görülen engellere göre ayarlamak ve bilhassa aşağıda zikredilen hallerde azaltmak mecburiyetindedir.

1 — Meskûn mahallerden geçerek;

2 — Meskûn mahallerin dışında:

— Yol kendisine serbest gözükmüyorsa;

— Görüş şartları kâfi değilse;

Virajlarda, acele işlerde, yolların etrafında mesken bulunan dar ve kalabalık kısımlarla yol kavşakları ve çıkışların zirvelerinde;

— Yürümekte bulunan sivil veya asker yayaları geçişleri veya durmakta bulunan bir kafilenin yanından veya aralarından geçişler;

— Yük, binek ve çekim hayvanları ile küçük ve büyük hayvanların yanından veya aralarından geçerken.

Madde 11: «Bütün sürücüler hükmedilmiş bulunan azami sür'ati geçemezler. Bu hüküm polis ve jandarma hizmetlerine mahsus arabalarla yangınla savaşta kullanılan vasıtalara, acele müdahaleleri zaruri bulunan hadise mahalline gitmekte bulundukları sırada kabili tatbik değildir.

Ayrıca Paris Polis Müdürlüğünün 3 ve 4 Mayıs 1953 günü bir emirnamesiyle Paris'in mesire yeri olan Vensan ve Blonya ormanlarındaki azami süratı saatte 60 kilometre olarak tahdit etmiş bulunmaktadır.

Avrupada karayollarından faydalanan nakil vasıtalarının teknik terakkiye uyarak zamanla motorize olmaları sonunda yollarda vukua gelen trafik kaza miktarlarının artışı, bu vasıtaları kullanmakta bulunan kimselerin daha ziyade yaşlılardan ibaret bulunduğu devrelerde çok tehlikeli sayılabilecek bir mikdara varmış bulunmaktaydı. Zira yaşları ilerlemiş bulunan kimseler hem kabiliyet itibariyle hemde gereken reaksiyon zamanı bakımından meydana çıkan mekanik değişikliğe gençlerde olduğu gibi kolaylıkla adapte olamamaktadırlar.

b) Kusurlu tarafın tesbiti :

Avrupa memleketleriyle Amerika Birleşik Devletleri arasındaki Mukayesede kaza nisbetlerinin arzettikleri yükseklik itibariyle durumun Amerika lehinde olduğu kolayca görülebilmektedir.

Trafik emniyeti bakımından Avrupanın Amerikaya nazaran çok daha geri kalmış bir durum arzettiği aşikârdır. Fakat Avrupada seyrüsefere çıkmış bulunan nakil vasıtalarının son derece mütenevvi oluşu göz önünde tutuldukça daha mükemmel mahiyette koruyucu tedbirlerin alınmasının ne kadar güç olacağı kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Amerika'daki seyrüseferin mütecanis bir mahiyet arzettiği kolayca görülebilmektedir. Yollardan faydalanan vasıtalar hemen hemen aynı kudrette ve birbirine çok yakın tonajdadır. Tabiatiyle böyle bir durum arzeden bir memlekette trafik emniyetini sağlamak başka memleketlere nazaran çok daha kolay olabilmektedir.

Trafik kazalarına sebep olma bakımından belirtmiş bulunduğumuz teknik inkişaflara adapte olabilme keyfiyetinin yanında bir de içtimaî bakımdan adapte olabilmeyi veya olamayışın mühim rol oynadığını görmekteyiz.

İçtimaî adapte olamayışın seyrüseferle ilgili cürüm ve kabahatların işlenmesinde mühim bir rol oynadığı görülebilmektedir.

Bu mevzuların incelenmesi, yaralının vasıta sürücüsünün kusuru sonunda yaralanması halinde tazminat alabilmesini sağlamak amaciyle konulmuş bulunan, sigorta mecburiyetinin, birçok sürücülerde mesuliyet hissini azalttığını görmekteyiz.

Bu kabil kimseler kanunen mecbur oldukları sigortayı yaptıdıktan ve şartlarını yerine getirdikten maada artık kendilerini içerisinde yaşamakta bulundukları ve bir kısım bağlarla bağlı bulundukları cemiyete karşı borçlarını hakkiyle yerine getirmiş durumda hissetmekte ve netice olarak âdeta vasıta kullanırken kaidelere aykırı bir şekilde dikkatsizce hareket etmeyi bir hak telâkki etmektedirler.

Bu kabil kimseler kaza sonunda doğabilecek olan hukukî mesuliyetin sigorta mecburiyeti şartını yerine getirmekle kendilerinden otomatik olarak kalkışına muvazi olmak üzere herkeste bulunması son derece tabiî olan mânevî mesuliyeti de kendiliğinden kalkmış olacağı düşüncesine varmaktadırlar.

Yol kazalarına karşı girişilecek mücadelede yapılacak ilk iş bu kazaya sebep olan âmillerin neler olduğunu araştırmak olmalıdır.

Kazalarla alâkalı istatistikî malûmatların bize bu mücadelelerde ışık tutacağı muhakkaktır.

Muhtelif memleketlere mensup yetkili makamlar tarafından tanzim edilmiş bulunan istatistikleri mukayeseli olarak tetkik ettiğimiz zaman, yol kazalarının % 75 hattâ % 80 e varan bir nisbette şahsî kusurlardan % 12 ilâ % 15 inin ise yolla alâkalı hata ve eksikliklerden ve nihayet % 6 civarındaki hayli ehemmiyetsiz bir miktarın ise hava şartları ve seferde bulunan motorlu vasıtadaki kusurlardan ileri geldiğini görmekteyiz.

Şahsî ve beşerî kusurların % 80 e varan büyük kısmı ise motorlu vasıtayı kullananlara ait bulunmakta ve sadece % 20 ye varan bir kısım yoldan yaya olarak faydalanmakta bulunan kimselerin hatalı hareketlerinden ileri gelmektedir.

Hata nisbetleri üzerinde bize ışık tutabilecek açık bir misal olarak Avusturya'da tutulan kaza nisbetleriyle alâkalı rakamlardan teşkil edilen bir istatistiğe göre : 1956 yılında Viyana şehrinde meydana gelen trafik kazalarında yapılan tahkikat sonunda bu kazalardan sadece % 11, 5 nu yoldan yaya olarak faydalanmakta bulunan kimselerin hadise sırasındaki hatalı hareketlerinden neşet ettiğini görmekteyiz.

Trafik kazalarında bu kazaları doğuran sebebleri gösteren ve ekseriya trafik polisleri tarafından hazırlanan istatistikler çok defa hatalı fikirlerin doğmasına sebeb olabilmektedir.

Zira trafik kazalarının büyük bir kısmında hadiseye müncer olan halin bir sebebe ircaina imkân olmadığı, ekseri ahvelde kazanın muhtelif faktörlerin bir araya gelmesi sonunda vukua geldiğini görmekteyiz.

Kazaların büyük çoğunluğu karayolundan faydalanmakta bulunan iki tarafın müşterek hatalı hareketlerinden meydana çıkar. Halbuki yol kazalarında hadiseye el koyan ve kaza sebebiyle kusurlu tarafı tahkikatı sonunda tesbite çalışan trafik memuru çok defa sübjektif bir karara varacak ve tek bir sebeble tek bir kusurlu şahıs gösterme cihetine gidecektir.

Halbuki trafik kazaları ekseri ahvalde birkaç hatalı hareketin yekdiğerine inzimamı neticesinde meydana gelmektedir.

Meselâ buz tutmuş bir yol üzerinde seyretmekde olan motorlu bir vasıtanın ani şekilde fren yapması sonunda yolun kenarına yuvarlanması halinde bu kazanın tahkikini üzerine alan memurlar ekseriya yolun durumunu nazarı itibare almadan sübjektif bir düşünüşle kaza sebebinin yolun buz tutmuş oymasından değilde fazla sür'atlı gidişten ileri geldiğini ifade ederler. Ancak tahkikatı yapacak olan başka bir grup veya şahıs bu kaza sebebinin kusurlu şekilde yoldan faydalanmağa teşebbüs etmesi sonunda yapılan ani frenden neşet ettiğini ileri sürebilecektir.

Belirttiğimiz bu husus göz önünde bulundurularak kaza istatistiklerinin tek sebeblere değil muhtelif taraflardan incelenmiş ve değerlendirilmiş bulunan kaza amillerine dayanması gerektiği hususu kolayca ileri sürülebilecektir.

Vahim neticeler doğuran, can kaybına ve büyük mikdarda maddi hasara sebebiyet veren yol kazalarının büyük bir kısmı seyrüseferin gerektiği şekilde tanzim edilmemiş olan «dinanizminden» neşet eder.

Ağır neticeler doğurmuş bulunan trafik kazalarının sebeblerini incelediğimiz zaman bu kazaların yarıya varan bir kısmının dinamik hatalardan yani fazla sür'at, dikkatsız geçişler, geçiş üstünlüğüne riayetsizlikler, dikkatsız viraj almalar ve nihayet hatalı yarım turlardan ileri geldiğini görebilmekteyiz.

Tabiatıyla trafik suçlarının gerektiği şekilde tesbiti ancak kontrolla vazifeli olan kimselerin bu kabil suçluları bir yol boyu devamınca ve uzun müddet dikkatli bir şekilde takip etmeleriyle sağlanabilmektedir.

Bu hareket şekli trafiğin intizamı ve kazaların imkân nisbetinde önlenmesini temin için konulmuş bulunan kaideleri çiğnemeyi itiyat

haline getirmiş, mesuliyet hissinden mahrum ve disiplinsiz bir motorlu vasıta sürücüsünün yol boyunca yapmış olduğu hatalı hareketlerin tesbiti hususunda düşünülebilecek yegâne çaredir.

Ancak bu sayededirki bilhassa trafik kesafeti fazla bulunan birinci derece yollarda vazifelendirilmiş bulunan polis ekipleri bu kabil kimselerin yoldan faydalanmakta bulunan ve trafik kaidelerine riayeti prensip edinmiş bulunan üçüncü şahısları, hiç kusurları olmadığı halde zarara sokmalarını önleyebilecektir.

Yukarıda belirtmeğe çalıştığımız şekilde kanunun koymuş olduğu azami haddi aşan sür'at, gereken ihtiyat tedbirlerine dikkat etmeden yapılan hatalı geçişler ve bilhassa yol kavşaklarındaki üstünlük prensibine riayet etmeme halleri yol kazalarının en büyük amili olma vasfını taşıyacaktır.

Bu hataların sonunda meydana gelen kazaların vahim sonuçlar doğurduğuda aşikârdır. Esasen hareket halinde bulunan motorlu vasıtaların Trafik Kanununun vaz etmiş olduğu ana kaidelere riayetsizlikleri ekseri ahvalde son derece ağır neticeler doğurmaktadırlar.

Belirtmeğe çalıştığımız bu sebepledir ki kendilerine «dinamik kusurlar» adını verebileceğimiz bu kabil hareketlere trafik kanunlarında daha mühim bir yer ayırmak hususî bir ihtimam göstermek ve karşılıkları olan ceza hadlerinde imkân nisbetinde yukarı seviyeye çıkabilmek bu kabil kazaların önlenebilmeleri bakımından mantığa en uygun bir çalışma tarzı olacaktır.

Trafik Kanununa aykırı harekette bulunan şahıslar gibi, bu kabil kimseleri daimi şekilde kontrol altında bulundurmakla görevli olan organ mensuplarınında daimi şekilde hareket halinde bulunmaları, suçluluğun tesbiti ve gerektiği şekilde isbatını çok defa zor bir hale sokmaktadır. Bu mesele ancak motorlaşmanın teknik hususlarında ihtisas kazanmış bir polis teşkilâtının mevcutiyetiyle çözülebilir.

Bilhassa sür'at haddinin aşılmasının kontrolu bu hallerin tesbiti ekseri ahvalde mübayin neticeler doğuracak bir mahiyet taşır. Bu bakımdan trafik suçlularını tesbitle vazifeli bulunan trafik polisinin ceza zabıtları ekseri ahvalde trafik mevzuatının dinamik ihlâllerinin önlenmesine matuf hakiki bir tedbir olabilme hüviyetinde gözükmemektedir.

Kaldıki verebileceği ceza mikdarı gayet mahdut bulunan polis memuru Trafik Kanununu ihlâl suçunu doğurabileceği neticenin vahametine uygun seviyede bir cezai tedbir almasına imkân bulunmadığıda aşikârdır.

Aksine olarak trafik kanununun vaz etmiş olduğu kaidelerin «statik ihlâllerinin» tesbit edilebilmesi «dinamik ihlâllere» nazaran çok daha basit bir durum arzeder.

Statik ihlâlleri bir iki misâlle göstermeğe çalışalım : Okunamıyacak derecede kirlenmiş bulunan pilâkalar, vasıtanın gayri kâfi malzemeyle yola çıkması, park yasağına riayetsizlik, kifayetsiz ışıklanma.

Belirttiğimiz bu hallerde trafik kanununun ihlâli ile alâkalı durumun ve delillerin tesbiti her zaman ve büyük bir kolaylıkla kabil olacaktır. Bu sebebledirki trafik kanununun bu neviden statik ihlâlleri çok defa bir dâvaya lüzum göstermeden mahallinde tesbit edilir ve derhal alâkalı organ tarafından cezalandırılma cihetine gidilir.

Trafik kazasını takip eden devrenin bazı hususiyetleri vardır. Bu devreyle alâkalı olarak tıp otoriteleri son derece enteresan sayılabilecek durumlara ışık tutmuşlardır.

Doktorlara göre bir trafik kazası sonunda yaralanmış bulunan şahsın maruz kaldığı zararın tâyin ve tesbiti için sadece alâkalı şahsın vücudunda meydana gelen yaraların nazarı itibare alınması çok defa kâfi gelmemektedir.

Zira psiko-fizik bir varlık olan insan kaza sonunda almış olduğu bedeni yarayla birlikte çok defa ruhi bir sarsıntıda geçirmekte ve bu neviden trafik kazaları yaralanan kimsede iyileşebilmesi üzerine tesir eden bir «nevroz» hali meydana getirmektedir. Bu durumda iyileşebilme, karşı taraftan daha büyük bir tazminatın elde edilebilmesi ümidiyle iradi veya gayri iradi, gecikmektedir.

Doktorlar belirttikleri bu hususları ileri sürerek böyle bir durumla karşılaşılmasını önleme hususunda tedbir olarak polis ve adlî tahkikatın imkân nisbetinde erken neticelenmesini arzu ederler.

Seyrüsefer şartlarına bağlı bulunan kaza risklerini tesbit ve ortaya koymak daha ziyade yol inşacılarının, şehircileri, trafik zabıtasının ve psikolokların üzerine düşen bir vazifedir.

Yol yapımiyle trafik kazaları arasındaki rabıtanın yakınlığı aşikârdır.

Tabiatiyle, kazaya sebep olma bakımından yolun yapımiyle alâkalı hususların ne şekilde neticeye müessir olduklarını tesbit kolay olmayacak ve başka bir deyimle kusurun yolla olan alâkasını hukuken ortaya koymak büyük bir müşkülât arzedecektir.

c) Önleyici üç mühim tedbir.

Trafik teşkilâtlarının, trafik kanununun ve bu konuyla alâkalı bütün organ ve şahısların faaliyetlerinin başında yol kazalarının asgari hadde indirilmesi çarelerinin tesbiti gelmektedir.

Trafik kazalarının imkân nisbetinde asgari hadde indirilmesi hususunda düşünülebilecek tedbirleri üç kısımda mütelâa etmek kabil olacaktır.

Yol kazalarında vasıtayı kullanmakta bulunanların veya karayolundan yaya olarak istifade etmekte bulunanların şahsi kusurlarının, büyük ölçüde rol oynadıklarını kabul etmemize rağmen kısaca gözden geçireceğimiz bu üç hususun gerektiği önemle nazarı dikkate alınması halinde bu neviden kazaların asgari bir tahminle dörtte birinin önüne geçebilmek kabil olabilecektir.

Bu tedbirleri şu şekilde sıralıyabiliriz : Trafik vazifelerinin basit bir hale getirilmesi, trafik işaretleri ve düzeninin uygun bir şekilde tanzimi ve nihayet yol kazası sonunda meydana gelen zarar ziyanın azaltılması.

1 — Trafik vazifelerinin basit bir hale getirilmesi.

Trafik kazalarının geniş yollarda ve meydanlarda, başka bir deyimle vasıtaların büyük sahalardan faydalanmaları halinde daha çok vukua geldiği bir hakikattir.

Hakikaten dar sokaklarda hareket kabiliyetleri son derece azalmış bulunan motorlu vasıtaların kaza yapabilme ihtimalleride aynı nisbette azalmaktadır. Zira bu neviden bir yolda ne normalin üzerinde bir hızla gitmeğe nede gelişi güzel manevralar yapmağa imkân yoktur. Böyle bir yoldan faydalanmakta bulunan vasıta sürücüsü tehlikenin melhuz bulunduğu hallerde son derece dikkatli olur ve kendini herhangi bir kaza ihtimaline karşı daima uyanık ve hazır şekilde tutar.

Aksine olarak geniş bir sahada hareket etmekte bulunan vasıta sahibi arzu ettiği şekilde hareket edebilme imkânına malik olması itibariyle ekseri ahvalde fizikî bir sürmenaja maruz bulunmaktadır.

Bu geniş saha veya yoldan faydalanan vasıta kullanıcısı çok büyük bir saha içerisinde harekette bulunması itibariyle dikkatini sadece tehlikenin geleceği noktaya değil bütün sahaya yaymak mecburiyetinde bulunduğundan ani şekilde karşısına çıkan bir tehlike halinde kazayı önliyebilmesi çok daha zor bir hale gelmektedir.

Dar bir yol ve sahada cereyan eden seyrüsefer akımı, kanalize olmuş durumda bulunması itibariyle kaza ihtimali azalmış ve başka bir

deyimle dikkat bir tek noktaya teksif edilmiş olması itibariyle tehlike halleri yakinen kontrol edilmiş olacaktır.

Nazarı dikkate alınması gereken bir hususta yol üzerindeki tehlike arzeden noktaların birbirlerini imkân nisbetinde sık olarak takip etmemelerinin teminidir. Zira tehlikeli noktadan çıkmış olan sürücü normal olarak bir rahatlama ve gevşeme haline geçecek ve bu süre içinde ikinci bir tehlikeli noktaya gelmesi halinde gereken reaksiyonu gösterebilmesi çok daha zor olacaktır. Böyle bir durumda büyük bir ihtimalle hata işlenecek ve tabii olarak bir kazaya sebeb olunacaktır.

Bu sebebledirki bir kaza yapan kimsenin mesuliyet payı tesbite çalışılırken geçirmiş olduğu safhalarında nazarı dikkate alınması bir zaruret olarak kendini göstermektedir.

Mesuliyeti tesbit için sadece vukua gelmiş bulunan trafik kazasını ve bu kazaya sebeb olan hâdiseleri incelemek çok defa kâfi gelmiyecektir. Zira kusurluluk nisbetinin tâyin ve tesbitinde kazaya tekaddüm eden devrenin incelenmesi mühim bir rol oynamaktadır.

2 — Trafik işaretleri ve düzeninin uygun bir şekilde tanzimi.

Yol üzerinde bulunan ve trafikte büyük faydaları gözüken işaretlevhalarının bazı hususiyet taşımaları gerekmektedir.

Trafik işaretleri; seyrek olmaları, gerekli ihtarı zamanında yapmaları, dikkati çekecek bir karakter taşımaları, kolay anlaşılır olmaları ve nihayet tehlikeyi açıkça belirtmeleri halinde mükemmele ulaşmış sayılırlar.

Aksine olarak bu kabil işaretler çok sık olarak kullanılmış olurlarsa motorlu vasıtaları kullanmakta bulunan kimse tehlikeli bir durumla karşı karşıya bulunduğunu bu işaret çokluğu sebebiyle kolayca anlayamıyacaktır.

Bundan başka işaretin göze çarpıcı olmayan şekilde tanzimi veya geç olarak ortaya çıkış ve nihayet anlaşılması zor bir şekilde tanzim edilmesi hallerinde işaretlemeden beklenen fayda elde edilmemiş olacaktır.

Yolun teknik yapımıyla alâkalı otoriteler yol kenarlarına konan sınır taşalarının aleyhinde bulunmaktadırlar. Bunlara göre şosenin limitleri bu kabil taşlarla değil renkli çizgilerle gösterilmelidir.

Eğer maddi bir hail konulması zaruret olarak kendini gösteriyorsa işaret raylarının konulmasının yol kenarına fasılalı bir şekilde taş ve-

ya ağaç dikmekten daha az tehlikeli bir tedbir olarak kabul edilmektedir.

Yolların işaretlenmesi hususunda teknik adamlarca ileri sürülen isteklerden biride şoselerin ortadan ikiye ayrılması için çizilen hatların beynelmilel bir işaret olarak kabul edilmesinin büyük faydalar sağlıyacağı hususudur.

Üzerinde durulması gereken meselelerden biriside yol kenarlarına park yapan motorlu vasıtaların bu hareketleri sonunda tabiatıyle yolu daraltmaları ve trafik akımını zor bir hale sokmalarıdır.

Yolların bu kabil hareketleri sonunda daralmalarının imkân nisbetinde önüne geçmek için, yolların bilhassa amme vasıtalarının durak yaptıkları yerlerde ve benzin bayilerinin önünde imkân nisbetinde bir ferahlık sağlıyacak şekilde genişletilmesidir.

3 — Yol kazası sonunda meydana gelen zarar ziyanın azaltılması.

Yol kazaları normal olarak hasarlara sebebiyet vemrekte ve tabiatıyle maddi zararlara müncer olmaktadırlar.

Kazaların imkân nisbetinde az hasara ve dolayısıyle bu nisbette düşük zarar ve ziyana sebeb olmalarının çarelerini tesbitte trafikle alâkalı araştırma konularından biridir.

İşviçre'nin bizlere vermiş olduğu misâl çarpışmalardan mütevellit kazaların vasıtalardaki bazı kısımların kaldırılmasıyla tesirli bir şekilde azaltılabileceğini göstermektedir.

Meselâ otomobil radyatörlerinin üst kısımlarına konulan muhtelif şekillerin, küçük heykelciklerin bir çarpışmanın vukuu halinde şahıslara saplandıkları ve vücutlarda tehlikeli yaralar meydana getirdikleri tecrübelerle sabit bulunmaktadır.

Motorlu taşıt kazalarının vahim neticelere müncer olmasına yol açan sebeblerden en mühimlerinden birini de sür'at teşkil eder.

d) Sür'at Problemi (3)

Kazaların vahamet derecelerinin kaza sırasındaki sür'atle mebsuten mütenasip olduğu malumdur.

(3) Dr. Kutbettin Akkan, «Fransız Trafik Kanununda sür'at meselesi, Adalet Dergisi, Sayı : 5, Mayıs 1961.

Kütlenin tesir kuvveti sür'atin çoğalmasıyle birlikte ona muvazi olarak artarken vasıtayı sevk edenin hâkimiyet derecesinde aksine olarak azalır.

Bu bakımdan kazaların vahamet derecelerini azaltabilme hususunda azami sür'atin tesbit ve tahdidinin büyük rol oynadığı muhakkaktır.

Otomobil kulüplerinin temsilcileri ve bu kategoriye giren diğer alâkalılar umumî mahiyetteki bir sür'at tahdidine muhalefet ederlerken, öte taraftan trafik zabıtası mensupları ile Cumhuriyet Savcılıkları ve mahkemeler mensupları sür'atin mezkûr mahallerde tahdide tabi tutulmasını uygun hattâ zaruri görmektedirler.

Tehlikelerin fazlasıyle mevcut bulunduğu bu kabil sahalarda sür'atın 50 km olarak tesbiti en iyi neticeyi vermektedir. Bu kabil yerlerde azami sür'at miktarı işaret levhalarıyle gösterilmektedir.

Otomobil teknisyenleri ve psikoloklar yol emniyeti hususunda sür'at tahdidinin ehemmiyet derecesini öğretici bir şekilde belirtmektedirler.

Sür'atın artmasına muvazi olarak görüş sahası sınırlanmakta dikkatın bir noktaya toplanması, tehlikeli bir ahenk ve sür'at içinde mütemadi surette yer değiştirmekte olan bir motorlu vasıta sürücüsünün reaksiyonlarının uzamasına sebeb olmaktadır.

Netice olarak vasıta sürücüsü nihai bir frenleme hareketine geçebilmek için çok daha uzun bir yol kat etmek mecburiyetinde kalmaktadır.

Sür'atli seyir hallerinde kaza çok defa, vasıtanın fren sisteminin mümkün kıldığı emniyet imkânlarının sınırı dışında kullanılmasından doğar. Her vasıta sürücüsünün fren sisteminin bahşedebileceği imkânın derecesini bilmesi gerekir.

Otomobil teknisyenleri bu müşahadelerini fren gecikmesinin, sür'atin karesiyle mütenasip bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Yani sür'at iki misline çıktığı zaman durmak için kat edilmesi lâzım gelen mesafe dört misline çıkmaktadır.

Yanlış olarak kabul edilen bir fikrin aksi olarak, frenin sert bir blokaj şeklinde değil, bilakis yumuşak bir şekilde yapılması icap eder.

Tehlikenin görülmesiyle emniyetle alâkalı tedbirlerin alınmaya başlaması arasında ortalama olarak 6 saniselik bir zamana ihtiya vardır (4).

Esasen vasıtaların sür'atlerinin tahdit edilmesi yayalarında yollardan rahatça faydalanma imkânını saylayabilecektir. Zira trafiğin tanzim edilmediği bir mahalde karşıdan karşıya geçebilmek, sür'at tahdidinin mevcut olmadığı ahvalde çok zor hatta tehlikeli olmaktadır.

e) Vasıtalara bağlı tehlikeler

Vasıtalara bağlı tehlikeler üzerinde yapılan etüdler muhtelif vasıta kategorilerine mensup bulunan otomobillerin seyrüsefer tarz ve şekilleri üzerinde tartışmalara yol açmıştır.

Umumî olarak, motosiklet, skuter (scooter) vesair gibi iki tekerlekli motorlu nakil vasıtalarının otomobillere nazaran çok daha az disiplinli bir seyrüsefer nizamına tabi oldukları göze çarpmaktadır. Bununla beraber bu kabil vasıtaların sebebiyet verdikleri kazaların otomobillere kıyasen daha düşük bir nisbet arz ettiklerini görmekteyiz. İlk nazarda garip gözüken bu durumun sebebi iki tekerlekli motorlu nakil vasıtalarının manevra kabiliyetlerinin, çok daha fazla olması ve hareket serbestilerine inzimam eden sür'atleri sayesinde tehlikeli durumlardan kolayca sıyrılabilmeleridir.

Bir trafik kazasına sebeb olan vasıtanın, seyrüsefer tarz, şekil ve stillerinin bilinmesi bir yol kazasına sebeb olma hususunda suçluluğun tesbiti bakımından çok mühim bir rol oynamaktadır.

Meselâ cihetini değiştirecek olan bir motosiklet sürücüsü döneceği ciheti koluyla çok kısa bir süre işaret etmekle iktifa ederken, otomobil sürücüsü dönme işaretini hususi bir vasıta ile ve devamlı şekilde verebilme imkânına sahiptir. Bu basit misâl dahi bir motosikletin yanından geçilmesi sırasında bir otomobilin bu şekilde geçilmesine na-

---

(4) Bu duruma göre 40 km. sür'atle hareket etmekte olan otomobil sürücüsü harekete geçebilme süresinde 6.7 metrelik bir mesafe katetmiş olacaktır. Bu sür'at derecesinde durma mesafesi de 10.3 metre olduğuna göre, tehlikenin görüldüğünden itibaren : 6.7 + 10.3 = 17 metre katedildikten sonra durma kabil olacaktır. Bu mesafeler :

80	kilometre	sür'atte	=	13.3 +	41	= 54.3
100	»	»	=	16.7 +	64.5	= 81.2
120	»	»	=	20.0 +	93.0	= 113
140	»	»	=	23.3 +	126	= 155.2 metredir.

zaran çok daha dikkatli olmak gerektiğni ve ön tarafta seyretmekte bulunan motosiklet sürücüsünün döneceği ciheti göstermek üzere çok kısa bir zaman için vermiş olduğu işaretinin görülmeyişi halinde fazla ihtiyatlı olmayan bir geçişin tabiatıyle bir kazaya sebebiyet vereceğini, bize gösterecektir.

Bu bakımdan önünde seyretmekte bulunan iki tekerlekli vasıtayı geçecek olan otomobil sürücüsünün, önündeki vasıtanın ani şekilde dönebileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak son derece ihtiyatlı davranması gerekmektedir.

Bu kabil kazaların büyük bir kısmında gereken emniyet tedbirlerinin alınmadığı ve geçiş sırasında yeterli bir emniyet mesafesi bırakılmadığı hususu tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Tabiatıyle böyle bir hareketin zararlarını otomobilin sürücüsüne nazaran iki tekerlekli vasıtayı, bir motosiklet veya skuteri kullanmakta olan kimselerin çektiğini görmekteyiz.

f) Şahıslar ve trafik kazaları

Kazaya sebebiyet hususunda kadın sürücülerin erkeklere nazaran çok daha az bir mikdar ve nisbet arz ettiklerini müşahade etmekteyiz. Buna karşılık yayalarda, kazaya sebeb olma hususunda kadınların iki misline varan bir fazlalık gösterdikleri tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Bunun sebebi olarak kadınların ev işleriyle alâkalı hizmetlerden dolayı erkeklerden daha çok sokağa çıkmak, dolaşmak ve bilhassa caddeleri kat etmek zaruretinde oldukları gösterilmektedir.

Hakikaten normal olarak çalışan bir erkek nihayet iş yerine gider ve dönerken yolu kat etmek zaruretini duyarken evin işlerinin icabı olarak sık sık dışarı çıkan kadın bu mecburiyeti çok daha fazla hissedecektir.

Şahıslarla alâkalı enteresan bir hususta bazı kimselerin trafik kazalarına müstait bulunmalarıdır.

Geniş bir dokümantasyona istinad eden ve bir çok istatistiki malûmattan faydalanmak suretiyle hazırlanan raporlar bize kaza yapmağa müstait kimselerin mevcudiyetini açıkça göstermiş bulunmaktadır.

Bir Amerikan istatistiğine göre bir mıntıkada vuku-a gelen kazaların % 36.5 inden mesul bulunan kimselerin o mıntıkada vasıta kullanmakta bulunanların sadece % 3.9 unu teşkil eden bir zümre olduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

Yine bir Alman istatistiğine göre, muayyen bir müddet zarfında ve muayyen bir mıntıkada vukua gelen kazaların % 21 inin aynı mıntıkada vasıta kullanan ve mikdar itibarıyle umumi yekûnunun % 2 sini teşkil eden muayyen şahısların kusurlarından meydana geldiği tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Psikolokların fikirlerine göre kazaya müstait oluş bir taraftan fizikî kusurlara diğer taraftanda moral eksikliklere istinad etmektedir.

Derinlemesine olarak yapılan incelemeler hissetme organlarının gayri kâfi çalışmalarının kazaların vukua gelmeleri hususunda mühim bir rol oynamadığını göstermiş bulunmaktadır. Görüş imkânlarının ve kabiliyetinin yeter derecede olmadığını bilen bir vasıta sürücüsü bu eksikliğini giderebilmek için yoldaki hareketi esnasında eksikliğini kapayacak şekilde aşırı bir dikkat sarfetmekte ve böylece tabiatıyle bir kazaya sebeb olması ihtimalide büyük ölçüde azalmaktadır.

Bunun aksine olarak durumu anlıyabilme kabiliyetinin tam olmayışı, eksikliği ve mevcut bir vaziyeti kavrıyabilme ehliyetsizliği ekseriya trafik kazalarına sebeb olmaktadır.

Motorlu vasıta kullanan şahıslarda rastlanılan moral eksikliklerin en önemlisi tehlike zevki olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu durum adeta kumar oyununda hissedilen hırsa benzeyen bir duygunun tezahürüne sebeb olmaktadır. Şahıs kendini ve tabiatıyle etrafındakileri büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakıp sonunda ani bir hareketle içinde bulunduğu tehlikeli vaziyetten sıyrılmağa çalışır ve mahareti sayesinde hırsı yüzünden girmiş olduğu bu durumdan ustaca yapılan bir manevra ile kurtulması sonunda da mânevî bir tatmin hissi duyar.

Vasıta sürücüsünün otomobilini kullanmadaki mahareti, tehlikeden aldığı zevk ve tehlikeli halleri arama arzusu nisbetinde yeterli değilse bu hiç şüphesiz kendisini vahim bir neticeye sürükleyecektir.

Bu kabil kimseleri daima kazaya hazır kabul etmek ve kazanın er veya geç vukua geleceğinden emin olmak gerekmektedir.

Trafik kazalarına sebeb olan vasıta sürücülerinin psikolojik halleri üzerinde yapılan incelemeleri iki farklı gurubun tesbitine müncer olmuştur.

Bu guruplardan birinde, işlenmiş bulunan ve neticede kazaya sebeb olan hata normal psikolojiye, diğerinde ise «derinlikler psikolojisi» denilen ferdî analiz ve psikanaliz ile izah edebilmektedir.

Normal psikoloji yoluyla temin edilen izahlardan, tehlikesiz bir trafik davranışının ancak, vasıtayı kullanan şahsın hayati mahiyetteki nihai manevrelarda çok ileriye gidebilmiş bir otomotizasyon kazanmasıyle kabil olabileceği neticesine varılabilmektedir.

Bu «otomatizasyon», arabayı kullanan şahsın tecrübesinin az ve mümaresesinin noksan olduğu zamanlarda bir takım eksiklikler ortaya çıkaracaktır.

Ehliyet alabilmek için girmiş olduğu imtihanda muvaffak olmasına rağmen umuma açık yollarda arabasını kullanmağa başlıyacak olan şahıs ilk zamanlarda mutlaka bir tehlike arz edecektir.

Bununla beraber imtihanını muvaffakiyetle geçirmiş olan bir şahsa ehliyetinin verilmesinin, gerekli otomatizasyonun tam ve kusursuz olacağı devreye bırakılmasınada imkân yoktur.

Acemi sürücü sür'atini daimi olarak kontrol altında bulundurur, gerektiği ahvalde çok düşük seviyede tutsa bile bu tedbir onun kaza yapma hususundaki ihtimalleri ortadan kaldırmayacaktır.

Fizikî fonksiyonların kusurlu oluşu normal psikoloji ile izah edilebilen, diğer bir kaza sebebini teşkil etmektedir.

Mahiyetleri itibariyle devamlı olan eksiklikler sürücünün bunu bilmesi itibariyle, bu kusurlarını örtebilecek şekilde davranmasına yol açarken, fazla yorgunluk, alkol almış olmak v. s. nin sebeb olduğu arızî eksiklikler kazalara sebeb olmaları hususunda çok daha mühim bir unsur teşkil edeceklerdir.

«Derinlikler psikolojisinin» kazalara sebebiyet verme bakımından, şahıslarla alâkalı tefsirlerinde şayani dikkat hususlara rastlamaktayız. Bazı kimselerde iç sıkıntısı heyecan ve buna mümasil hallerin kazalara sebebiyet verdiklerini görmekteyiz.

Meslekî sahada mâruz kalınan bir muvaffakiyetsizlik, evlilik içi veya dışı münasebetlerden doğan huzursuzluk veya heyecan uyandıran ve insanda derin hisler bırakan bir takım başka hadiseler son derece disiplinli ve usta bir şoförü dahi «kaza yapmağa müsait» bir hale getirebilmektedir.

g) Küçüklerin durumu

Küçükler tarafından kullanılmakta olan vasıtaların sebeb oldukları kazaların saiklerinin tesbitiyle alâkalı hususların derinliklerine inildiği

zaman kaza amillerinin fizikî noksanlık veya mümarese eksikliğinden ziyade duymakta oldukları «aşağılık kompleksi» ile içinde bulundukları içtimaî şartlardan neşet ettiğini görmekteyiz.

Göstermek istememesine rağmen küçük ekseri ahvalde duymakta olduğu kompleksi yenmeğe çalışmakta ve vasıtaya bindiği andan itibaren aşağılık duygusunu yenebilmek için ilk iş olarak tehlikeli hareketlere tevessül etmekte ve bilhassa hızlı gitmeyi denemekten büyük bir zevk duymaktadır.

Çocukluktan çıkıp hayata atılan ve mesleki bir faaliyete başlayan genç ailesiyle arasında bulunan bağları yavaş yavaş koparmağa başlar. Bununla beraber meslek hayatında yerleşmeğe, kök salmağa başlamasına rağmen hayatının büyük devresini birlikte geçirmiş olduğu ailesinden ayrılmaktan doğan bir şeyin eksikliğini her zaman hissedecek ve mesleğine olan yeni teşekkül eden bağları ayrılmaktan doğan bu noksanı tamamen izale edemiyecektir.

Meslek hayatına atılmış bulunan genç bu durum karşısında, hissetmekte olduğu boşluğu dışardaki eylencelerle telâfi etmeğe çalışacak ve böylece kendisi için bir dış hayat doğmağa başlıyacaktır.

İşte motosiklet sürücüsü gencin karşılaştığı durum tamamen buna benzer: durmadan değişen bir tabiat sahnesi..... Kullanmakta olduğu motorlu vasıta gence hayatının çerçevesini imkân nisbetinde genişletmeyi sağlar. Böylece motoruyla yapmakta olduğu gezintiler zamanla eylence olmak hüviyetinden çıkarak kendisi için bir gaye haline gelmeğe başlar.

İşte gençleri aşırı sür'ate sevk eden âmillerden birisi belki de en önemli olanı budur.

Aile içerisinde ebeveynine itaat etmek zaruretinde olan çocuk ailenin fertleri arasındaki anlaşmanın kusursuz olduğu ahvalde bu yukarıya tabi oluşu normal olarak kabul etmekte ve büyüklerin otoritesine kolaylıkla uyabilmektedir.

Ailesinden ayrılıpta cemiyet hayatına atılınca, ailesiyle birlikte yaşadığı sıralarda büyüklerin otoritelerine tabi olmak hususunda müşkülât çekmiş olan kimseler cemiyet hayatında da âmme nizamını teminle alâkalı men edici mahiyette kaidelerle karşılaşıp normal günlük hayatta da otorite ve nizamlara tabi olmanın bir zaruret olduğunu görünce insiyakî olarak içlerinden bir baş kaldırma, isyan etme arzusunu duymaktadırlar.

Bu durum aile ocağının dışında kendini daha kolay ve daha sık gösterebilmektedir.

İşte gençlerin trafik kaidelerine pekte riayetkâr olmayışlarının sebebi bu âmme nizamının koymuş olduğu kaidelere isyan etme arzusunun tabii bir neticesi olmaktadır.

Gencin konulmuş bulunan bu kaidelere uyma zaruretini hissetmesi için bir hayli kaza geçirmesi gerekecektir.

h) İçkili olarak vasıta kullanmak

İçkili olma ve vasıta kullanma üzerinde durulması gereken enteresan mevzulardan birisini teşkil eder.

İçkili olduğu halde ve bu içkinin tesiri altında bulunduğu surada vasıta kullanan kimseler trafik suçluları arasında karakteristik bir durum arzederler.

Memleketimizde uygulanan 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre içkili olarak araba kullanmak suç teşkil etmektedir (5).

Avrupa memleketlerinin trafik kanunlarında ise ancak srahoş olarak vasıta kullanmak bir suç teşkil etmektedir.

Avrupa memleketlerinde sarhoşluk durumu kandaki alkol derecesinin «tenörünün», % 1 veya % 1.5 dan fazla olması halinde mevcut sayılmaktadır.

Ölçünün böyle yüksek tutulması yani sarhoşluk halinin kabulü için kandaki alkol nisbetinin yüksek mikdarda olması gerektiğinin kabulü, alkol almış bulunan bir çok kimsenin bu mikdar muvacehesinde sarhoş kabul edilmemelerine müncer olmakta ve binnetice sarhoşların işlemiş oldukları trafik suçu nisbetide son derece küçük bir mikdar olan % 5 nisbetini geçememektedir.

Halbuki alkol almış olduğu halde vasıta kullanmakla kazaya sebebiyet verme arasında çok yakın ve sıkı bir alâka mevcuttur.

İcabında çok hafif sayılabilecek bir içkili olma hali dahi ekseri ahvalde reaksiyonlarda tehlikeli bir bozukluğa müncer olmakta ve bu

(5) 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunumuzun 31 inci maddesi: «Uyuşturucu ve keyif verici maddelerle alkollü içki kullanmış olanlar nakil vasıtası veya müteharrik makine kullanamazlar.

Bu gibiler zabıtaca nakil vasıtası kullanmaktan menolunurlar» hükmünü koymuştur.

sebebledirki vasıtayı kullanmakta olan şahıs gereken ani hareketleri zamanında yapamamak sonunda kazaya sebebiyet vermektedir.

Bu bakımdan motorlu vasıta kullananların içki almış olmaları sonunda kazaya sebebiyet verme halleri esasında % 5 nisbetinin çok daha üstünde olup normalde % 20 ye varan bir vasatiye yaklaşır.

Bu mevzuda üzerine eğilmemiz gereken bir hususta kandaki alkol miktarını tesbit için alâkalı şahıstan alınması gereken kan ve bu kan alma imkânının mer'i mevzuat muvacehesinde ne derecede kabil olabileceğidir.

Bu mevzuda Avrupa memleketleri mevzuatının hemen hemen hiçbirisinde alkollü olduğu şüphesini uyandıran bir şahıstan bu durumun tesbiti için kan almanın yasak olduğuna mütedair önleyici mahiyette bir hükme rastlanılmamaktadır.

Bu hususta yalnız bazı Avusturyalı hukukçu ve tâbibler prensip itibariyle böyle bir tedbirin alınmasına muhalif gözükmektedirler.

Bir çok büyük hukukçunun kanaati, yapılan bir kontrol sırasında normal gözükmeyen hareketleriyle içkili olduğu zehabını uyandıran ve motorlu vasıta kullanmakta bulunan bir şahsın, icabında rıza ve muvafakatı hilâfında da olsa, alkol mikdarının kesin olarak tesbit edebilme gayesiyle kanının alınmasının uygun olacağı merkezindedir.

Sarhoşluk hali mevcutken motorlu vasıta kullanmanın bilhassa bazı mıntıkalarda ve muayyen devrelerde son derece vahim neticeler meydana getirdiğini müşahade etmekteyiz.

Birleşik Amerika devletleri, İsviçre, Fransa ve İskandinav memleketlerinde muayyen bölgelerle alâkalı olarak tanzim edilmiş bulunan kaza istatistiklerinin tetkikinde sarhoşluktan ileri geldiği tesbit edilen vakaların büyük bir artış nisbeti gösterdiklerini ve bazı yerlerde % 50 hattâ % 60 a vardıklarını görmekteyiz.

Fransa da bilhassa «Bretagne» mıntıkasında ve senenin bazı devrelerinde sarhoşluk sebebiyle vukua gelmiş bulunan trafik kazaları nisbetinin son derece yüksek seviyede olduğu tesbit edilmiş bulunmaktadır.

III — Tedbirler

Trafik kazalarını önleyici mahiyette alınması gereken tedbirler üzerinde duralım.

ANKARA ... MİLLİ

a) Cezalar :

Bu cezalar kanunu ihlâl derecesine göre bir ehemmiyet taşırlar.

Yukarıda da belirtmeğe çalıştığımız veçhile «statik kusurlar» olarak tavsif edilen hallerde bu cezaların hafif ve hareket halindeki motorlu vasıtaların hatalı hareketleri yani «dinamik kusur» hallerinde ise daha yüksek seviyede olması gerekmektedir.

Zira «dinamik kusurlar» ekseri ahvalde çok daha tehlikeli neticeler doğurabilmektedirler.

Cezalar mevzuunda bilhassa çok önemli olduğuna inadığımız bir nokta üzerinde durmayı uygun görmekteyiz.

Avrupa mmeleketlerinde yalnız trafik kanununda değil umumî olarak ceza kanunlarında ufak suçlardan ötürü hapis cezası verilmemesi yoluna gidilmekte ve böylece kısa süreli hapis cezaları zamanla yerlerini para cezalarına bırakmaktadırlar. Bu cereyanın istinad ettiği başlıca prensip kısa süreli hapis cezalarının ne önleyici ne de uslandırıcı bir hüviyet taşımamasıdır. Halbuki kısa süreli hapis cezası yerine kanuna aykırılık derecesiyle mütenasip olarak verilecek olan ve çok defa düşündürücü seviyede bulunan para cezasının daha önleyici bir mahiyet taşıdığı tecrübelerle anlaşılmış bulunmaktadır.

Kaldıki ceza politikası bakımından kısa sürlei hapis cezalarının pek çok kimseyi cezaevlerinin bozucu atmosferiyle temas etmeğe zorladığı ve fayda yerine aksine olarak büyük moral zararlar meydana getirdiği görülmektedir.

Trafik suçlarından ötürü kısa süreli hapis cezaları yerine mühim miktarlara balig olan para cezaları verilmesinin ceza siyaseti bakımından uygun olacağı ittifaka yakın bir ekseriyetle kabul edilmektedir.

Bununla beraber İskandinav memleketlerinde yapılan araştırmalar sonunda Oslo Üniversitesi Profesörlerinden Andinaes hapis cezalarının, ürkütücü bir hüviyet taşıdıklarını ve bilhassa bazı hallerde ve muayyen trafik suçlusu tiplerinde büyük ölçüde önleyici bir tedbir hüviyetinde gözüktüğünü belirtmektedir.

Trafik cezalarının diğer cezalarda olduğu gibi asgarî ve azamî olarak tesbit edilmiş hadler arasında değişebildiği ve nihayet hadisenin mahiyetine göre hâkim tarafından tâyin ve tesbit edildiği aşikârdır. Bununla beraber azamî hadlerin yüksek tutulmasının tehlikeli neticeler tevlit edebilecek mahiyetteki trafik suçlarının işlenmesinde önleyici di-

ğer bir tedbir mahiyetinde kabulüde bir zaruret olarak kendini göstermektedir.

Trafik kanunumuzun cezalarla alâkalı maddelerini tetkik ettiğimiz zaman para cezalarının geniş bir yer tutmakta olduğunu, hapis cezalarına ise istisnaî ahvalde yer verilmiş olduğunu görmekteyiz. Trafik Kanunu'nun yeni tâdillerinde kanunu ihlâl eder mahiyetteki fiil ve hareketlerden ötürü sadece para cezası verilmesinin ve hapis cezasını mucip hüviyetteki hallerde ise hâkime iki cezadan birini seçme hakkı tanınmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

Tabiatiyle para cezalarının yukarı haddinin malî imkânı müsait olan kimseleri de tesir altında bırakabilecek seviyede olması gerekmektedir.

Trafik kazasına sebep olup bir şahsı yaralıyan veya malî bir külfet tahmil edecek şekilde hasara sebebiyet veren kimse trafik kanununu ihlâlden doğan cezanın yanı sıra tazminat ödemek durumu ile de karşı karşıya kalacaktır.

Avrupa memleketlerinin hemen hepsinde kaza sonunda meydana gelen zararı vasıtaların sigortalarını yaptırmış oldukları şirketler tazmin etmektedirler.

Zarar ziyanın sigorta şirketleri tarafından ödenmesi sürücüyü malî bir bakımdan bir rahata kavuşturmakta ve kaza sonunda tazminat ödemiyeceğini bilmenin verdiği bir rehavet ve lâkaydı içinde daha kolay ve daha sık kaza meydana gelmektedir.

Bu sebepledir ki sigortanın mevcudiyetine rağmen maddî hasara sebebiyet veren kazalarda zararın bir kısmını kazaya sebebiyet veren tarafından ödenmesinin temin edilmesinin vasıta kullananlarda mühim bir tesir yaratacağı ve bu kabil kimseleri içinde bulundukları rehavet ve lâkaydi durumundan sıyrılmağa mecbur edeceği aşikârdır.

b) Ehliyetin Geri Alınması : (6)

Kazaları önlemenin önde gelen tedbirlerinden birisi de kabiliyetsiz sürücüleri tasfiye etmek olacaktır. Bu kabil kimselerin elenmeleri ken-

(6) Dr. A. Kutbettin Akkan, «Vali ve belediye reislerinin trafik mevzuundaki salâhiyetleri ve Fransız Trafik Kanunundaki ehliyet sahibi olmak mecburiyeti», İdare Dergisi, sayı : 238, Ocak - Şubat 1956.

317

dilerine ehliyet vermede müşkülât çıkarmak ve ehliyet sahibi olmuşlar ise muayyen ahvalde bu ehliyetin geriye alınmasiyle olur.

Bu tedbirler şahsın fizikî ve moral kabiliyetlerinin sıkı bir kontrolden geçirilmesinden sonra alınabilir. Bu kabil ahvalde psikolojik ve psikoteknik denemelere başvurulur ve bunlardan çok faydalı neticeler sağlanır.

Böylelikle trafik hukukunun çok önemli bir mevzuuna girmiş bulunmaktayız.

Bu, normal formaliteleri ikmal ile «ehliyet sahibi» olmuş bir kimsenin durumundaki aksaklıkların tesbiti halinde kendisine verilmiş bulunan ehliyetin geri alınması meselesidir.

Bizde mevcut sistemde ehliyet ancak adlî makamlarca ve mahkûmiyeti takiben alınabilmektedir (7).

İdarî mercilerin ehliyetin geri alınmasına dair karar verme yetkileri mevcut değildir.

Halbuki Avrupa memleketlerinde ezcümle Fransa'da kanunun belirttiği ahvalde ehliyetler idarî mercilerin kararıyla geri alınabilmektedir.

Ehliyetin geri alınması cezası tatbikatta müessiriyetini göstermiş bulunmaktadır. İdarî bir kararla ehliyeti geri alınmış olan kimse daha ihtiyatlı olmağa kendini mecbur hissetmektedir.

Avrupa Trafik Hukukunda ezcümle Fransa'da muayyen bir imtihan sonunda bir şahsa verilmiş bulunan ehliyet mutlak bir mâna taşımaz. Yani bahşedilen bu hak hiçbir zaman geri alınamaz mahiyette değildir. Muayyen şartların mevcudiyeti halinde ehliyetin muvakkat bir zaman için geri alınması veya tamamen iptali hakları hadiselerin mahiyetine ve vehamet derecelerine göre bu mevzuda selâhiyetli otoritelere tanınmış bulunmaktadır.

Elde edilmiş bulunan bir ehliyetin kullanılabilme hakkı muhtelif sebep ve olaylar sonunda gayri muayyen bir süre için geri alınabilmektedir.

---

(7) 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunumuzun 60 ıncı maddesi hükmüne göre:

Uyuşturucu madde kullanmak, alkollü içki kullanmak ve Türk Ceza Kanunu: 448 - 450, 403, 404, 414 - 418, 429 - 436, 491 - 493, 495 - 503, 508 - 510 uncu maddelerinde yazılı suçlardan biri ile mahkûmiyet halinde ehliyetnameleri geri alınabilmektedir.

Adlî bir karar olmadıkça Trafik Kanununa muhalefetten ötürü şoför ve sürücü ehliyetnameleri, muvakkaten dahi geri alınamazlar.

Gerekli bütün formaliteleri ikmal ettikten sonra ehliyet sahibi olmuş bir kimsenin aradan zaman geçmesiyle vücut yapısında husule gelmiş olan tahavvüller vasıtayı kullanma bakımından tehlike arzeden aşırı teknik hataya düşmesi ve en nihayet âmme intizam ve emniyetini temin maksadiyle vaz edilmiş bulunan trafik kaidelerini büyük bir lâkaydı ile devamlı ihlâl hareketlerinde bulunmak ve bunları bir itiyat haline getirmek, tabiatiyle ehliyetin bir zaman için geri alınmasına ve icabı hale göre devamlı ihlâllerin vehamet dereceleri gözönünde bulundurularak ehliyetin iptaline de sebep olabilmektedir.

Ehliyet sahibi kimse zamanla yaş veya sair bünyevî sebeplerle fizikî kabiliyetlerinde gün geçtikçe kendini gösteren bir azalma, uzuvlarında normalin altına düşen bir zafiyet, bir nevi kapasite noksanlığına düçar olabilir. Veya hissetme duygularında eksiklikler belirmeğe başlıyabilir. İşte şahıslarda meydana çıkmaları her zaman için kabil olan bu neviden hallerin alâkalıların dikkatini çekip yapılan lüzumlu muayeneden sonra tesbit edilmeleri halinde yetkili idarî otoriteler fizikî ehliyetin yeter derecede olup olmadığına karar verebilmektedir.

Menfi bir kanaate varılması halinde bu kabiliyetin kaybının muvakkat veya devamlı olması gözönünde bulundurularak ehliyetin geçici veya mutlak surette geri alınmasına karar verilebilecektir.

Ehliyet almış bulunan şahsın fiziki eksikliğinin çok defa ancak bir kaza vukuundan sonra anlaşılacağı bunun dışında bu kabil noksanlıkların tesbitine imkân olmadığı aşikârdır.

İmtihanı kazanmış ve netice olarak ehliyeti elde etmiş bulunan kimselerin mutlak olarak ammenin emniyetine karşı daimi şekilde bir endişe duyacakları ve vasıtalarını kullanmaları sırasında vaz edilmiş bulunan trafik kaidelerine uyma hususunda gereken azami itinayı göstereceklerı hususu mutlak bir durum arz etmiyebilir.

İşte bu sebeblerdeki alâkalı idarî otoriteler, gerek trafik kanununa ve gerek alâkalı kanun ve kararnemelere mugayir hareket etmek suretiyle devamlı ihlâlde bulunanlar ile tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme ve yaralamaya sebebiyet verenler ile sarhoşken vasıta kullanmaktan çekinmeyen kimselere ait ehliyetlerin muayyen bir zaman için geri alınmasına «tatiline» karar verebilirler.

Fransada bu hususta yetkileri bulunan vekiller bu neviden kararları ekseri ahvalde teknik hüviyetteki komisyonların hadiseyle alâkalı mütalâalarını andıktan sonra verebilmektedirler.

Yalnız iki ayı aşmayan müddetler için ehliyetin tatiline resen de karar verebilmek yetkileri mevcuttur.

Ehliyetin tatili süresi hiçbir zaman üç senelik bir müddeti geçemez.

Bazı ahvalde ehliyeti bulunmayan şahislerinde motorlu vasıtaları kullanmaları sırasında, haklarında zabıt varakası tanzimini icab ettiren bir trafik suçu işledikleri de vakidir. Bu halde vali bu şahıslara nihayete ermedikçe ehliyet almak için talepte bulunamıyacakları bir süre tayin edebilir. Mezkûr şahıslar tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonunda ölüme veya yaralamaya sebebiyet verip yahut sarhoş bulundukları halde bu durumlarını nazarı itibare almadan motorlu vasıta kullanırlarsa kendileri için böyle bir müddetin tayini mecburi bir hal alır.

Valiler «ehliyetlerin tatili istişarî kamisyonu» adı verilen teknik bir teşekkülün mütalâsını aldıktan sonradırki ehliyetin muvakkaten geri alınmasına veya iptaline karar verebilirler.

Alâkalı şahıs lüzum gördüğü takdirde yalnız başına veya bir avukatla birlikte olarak bu komisyona müracaatta bulunabilir.

c) Kontrol organlarının takviyesi

Trafik kazalarının önlenme hususunda alınması gereken en önemli tedbirlerden biriside motorlu trafik polislerinin çoğaltılmasıdır.

Bunlar hem üniformalı hemde sivil olarak vazife görmeleri halinde çok daha faydalı olmaktadırlar.

Üniformalıların mevcudiyeti gerekli disiplini temin ederken üniformasız polislerin mevcudiyetleride vasıta kullananları daimi bir şekilde mürakabe altında bulundukları düşüncesine sevk edecek ve böylelikle kanuna aykırı hareketlerini önlemek suretiyle ihtimallerinide o nisbette azaltacaktır.

Yolda bulunduğu sırada her zaman için trafik memurlarıyle karşılaşma ihtimalini göz önünde bulunduran sürücü ihtiyatlı hareket etmek mecburiyetini hisedecektir.

Burada iştirak etmek istediğimiz bir hususta motorlu vasıtaların sadece seyir halinde değil durdukları sırada da kontrola tabi olmalarının faydalı olacağı keyfiyetidir.

Trafik suçunu işlemiş olan bir şahısın sadece hadise anındaki durumu değil kazaya tekaddüm eden devrelerdeki hattı hareketinin hattâ hadiseye tekaddüm eden devrelerdeki hareket tarzının tesbiti ve bütün

bu haller göz önüne alındıktan sonradırki uygun bir cazanın tayini gerekmektedir.

Bu sebeblerdeki devamlı şekilde kontrola tabi tutulabilen bir sürücünün her devredeki hareketleri tesbit edilmiş olması itibariyle tayin edilecek cezanın uygunluğuda temin edilmiş olacaktır.

IV — Netice

Öldürdüğü üzere trafik kazalarının kriminolojisi, derinlemesine bir etüd mevzuu olarak ele alındığı takdirde, geniş bir sahaya yayılma istidadını göstermekte ve ilk nazarda tesbit gibi gözüken suçluluk hallerinin, şahsı, bu duruma iten bir takım karışık iç ve dış sebeblere dayandıklarını ve menşelerine inebilmenin çok ince araştırma ve çalışmalara lüzum hissettirdiğini kabul etmek zaruretindeyiz.

Batı, bu problemleri labratuarlarda incelemeye tabi tutmakta ve medeniyetin faydalarıyla birlikte getirdiği tehlükelerden en önemlisi sayılabilecek olan motorlu nakil vasıtaları kazalarının önlenmesi hususunda büyük gayretler sarfetmektedir.

Trafik dâvası, Türkiye ölçüsünde 1953 yılında ele alınmış ve çıkarılan 6085 sayılı Karayalları Trafik Kanunu ile, seyrüseferin bütün yurda şamil prensipleri ortaya konulmuştur.

Fakat ne yazıktırki batılı emsallerinden hişbir şekilde geri sayılamıyacak olan Karayolları Trafik Kanunumuz tatbikatta, bir türlü gereken faydayı sağlamak imkânına kavuşturulamamıştır.

Kanaatımızca bunun tek sebebi, bu kanunu tatbik ile vazifeli teşkilâtların bilhassa trafik polisimizin inanılmaz bir ihmal neticesi son derece eksik kadrolarla çalışmağa mecbur edilmeleri olmuştur.

Avrupa memleketlerinin hiçbirisiyle mukayese edilmiyecek derecede geniş bir sahada cereyan eden trafiği tanzim ve mukabele ile vazifeli trafik polisi miktarlarının garp memleketleriyle kıyas edildikte acınacak nisbetlere düştüğünü görmek hakikaten üzücü olmaktadır.

Yurdun birçok merkezlerinde vazife görmekte olan trafik polisi kadrolarına kısaca bir göz atmak bu işe verilen önemi başka bir tabirle lâkaydıyı bütün çıplaklığı ile karşımıza serecektir. (8)

(8) Trafik polisi teşkilâtının kadro itibariyle çok küçük olduğu bir kaç vilâyet merkezini zikredelim :

Van (7), Bilecik (8), Bingöl (3), Bitlis (4), Burdur (7), Çankırı (5).

Memleketimiz için ilk adım eleman itibariyle bu son derece kifayetsiz teşkilâtı en kısa zamanda gerekli şekilde takviye etmek ve hakkıyle vazife görebilir bir kadro hüviyetine getirmek olmalıdır.

Teşkilât meselesiyle alâkalı ikinci noktada, Trafik Mahkemelerinin biran önce kurulması olacaktır.

Kanunun sarih hükmüne rağmen «trafik mahkemeleri» şimdiye kadar kurulmamış ve bu vazife bir yetki tanıma şekliyle mahalli Sulh Hâkimlerine gördürülmekle iktifa edilmiştir. (9)

Trafik mahkemelerinin bir ihtisas mahkemesi hüviyetinde olarak biran önce kurulmalarının kanun icabı olduğu kadar bir zaruret olduğunada inanıyoruz. (10)

Trafik teşkilâtının normal kadrolar şeklinde çalışmağa başlayıp trafik mahkemelerinin birer ihtisas mahkemesi olarak kurulmasından sonradırki bugün acıyle müşahade ettiğimiz durum normala gelebilecek ve «trafik nizamı» tesis edilmiş olacaktır.

(9) Karayolları Trafik Kanunu madde 61 — «Bu kanunda yazılı trafik suçlarına bakmak üzere Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde tek hâkimli (trafik mahkemeleri) kurulur.

Trafik mahkemeleri hâkimleri, Hâkimler Kanunu hükümlerine tâbidirler.»

(10) Dr. A. Kutbettin Akkan, Trafik mahkemelerinin kurulması (mevzuatla ilgili bir etüd). Adalet Dergisi, Eylül 1960.

322

İNGİLİZ CEZA HUKUKUNDA ÇOCUK SUÇLULAR

Selâhattin ATALAY
(Kırklareli C. Savcısı)

Plân :

1 — Çocuk suçlular,
2 — Çocuk mahkemeleri:
  A — Çocuk mahkemelerinin kuruluşu,
  B — Çocuk mahkemelerinin görevi,
  C — Çocuk mahkemelerinde yargılama usulü,
  D — Çocuk mahkemeleri hakkında yapılan tenkitler,
3 — Çocuk suçluların cezalandırılmaları,
  A — Çocuk suçluların cezai mesuliyeti,
  B — Çocuk suçlulara ait müesseseler.
4 — Sonuç.

1 — Çocuk suçlular (juvenile offerders)

Çocuk suçluluğu ve bunun sebeb ve âmilleri, İngiliz ceza hukukunun en önemli meselelerinden birini teşkil etmektedir. İngilterede, küçüklerin işledikleri suçların sebeb ve âmillerini araştırmak ve onları ıslah ve terbiye etmek çarelerini bulmak önemli bir mesele olarak ele alınmış; yapılan incelemeler sonunda küçükler hakkında karar verecek hâkimlerin hususî bilgi ve tecrübe sahibi olmaları luzumlu görülmüş ve haklarında büyüklerden ayrı bir infaz sisteminin uygulanması, zaruri bulunmuştur. Çocuk suçlulara verilen cezalar ve alınan tedbirlerle güdülen gaye, onları ıslah ve terbiye etmek ve bu suretle cemiyet hayatına intibaklarını sağlamaktadır.

İngilterede çocuk suçluların cezalandırılmaları hususunda yüzyıllar boyunca Örf ve Âdet Hukuku (Common Law) hükümleri uygulanmıştır. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarından itibaren Örf ve Âdet Hukukunun bu konu ile ilgili prensiplerinin ekserisi yazılı hukuk haline getirilmiştir. Bugün çocuk suçlulara ait çeşitli kanunlar mevcuttur.

Çocuk suçlulara ait hükümlerin ekserisi, 1933 tarihli Çocuklar ve Genç Şahıslar Kanunu (Children and Young Persons Act) isimli kanun-

da toplanmıştır. Mezkûr kanun isminden de anlaşılacağı veçhile çocuk suçluları (Juvenile offenders) iki sınıfa ayırmıştır. Çocuklar (Children) kelimesi, 14 yaşından ufak olan küçükleri; genç şahıslar (Young persons) tabiri 14 yaşından büyük 17 yaşından küçük olan kimseleri ifade eder (1).

Bu yaşlar arasında suç işliyen çocuklara ait ceza dâvaları, ileride tafsilen zikredileceği veçhile kaide olarak çocuk mahkemelerinde bakılır.

2 — Çocuk mahkemeleri (juvenile courts)

A — Çocuk mahkemelerinin kuruluşu: 1933 tarihli Children and Young Persons Act isimli kanuna bağlı iki numaralı cetvel ile çocuk mahkemelerinin kuruluşu düzenlenmiştir. Bu cetvele göre çocuk mahkemeleri bir başkan iki üye olmak üzere üç hâkimden teşekkül eder. Londra dahilinde (inthe metropolitan police area) bulunan çocuk mahve mağistrate denen hâkimlerden biridir; Üye olarak vazife gören hâkimler ise Londra sulh hâkimleri (justices ofçthe peace for the County of London) arasından alınırlar. Bu iki üyeden birisinin kadın olması şarttır. Mezkûr hâkimler, bu maksatla hazırlanmış olan bir aday listesi içinden . Bakan (the Secretary of State) tarafından seçilirler. Londra dışında bulunan çocuk mahkemeleri, Petty Sessional Division denilen mahkemelerinin, yargı bölgeleri dahilinde vazife görmek üzere birer çocuk Division'lar, basit yargılama usulü tatbik edilen mahkemelerdir. Bu mahkemelerin yargı bölgeleri dahilinde vazife görmek üzere birer çocuk mahkemesi teşkil edilmiştir. Bu mahkemelerin hâkimleri, çocuk dâvalarında bilgi ve tecrübe sahibi olan hâkimler arasından seçilirler. Bu vasfı haiz hâkimleri gösterir bir liste hazırlanır. Bu listeye dahil edilmiyen hâkimler çocuk mahkemelerine alınamazlar (2).

Çocuk mahkemeleri, müstakil binalarda yahut normal mahkeme binalarının müstakil odalarında çalışırlar; bazan da normal mahkeme binalarının büyüklere mahsus odalarında fakat büyüklere ait duruşmaların yapılmadığı günlerde vazife görürler.

B — Çocuk mahkemelerinin görevi: Çocuk mahkemeleri, kaide olarak çocuklar ile gençlerin işledikleri basit yargılama usulüne (Summary proceedings) tabi bütün suçlara bakmağa yetkilidirler (3).

(1) Rupert Cross, D. C. L, Solicitor and P. Asterley Jones, L 1. B, Solicitor, An Introduction to Criminal law, 4. baskı, sh. 358.

(2) H. A. Palmer, M. A. Barrister - at - Law and Henry Palmer, M. A. Barrister at - Law, Harris's Criminal Law, 19. baskı, sh. 547.

(3) 1933 tarihli Children and Young Persons Act'ın 1944 tarihli Educational Act isimli kanunla değiştirilen 46 ncı maddesi.

Bu kaidenin istisnalarını üç gurup halinde toplamak mümkündür:

1 — Çocuk yahut genç, 17 yaşından büyük bir şahısla birlikte (Jointly) suç işlemişse vazifeli mahkeme, büyüklere mahsus mahkemedir.

2 — Çocuk yahut gencin işlediği bir suça, 17 yaşından büyük olan bir şahıs, suç işlemeğe teşvik (abetting) veya suçu irtikâp kararını takviye ederek (causing), yahut suç işlemeğe yarayacak vasıtaları tedarik ederek (procuring) veya suçun icrasına yardım ederek (aiding) suça iştirak etmişse dâvaya bakmağa yetkili mahkeme, büyüklere mahsus mahkemedir.

3 — Sulh mahkemesinde (Magistrate'e court) yapılan duruşmada sanığın çocuk yahut genç olduğunun anlaşılması halinde mezkûr mahkeme, dâvayı çocuk mahkemesine göndermiyerek duruşmaya devam edip bir karar ittihaz edebilir.

Bu üç istisna dışında, çocuklar ile gençlerin işlediği bütün suçlara, bu suçlara ait dâvaların basit yargılama usulüne göre bakılmasının mümkün olduğu hallerde çocuk mahkemeleri bakmağa yetgilidir (4).

C — Çocuk mahkemelerinde yargılama usulü: Çocuk mahkemelerinde uygulanan yargılama usulü, 1933 tarihli the Sumaary jurisdiction (Children and Young Pensons) Rules isimli nizamname ile düzenlenmiştir. Mezkûr nizamname hükümlerine göre bir çocuk mahkemesi, çocuk veya gence, müdafaasında ve tanıklara soru sormasında yardımcı olmak üzere veli veya vasisinin duruşmaya alınmasına müsaade eder; ancak çocuk veya gencin kanunen tâyin edilmiş bir veli varsa veya vasisinin duruşmaya alınmasına luzum kalmaz. Veli veya vasisinin duruşmaya alınmasına lüzum olan hallerde veli veya vasisi bulunamazsa mahkeme, sanığa yardımcı olmak üzere herhangi bir akrabasının veli veya sorumlu bir başka şahsın duruşmaya alınmasına müsaade eder (5).

Mahkeme başkanı, çocuk veya gence, yaşına ve idrak kabiliyetine uygun bir şekilde basit bir lisanla sanık olduğu suçun mahiyetini izah eder ve suçu kabul edip etmediğini sorar (6).

---

(4) Rupert Cross, D. C. L, Solicitor, and P. Asterley Jones, Lı. B, Solicitor, An Introduction to Criminal Law, 4. baskı, sh. 358

(5) 1933 tarihli the Summary Jurisdiction (Children and Young Pensons) Rules, madde 5.

(6) 1933 tarihli the Summary Jurisdiction (Children and young Persons) Rules, madde 6 ve 7.

425

Mahkeme, adam öldürmek suçu dışında itham usulüne tabi bir suçtan (an indictable offence) sanık olan bir gencin (a young person) basit yargılama usulüne istinaden duruşmasının (summary trial) yapılmasını uygun bulursa şu suali sorar: «Bu mahkeme tarafından dâvanın bakılmasına rıza gösteriyormusunuz, yoksa Jüri marifetiyle duruşma (the trial by jury) yapılmasını mı istiyorsunuz?» mahkeme, sanığa varsa veli veya vasisinin bu hususta fikirlerini alabileceğini bildirir; basit yargılama usulü ile jürinin iştirakile yapılan duruşma usulü arasındaki farkı izah eder. Sanık gene basit yargılama usulüne göre dâvanın bakılmasına rıza gösterirse mahkeme, isnat edilen suçu kabul edip etmediğini sorar (7).

Çocuk veya genç, isnat edilen suçu kabul etmesse, mahkeme tanıkları dinler, gerektiğinde sanığa icap eden soruları sorar, mevcut delilleri kanaat verici bulmazsa, sanıktan müdafaasını teyit eder mahiyette delil göstermesini ister (8).

Mahkeme, önemli dâvalarda sanığın genel durumu ile muhitine ait tahkikat yapılır, okul kayıtlarını, doktor raporlarını tetkik eder. Sanığa, suçunu kabul etmesi yahut toplanan deliller karşısında suçlu bulunması halinde son söz hakkı verir, varsa veli veya vasisinden son diyeceklerini sorar (9).

Çocuk mahkemesine dinleyici alınmaz. Basın temsilcilerinin duruşmaya alınmasına müsaade edilir. Gizli celse (in camera) yapılmasına lüzum görülen hallerde basın temsilcileri de içeri alınmaz. Basın temsilcilerinin duruşmaya alınması halinde, dâva ile ilgili haberleri yayınlamak hususunda bazı tahdidat mevcuttur. Sanık veya tanık olarak yahut başka bir sıfatla dâva ile ilişiği olan bir çocuk yahut gencin ismini, adresini, okulunu veya bunlara benzer hüviyetini gösterir bir hususu yayımlamak yasaktır. Keza böyle bir küçüğün resmi de yayımlanamaz (10).

D — Çocuk mahkemeleri hakkında yapılan tenkitler: Çocuk suçluluğu ile mücadelede çocuk mahkemelerinin vazifelerini yerine getirip getiremedikleri konusu üzerinde çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Tenkitçiler, genel olarak, bu konu ile ilgili istatistiklere istinaden tenkitlerini yapmışlardır.

(7) Aynı nizamname, madde 8.
(8) Aynı nizamname, madde 9.
(9) Aynı nizamname, madde 11.

Çocuk mahkemelerinin, gayelerini tahakkuk ettirmekten uzak bulunduğunu iddia edenler, İçişleri Bakanlığınca hazırlanan şu istatistiği misal olarak göstermektedirler :

Çocuk mahkemelerinde itham usulüne göre bakılan suçlardan sanık olan 16 yaşından aşağı çocuklara ait istatistik

Sene	*Sanık adedi*	*100.000 kişiye nisbetle sanık miktarı*
1911	12017	288
1921	11688	267
1922	11937	274
1923	12170	280
1924	12884	298
1925	12666	297
1926	13115	314
1927	12254	301
1928	11247	289
1929	11361	307
1930	12198	321
1931	12895	333
1932	13978	354
1933	14848	370
1934	18162	439
1935	22393	529
1936	23083	568

Bu istatistikten netice çıkaran tenkitçiler, çocuk suçluluğunu önlemek gayesiyle yapılmış olan bütün masraflara ve bütün gayretlere rağmen 1911 - 1936 senesi içinde suç işliyen çocuk sayısının iki misline çıkmış olduğunu ileri sürmekte, çocuk mahkemelerinin iyi netice vermesini beklerken bu sonuç ile karşılaşmalarından üzüntü duyduklarını belirtmektedirler. Bu tenkitciler, çocuk mahkemelerinin başarısızlığa uğramış olduklarını, tatbik edilen usulün yetersiz bulunduğunu, bu sebeble esaslı değişikler yapılması gerektiğini beyan etmişlerdir (11).

Bu tenkitlerin ne dereceye kadar isabetli olduğunu tesbit gayet zordur. Zira suç işliyen çocuk sayısının başka sebeblerle artmış olması

(10) Thomas Dawson, Barrister - at - Law, the Law of the Press, 2. baskı, sh. 34 ve 104.

(11) F. T. Giles, LL. B., the Juvenile Courts, sh. 123

çocuklar ile gençlerin cezalandırılması hususunda özel hükümleri ihtiva etmektedir. Mezkûr kanunun 50 nci maddesine göre «sekiz yaşından küçük olan bir çocuk (a child under the age of eight years) her hangi bir suçtan suçlu sayılamaz.» Sekiz yaşından büyük ondört yaşından küçük olan bir çocuk, kaide olarak cezai ehliyeti olmıyan kimse (doli incapx) addolunur. Bu sebeble bu yaşlar arasındaki küçüklerin cezalandırılmaları için cezai ehliyetlerinin olduğunun isbatı icap eder Ondört yaşından büyük, yirmibir yaşından küçük bir şahıs kaide olarak cezaya ehil kimse (doli Capax) sayılır ve işlediği her hangi bir suçtan cezalandırılabilir (15).

B — **Çocuk suçlulara ait müesseseler :** The Children and Young Persons Act'ın 54 üncü maddesi, kaide olarak onyedi yaşından küçük olan bir şahsın cezaevine (prıson) konmasına müsaade etmemektedir. Mahkeme, onyedi yaşından küçük olan bir şahıs hakkında başka türlü bir karar ittihazının uygun olmıyacağı kanaatında bulunursa, bir nevi tutukevi olan Remand Home denilen müesseseye alınmasına karar verir. Fakat bahis konusu olan suçlu, serseri tiplerden ise veya Remand Home'nin nizam ve intizamını ihlâl edecek karekterde bulunuyorsa cezaevine alınmasına karar verilebilir (16).

1948 tarihli the Criminal Justice Act isimli kanunun 16 ncı maddesile değiştirilen 1933 tarihli the Children and Young Persons Act'ın 53 üncü maddesinin 1 inci bendine göre 18 yaşından küçük olan şahıslara ölüm cezası verilemez; böyle bir şahıs ölüm cezası yerine Hükümdarın tayin ettği müddetce (during Her Masjesty's pleasure) mevkuf tutulur.

Bir çocuk yahut bir genç, taammüden veya adiyen adam öldürmege teşebbüs etmek veya bedenen zarar vermek kastile bir şahsı yaralamak suçundan itham usulüne (on indictment) göre yapılan duruşma sonunda suçlu bulunursa, mahkeme, başka türlü bir karar verilmesinin uygun olmıyacağı kanaatına varması halinde, suçlunun muayyen bir müddet tutuklu kalmasına (to be detained for a specified period) karar verebilir. Bu karar üzerine suçlu, Bakanın (the Secretary of State) tensip ettiği yerde ve tâyin ettiği şartlar içinde tutuk bulundurulur (17).

---

(15) A — H. A. Palmer, M. A., Barrister - at - law, and Henry Palmer, M. A. Barrister, at, Law, Harris's Criminal Law, 19 uncu baskı, sh. 31.

B — Rupert Cross, D. C. L., Solicitor, and P. Asterley Jones, Ll. B. Solicitor, An Introduction to Criminal Law, 4 üncü baskı, sh. 58.

(16) F. T. Gıles, Ll. B, The Juvenile Courts, sh. 55.

(17) 1933 tarihle the Children and Young Persons Act, madde 53, bend 2.

15 yaşından büyük, 21 yaşından küçük olan şahısların hapis cezasile (imprisonment) cezalandırılmaları bazı şartların tahakkukuna bağlıdır. Mahkeme, suçun işleniş tarzına, suçlunun karekterine, aklî ve ruhi durumuna göre başka türlü bir karar ittihazının uygun olmıyacağı kanaatında bulunursa, bu yaşlar arasında bulunan bir suçluya hapis cezası verebilir. Ancak mahkeme, ittihaz ettiği kararda, başka türlü bir karar vermenin uygun olmıyacağını gösterir sebebleri izah etmek mecburiyetindedir (18).

Bir çocuk yahut bir genç, reşit (adult) olması halinde hapis cezası verilmesini gerektiren bir suçtan suçlu bulunursa, ıslâhevi mahiyetinde bulunan bir okula (an Approved School) gönderilebilir. Bir çocuğun (a child) böyle bir okula gönderilmesine karar verilmesi halinde, bu müessesede kalma süresi, karar tarihinden itibaren üç yıl, yahut okul yaş haddinden sonra dört aydır. Bir gencin (a young person), mezkûr müesseseye gönderilmesi halinde ise bu süre, on altı yaşına girmemiş olması halinde karar tarihinden itibaren üç yıl, onaltı yaşına girmiş olması halinde ondokuz yaşına girinciye kadar geçen müddettir (19).

1948 tarihli the Criminal Justice Act isimli kanunun 17 ve 18 inci maddelerine göre mahkeme, ondört yaşından küçük yirmibir yaşından büyük olmıyan bir şahsın, cezaevine (prison) alınmasını gerektiren hallerde, durumuna göre uygun bulduğu takdirde üç aydan fazla devam etmemek üzere Detertion Centre denilen müesseselerden birine konmasına karar verebilir. Daha önce hapsedilmiş yahut Borstal isimli müesseseye alınmış olan küçükler, Detention Centre è gönderilemezler.

Mahkeme, oniki yaşından küçük, yirmibir yaşından büyük olmıyan bir şahsı, işlediği suçtan dolayı hapis cezası (imprisonment) ile cezalandırmağa veya hakkında ittihaz edilmiş olan ceza hükmünün tecili kararını (probation order) ihlâl etmiş olmasından dolayı bu hususta bir karar vermeğe yetkili olduğu ahvalde, mezkûr şahsın oniki saati (twelve hours) geçmemek üzere Attendance Centre ismini taşıyan müesseseye konmasına karar verebilir. Daha önce cezaevine (prison) veya Borstal müessesesine yahut Detention Centre è yahut Approved School à gönderilmiş olan bir küçük için Attendance Centre è gönderilme kararı ittihaz edilemez. Attendance Centre è alınan bir küçük, bu müessese şartlarına riayet etmediği takdirde mahkeme huzuruna çıkarılır ve

(18) A, 1948 tarihli the Criminal Justice Act, madde 17.
B — 1957 tarihli the Magisrates Court Act, madde 107.
(19) 1933 tarihli the Children and Young Persors Act, madde 71, bend 1 ve 2

hakkında eski fiili için nasıl bir karar ittihazı icap ediyorsa o şekilde bir karar ittihaz edilir (20).

Hüküm tarihinde onaltı yaşından küçük, yirmibir yaşından büyük olmıyan bir kimse, hapis cezasını gerektiren bir suçtan itham usulüne göre yapılan duruşma sonunda suçlu bulunursa, ıslâhevine alınmasının faydalı olacağı kanaatına varılması halinde bir ıslâhevine (a Borstal institution) konmasına karar verilir. Ancak bir küçük bu müessesede en çok üç sene tutulabilir. Bu müesseselerden iyi halli hükümlülerin, cezalarının muayyen bir kısmının infaz edilmesinden sonra şartla salıverilmeleri mümkündür. Şartla tahliye edilen bir hükümlü, şartlara riayet etmediği takdirde, geri kalan müddetini ikmal etmek üzere tekrar ıslâhevine alınır (21).

Borstal müessesesine alınan küçükler, kabiliyetlerine uygun işlerde çalıştırılırlar. Bu müeseseselerde beden terbiyesine ve dinî tedrisata büyük önem verilmektedir. Gaye küçüğü, iyi bir şahıs olarak yetiştirmek ve tekrar suç işlemesini önlemektir. Küçük hükümlülerin, müessesenin nizam ve intizamına riayet etmemeleri halinde, İç İşleri Bakanının (the Home Secretary) ıslâhevinde kalma müddetinin geri kalan kısmını hapis cezası olarak umumî cezaevinde ikmal etmesini istemeğe yetkisi vardır (22).

Bir çocuk mahkemesi, sanık olarak huzuruna çıkarılan bir çocuk yahut gencin aklen malûl (defective) olduğunun anlaşılması halinde, bir Approved School à gönderilmesi icap eden ahvalde ya bir Approved School à gönderilmesine karar verir yahut hakkında hüküm ittihazını tecil eder (postpone passing sentence), veya muhafaza altında başka bir müessesede bulundurulmasına karar verilmesi için evrakı yetgili makama gönderir (23).

4 — Sonuç

İngiltere'de çocuk suçluların cezalandırılmaları, ıslâh ve terbiye edilmeleri hususunda evvelâ örf ve âdet hukuku (Common Law) hükümleri tatbik olunmuş, bilâhare örf ve âdet hukukunun bu konu ile ilgili esaslarının ekserisi yazılı hukuk haline getirilmiştir.

---

(20) 1948 tarihli the Criminal Justice Act madde 19, bend 7 ve 8.

(21) 1948 tarihli the Criminal Justice Act, madde 45, bend 1, 2, 3.

(22) Aynı kanun, madde 20, bend 2.

(23) H. A. Palmer, M. A., Barrister - at - Law, Henry Palmer, M. A., Barrister - at - Law, Harris's Criminal Law, 19uncu baskı, sh. 85.

Şimdi çocuk suçlulara ait hükümleri muhtevi çeşitli kanunlar mevcuttur. Bu kanunlarla çocuk mahkemeleri kurulmuş; bu mahkemelere, çocuk suçluluğu sahasında bilgi ve tecrübesi olan hâkimler getirilmiş; ayrıca çocuk suçlulara mahsus özel bir infaz sistemi ihdas edilmiştir.

1933 tarihli the Children and Young Persons Act isimli kanun hükümlerine göre çocuk mahkemeleri, kaide olarak çocuklar ile gençlerin işledikleri basit yargılama usulüne tabi olan bütün suçlara bakmağa yetkilidir.

Bugün çocuk hükümlülere, büyük hükümlülerden tamamile farklı bir infaz sistemi tatbik edilmektedir. Küçüklere ait bu infaz sistemi ile güdülen gaye, onları cezalandırmaktan ziyade ıslâh ve terbiye etmektir. Küçük hükümlülere ait İngiliz infaz sisteminde dikkati çeken en önemli müessese, Borstal müesseseleridir. Bu müeseseselerde tedrici serbesti sistem uygulanmaktadır. Küçük hükümlü, müesseseye alındığı zaman azami derecede tahdide tabi tutulmakta, uslanma derecesine göre zamanla hürriyeti genişletilmektedir. Önceleri hücreye konularak tecrit edilen küçüğe, bir müddet sonra şahsi mesuliyetini mucip bazı vazifeler verilmekte, nezaret altında çalıştırılmakta, daha ileri hallerde müessese dışında serbestce çalışmasına izin verilmekte, resmi tatil günlerini ailesi yanında geçirmeğe müsaade edilmektedir. Bu müesseselerde tatbik edilen infaz sisteminin çok iyi netice verdiği ve bu müesseselerden tahliye edilenlerin onda yedisinin normal cemiyet hayatına avdet ettikleri söylenmektedir (24).

Çocuk suçlular, bazı şartlar altında Approved School denilen okullara alınmaktadırlar. Fakat bu müesseseler bazı tenkitlere maruz kalmıştır. Bu okullara alınan çocuk suçluların bir arada yaşamaları mahsurlu bulunmuş, bu müesseselerdeki küçüklerin ıslâh edilmedikleri iddia olunmuştur. Fakat bugünün modern Approved School 'ları bu tenkitlere yer verdirmiyecek derecede ıslâh edilmiş bulunmaktadır. Çocuk suçlular bu okullarda, ekseriya evlerinde görmedikleri konfor içinde yaşamaktadırlar. Hükümlüler, bu okullarda ilk günden itibaren serbesti içindedirler, kaçmalarını önliyebilecek hiç bir tetbir alınmamıştır. Bir okul havası içinde yaşamalarına itina edilir. Her hükümlü bu müesseselerde kendi kabiliyetine uygun bir san'at öğrenir (25).

---

(24) Dr. Naci Şensoy, Çocuk infaz müesseseleri, 1949 yılı Adalet Dergisi, sh. 1443.

(25) F. T. Giles, Ll. B, the Juvenile Courts, sh. 37

Çocuk suçlular hakkında Probation müessesesi de uygulanır. Mahkeme, küçüğün karekterine, suç işleyiş tarzına ve suçun mahiyetine göre başka türlü bir karar ittihazını uygun bulmadığı hallerde ceza hükmünün teciline (probation order) karar verir. Bu halde çocuk suçlu nezaret altında serbestir. Nezaret ve kontrolle vazifeli memur (probation officer) kendisini takip eder; topladığı bilgileri, edindiği kanaatı mahkemeye bildirir. Çocuk suçlu, probation şartlarına riayet etmediği takdirde işlediği suç için nasıl bir karar ittihazı gerekiyorsa hakkında o şekilde bir karar verilir (26).

Çocuk suçlular, bazı şartlar altında Detention Centre ile Attendance Centre denilen müesseselere de alınırlar. İşledikleri suçlardan dolayı hapis cezasile tecziyeleri gereken ahvalde cezaevlerine alınmalarının uygun görülmemesi halinde mezkûr müesseselerden birine alınmalarına karar verilebilir. Daha önce hapis cezası verilerek cezaevine konmuş olan küçükler, bu müesseselere alınamazlar.

Hülâsa, İngiltere'de çocuk suçluları ıslâh ve terbiye etmek gayesile önemli müesseseler kurulmuştur. Bu müesseselerden genel olarak iyi neticeler alınmaktadır.

(26) 1948 tarihli the Criminal Justice Act, madde 3.

FRANSA'DA YÜKSEK HÂKİMLER KURULU

(Tesisi — Adlî Teşkilâttaki Yeri — Gelişmesi — Çalışması — Vazife ve Selâhiyetleri)

Ekmel ERBEN
(Ankara Hâkimi)

Giriş

Kaza kuvveti hakkında bugüne kadar çok şey söylenmiştir. Buna rağmen Adaletin yani Mahkemelerin ve yargı hakkının teşriî ve icraî kuvvetler yanında üçüncü bir kuvvet teşkil edip etmediği veya böyle bir kuvvetin esastan var olup olmadığı meselesi halen hukukçular arasında hal edilmiş değildir.

Bu teorik ve çapraşık mevzuu Ch. Eisenmann'ın dediği gibi (La justice dans l' etat VII. session du centre de sciences politiques Nice 1961 - P. V. F. VII - La justice) ebedî bir sükût ile geçiştirmek en iyisi olacaktır.

Bugün batıdaki medenî devletlerde her vatandaş, şahsî hürriyetinin icra kuvvetinden tamamen ayrılmış bir adliyenin mevcudiyeti ile kaim olduğunu takdir etmektedir. Hâkimin bağımsızlığı adaletin ve adlî kazanın can damarını teşkil etmekte, vatandaş her türlü adlî muamele ve görevlerinde bu bağımsızlığa istinat etmektedir. Fransada hâkimlerin bağımsızlığını temin için düşünülen organ, Yüksek Hâkimler Konseyi olmuştur. Bu konsey, Hâkimlerin bağımsızlığının sembolü telâkki edilmiştir.

30/8/1883 tarihli kanundan bu yana Sulh Hâkimleri hariç olmak üzere Hâkimler hakkındaki inzibatî takipler, sözü geçen kanunun 13 ve 14 üncü maddelerine istinaden Temyiz Mahkemesi tarafından icra ediliyordu. Sulh Hâkimleri hakkında ise Adliye Vekâletinde, vekile bağlı bir komisyon aynı selâhiyeti haiz olarak faaliyet gösteriyordu. Bütün Temyiz dairelerinin iştirakiyle toplanan ve bu ahvalde (Yüksek Hâkimler Konseyi) adını alan Temyiz Mahkemesinin bu görev ve faaliyeti 1946 yılında terkedilmiştir.

1946 tarihli Fransız Anayasası evvelki anayasalardan farklı ve ilk olarak adlî kazayı, bağlı bulunduğu icraî kuvvetten ayırmak gayesini

gütmüş ve bu sebeple yeni bir (Yüksek Hâkimler Kurulu - Conseil Superieur De La Magistrature) ihdas edilmiştir.

4/10/1958 tarihli ve halen mer'î son Fransız Anayasası ise, bu konseyin teşkilini ve vazifelerini değiştirmiştir. Bu şartlar altında, 1883 den beri bu müessesenin geçirdiği istihalelerin, ne ölçüde kaza kuvvetinin diğer kuvvetlerden ayrılması gerektiği fikrinin gelişmesine yardım ettiği sorulabilir. Fransa adlî teşkilâtı içinde Yüksek Hâkimler Kurulunun ifade ettiği manâ ve işgal ettiği yeri araştırmanın hakikaten kompleks yaratan bir mesele olduğu söylenebilir. Bidayetten beri çalışması esnasında bu organ ekseriye çapraz temayülleri bulunan, birbirine zıt istikametlerde faaliyet göstermiştir.

Bu mevzuda başlıca 3 ayrı görüşe rastlanmaktadır.

1 — Âmme hizmeti ve kuvveti: Birinci görüşü böylece formüle etmek mümkündür. Yargı hakkı bir âmme hizmeti mi, yoksa müstakil bir kuvvet midir? Bu gün yargı kuvvetinin politik bir kuvvet olmadığının izah ve kabulü onun başında Adliye Vekilinin mevcut olduğu bir devlet müessesesi bulunmasından ileri gelmektedir. Yargı kuvvetinin bir âmme hizmeti olduğu açısından bakıldığında, mahkemelerin bir devlet hizmeti ve hâkimlerin de bu servisin memurları oldukları görülecektir. Ancak hâkimlerin idaresi, azledilememe keyfiyeti başta olmak üzere mühim hususiyetler arzetmektedir. Bugün devlet memurlarının ve idarî mahkemeler azalarının hâkimlik sıfat ve statüleri bulunmasına rağmen memurin kanunlarının vaz ettiği hükümlerle mahsus kanunları bulunduğu halde, hâkimlerden çok daha iyi korunmakta oldukları bir gerçektir. Bununla beraber alelâde memurin kanunlarının hâkimlere tatbiki halinde bu hükümlerin onların adlî otorite ve sıfatları ile bağdaşamıyacağı derhal görülecektir. Hâkimlere ait idarî tasarruflarla onların bağımsızlıklarını nasıl telif etmek gerekecektir. Adalet bir âmme hizmeti mi yoksa başlı başına bir kuvvet midir? (Anayasa'ya göre yargı ve icra organlarının ayrı kuvvetler oldukları bir gerçektir. Fakat başında bir Adliye Vekilinin bulunması hasabiyle de yargı kuvvetinin az da olsa bir miktar icra kuvvetine bağlı olduğu bir vakıadır.) - Hauriou jur. adm. T. III. P. 122 -

Bu suretle yargı kuvvetinin, teşkilatı bakımından bir âmme hizmeti ve servisi teşkil ettiği her zaman kabul edilmiştir. Ancak, yargı kuvvetinin çalışması tamamen müstakil midir?

2 — Bağımsızlık ve adlî otorite: Demek oluyor ki, Anayasa'ya dayanan bu tenakuzun bir idarî izahını yapmak mümkün-

dür. Şimdi, adlî otoritenin âmme hizmetinden ne derece ayrıldığının araştırılması icap etmektedir. (Kuvvet kuvveti durdurur) prensibini ortaya atan Montesquieu'denberi bu görüş ortaya atılmaktadır. İcra kuvveti yalnızca yargı kuvvetinin kararlarını infaz etmekle yetinmez, bazan da Adliyenin bir kolu olarak görev yapmaktadır. Meselâ, Adlî makamlar polis teşkilâtını kontrol etmeğe ve onu harekete getirmeğe mezun bulunmaktadır. Diğer yandan adlî otorite âmmenin emniyeti ve nizamların ihtiyacı ile hudutlandırılmıştır.

3 —Siyaset ve Hâkimler: İcra organları ile adlî otorite arasındak ibir nev'i çelişmenin örneğini siyasi iktidar ile Hâkimler arasındaki münasebetler teşkil etmektedir. siyasî iktidarın hâkimden çekinmesi için bir çok sebepler mevcuttur. Bunun için de onu siyasî faaliyetlerden daima uzak tutmuştur. Başka bir ifade ile, siyasî iktidar adlî otoriteden yılmakta, fakat diğer yandanda Hâkime her zaman ihtiyacı olmaktadır .M. Thiers'in dediği gibi «hususî mülkiyeti müdafaa edecek hâkimler istiyoruz. Onun için de Hâkimlerin mülk sahibi olmalarını istiyoruz». İktidar ile Hâkimler arasındaki münasebetler iki zıt karakter göstermektedir. Bir yandan, iktidar hâkimi siyasî bir rol oynamaktan menetmekte, fakat diğer yandan onu siyasî faaliyetlerine iştirak ettirmek istemektedir. Yani iktidarların Hâkime muhtelif sebeplerle ihtiyaçları daima olacaktır.

Yüksek Hâkimler Kurulunun Gelişmesi

Fransada, inkilâptan beri Adliye, devletin içindeki sabit yerini henüz tamamiyle bulmuş değildir. Monarşi devrinde adliye müessesesi kuvvetli bir iktidardı. İnkilâp idaresi ise, hâkimlerden çekinmiştir. 19 uncu asırda Napoleon ve onu takip eden muhtelif rejimler 1871 e kadar hâkimlere, evvelce sahip oldukları kuvvetin bir kısmını iade etmişlerdir. Umumiyetle o devirlerde adalet, üçüncü ve müstakil bir kuvvet olarak telâkki edilmiştir. Ancak, 3 üncü Cumhuriyet devrinde, bu üçüncü kuvvet inkâr edilerek Adliye bir idarî servis haline getirilmiştir. Kuvvetlerin ayrılığı prensibi ise, yalnızca vazife ve selâhiyetlerin tevziine yararlı basit bir kaide olarak mütalâa edilmiştir. Gene o devirde, yargı kuvvetinin mevcudiyeti, yalnızca hâkimlerin bağımsızlığının garantisi olan azledilememelerini temin için benimsenmiştir. Ancak 1875 tarihli rejim ve bilhassa 1939 - 1945 devrelerinde bu bağımsızlık hâkimlere temin edilmiş değildir. Nihayet, Fransada 4 üncü Cumhuriyetin kurucuları Adalete yeniden bir veçhe vererek kabul edilen yeni anayasa ile ona yeni bir

düzen vermişlerdir. İşte Fransada (Yüksek Hâkimler Kurulu) ilk defa böylece kurulmuştur.

Bu müessesenin tekâmülü iki devrede mümkün olmuştur.

1 — Bağımsızlık ve Adlî Kuvvet: 1946 dan evvel Reisicumhur **Vincent Auriol**, neşrettiği («Hier - Demain» neşir yılı 1944. sayfa 237) adlı kitabında bir (Yüksek Adalet Konseyi) teşkili suretiyle adlî kazanın bağımsızlığının sağlanmasını teklif ve temenni ediyordu. Adı geçene göre, bu konsey 3 sene için seçilmiş 34 âzadan müteşekkil olmalıydı. Bunlardan dördünün Temyiz Mahkemesi üyelerinden. Onunun kürsü hâkimleri tarafından seçilmiş hâkimlerden olmasını öne sürüyordu. Ayrıca vilâyet meclisleri tarafından seçilmiş 10 şahsın, nihayet Millet Meclisi umumî hey'etince seçilmiş 10 delegenin bu konseyin bakiye âzalarını teşkil etmesini istiyordu. Bu konsey hâkimlerin tâyinleri. terfileri, taltifleri ve cezalandırılmaları için Adliye Vekiline teklifler yapmakla vazifeli olacaktı.

M. De Menthon, (Cahiers politiqes d'août 1945) ise, Temyiz Mahkemesi birinci reisi ile âzalarının tâyinlerinde vazife görecek, ayrıca hâkimler hakkında inzibatî takipler yapmağa mezun olacak bir Yüksek Hâkimler Konseyinin teşkilini öne sürüyordu 1946 Anayasasının hazırlanışı esnasında bu düşünce ve görüşler nazarı itibara alınmıştır.

Adlî kazanın bir organı olan Yüksek Hâkimler Konseyi, Anayasa ile kabul edilmiş mühim selâhiyetlere sahip bulunmaktadır.

27 Ekim 1946 tarihli Anayasanın 84 üncü maddesi : «Yüksek Hâkimler Konseyinin teklifi üzerine Reisicumhur, Savcılar hariç olmak üzere Hâkimlerin tâyinini yapar. Yüksek Hâkimler Konseyi mahsus kanunları gereğince Hâkimlerin bağımsızlığını, adlî mahkemelerin idaresini sağlar. Hâkimler hakkındaki disiplin takiplerini yapar.»

1946 tarihli Anayasanın 83 üncü maddesinden kuvvetini alan bu yeni müessesenin unsurları nedir? Umumi idareler hiyerarşisindeki yeri nedir?

A) Unsurları: 1946 tarihli Anayasanın 83 üncü maddesi gereğince, Yüksek Hâkimler Konseyinin âzaları şu şekilde teşkil edilmiştir :

Reisicumhur Konseyin başkanıdır. Adliye vekili ikinci başkan olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, Millet Meclisinin üçte iki ekseriyetle kendi müntesipleri haricinden seçeceği 6 kişi ile 6 sene için seçilmiş, hâkimliğin her sınıfını temsil edecek 4 yargıç nihayet Cumhurbaşkanı tarafından, Hâkimlerden ve Millet Meclisi âzalarından hariç olmak üzere, hukuka vu-

düzen vermişlerdir. İşte Fransada (Yüksek Hâkimler Kurulu) ilk defa böylece kurulmuştur.

Bu müessesenin tekâmülü iki devrede mümkün olmuştur.

1 — Bağımsızlık ve Adlî Kuvvet: 1946 dan evvel Reisicumhur **Vincent Auriol,** neşrettiği («Hier - Demain» neşir yılı 1944. sayfa 237) adlı kitabında bir (Yüksek Adalet Konseyi) teşkili suretiyle adlî kazanın bağımsızlığının sağlanmasını teklif ve temenni ediyordu. Adı geçene göre, bu konsey 3 sene için seçilmiş 34 âzadan müteşekkil olmalıydı. Bunlardan dördünün Temyiz Mahkemesi üyelerinden. Onunun kürsü hâkimleri tarafından seçilmiş hâkimlerden olmasını öne sürüyordu. Ayrıca vilâyet meclisleri tarafından seçilmiş 10 şahsın, nihayet Millet Meclisi umumî hey'etince seçilmiş 10 delegenin bu konseyin bakiye âzalarını teşkil etmesini istiyordu. Bu konsey hâkimlerin tâyinleri. terfileri, taltifleri ve cezalandırılmaları için Adliye Vekiline teklifler yapmakla vazifeli olacaktı.

M. De Menthon, (Cahiers politiqes d'août 1945) ise, Temyiz Mahkemesi birinci reisi ile âzalarının tâyinlerinde vazife görecek, ayrıca hâkimler hakkında inzibatî takipler yapmağa mezun olacak bir Yüksek Hâkimler Konseyinin teşkilini öne sürüyordu 1946 Anayasasının hazırlanışı esnasında bu düşünce ve görüşler nazarı itibara alınmıştır.

Adlî kazanın bir organı olan Yüksek Hâkimler Konseyi, Anayasa ile kabul edilmiş mühim selâhiyetlere sahip bulunmaktadır.

27 Ekim 1946 tarihli Anayasanın 84 üncü maddesi : «Yüksek Hâkimler Konseyinin teklifi üzerine Reisicumhur, Savcılar hariç olmak üzere Hâkimlerin tâyinini yapar. Yüksek Hâkimler Konseyi mahsus kanunları gereğince Hâkimlerin bağımsızlığını, adlî mahkemelerin idaresini sağlar. Hâkimler hakkındaki disiplin takiplerini yapar.»

1946 tarihli Anayasanın 83 üncü maddesinden kuvvetini alan bu yeni müessesenin unsurları nedir? Umumi idareler hiyerarşisindeki yeri nedir?

A) Unsurları: 1946 tarihli Anayasanın 83 üncü maddesi gereğince, Yüksek Hâkimler Konseyinin âzaları şu şekilde teşkil edilmiştir :

Reisicumhur Konseyin başkanıdır. Adliye vekili ikinci başkan olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, Millet Meclisinin üçte iki ekseriyetle kendi müntesipleri haricinden seçeceği 6 kişi ile 6 sene için seçilmiş, hâkimliğin her sınıfını temsil edecek 4 yargıç nihayet Cumhurbaşkanı tarafından, Hâkimlerden ve Millet Meclisi âzalarından hariç olmak üzere, hukuka vu-

kufiyetleri müsellem kimselerden 6 yıl için tâyin edilecek 2 kişi bu Konseyin üyelerini teşkil etmektedir.

B) Müessesenin tabiat ve mahiyeti: Bu hususta üç değişik görüş tesbit etmek mümkündür.

a) Politik organ: Evvelâ Anayasanın teşkil ettiği bu yeni müessesede daha ziyade bir siyasî topluluk manzarası görmek mümkündür. Üyelerin tâyin usulü, siyasî partilerden mürekkep Millet Meclisinin âza seçmesi gibi sebepler, Yüksek Hâkimler Kurulunu parlemanter topluluğa veya hiç olmazsa Anayasanın kabul ettiği Fransa Birliği Asamblesi Ekonomik Konsey gibi müesseselere benzetmeğe sevketmektedir. Ancak, bu görüş iki sebeple makbul ve muteber addedilemez.

1 — Anayasa, kurduğu diğer müesseseler hilâfına Yüksek Hâkimler Kuruluna siyasî bir veçhe vermiş değildir. Bu Konseyin rolü tamamen teknik ve idarîdir. Vazifesi yalnızca adlî müesseseleri yönetmek ve Hâkimlerin bağımsızlığını sağlamaktan ibarettir.

2 — 1946 Anayasası, 70 inci maddesi ile, iktidara Fransa Birliği Asemblesini kontrol ve murakabe hakkını tanıdığı halde, Yüksek Hâkimler Konseyine müdahaleyi asla kabul etmiş değildir.

b) Adlî organ: Yüksek Hâkimler Konseyini, adlî müesseselerin en büyüğü telâkki etmek mümkündür. Filvaki, tertip usulü, üyelerinin yarısının Hâkimler tarafından seçilmesi veya Cumhurbaşkanı tarafından tâyini, nihayet iştigal mevzuları gibi sebeplerle bu müessese en yüksek adlî organ manzarası arzetmektedir. Bununla beraber, Yüksek Hâkimler Kurulunu adlî organ telâkki etmenin de mahzurları mevcuttur. Zira bu Konsey, adlî müessese ve mahkemelerin meydana getirdiği sistemin tamamen dışında bulunmaktadır. Yargı sistemine dahil olmadığı gibi, yargılama usulünün bir halkasını da teşkil etmemektedir. Muhakemelerin seyrini kontrol edemediği gibi, onlara yeni bir şekil vermeğe de kalkışamaz. Aksine Temyiz Mahkemesi tarafından bu müesseseye bir müdahale bahis mevzuu olamaz. Hulâsa, Yüksek Hâkimler Konseyi meslekî birliğin zirvesini teşkil etmektedir. İşte bu sıfatı itibariyle de onu adlî müesseseler arasında mütalâa etmeğe imkân tasavvur edilemez.

c) İdarî organ: Nihayet, Yüksek Hâkimler Konseyi basit bir idarî müessese olarak düşünülebilir. Maddî görüş zaviyesinden bakıldığında bu Konseyin, kendisine verilmiş olan vazifeler icabı, tam bir idarî yetkiye sahip olduğu söylenebilir. İdarî tatbikat, prensip ve kanun metinlerine rağmen ihtiyacın doğurduğu idare ile vaki kaçınılmaz

işbirliği, Konsey ile idarenin ayrı ayrı ittihaz ettikleri kararları birbirinden hemen ayırdetmeğe engel teşkil etmektedir. Bu sebeple, benzer faaliyet gösteren idare müesseseleri olarak (Millî Müdafaa Yüksek Konseyi) ni ve (Millî Eğitim Konseyi) ni «Conseil Superieur de la Defense Nationale - Conseil de I' education Nationale» gösterebiliriz.

Bu idarî karakterini tebarüz ettirmek suretiyle 4 Ekim 1958 tarihli yeni Fransız Anayasasında Yüksek Hâkimler Konseyinin hukukî vasfı gösterilmiştir.

2 — Bağımsızlık ve Adlî Otorite: 4 Ekim 1958 tarihli yeni Fransız Anayasası, sembolik manası olan ananevî «yargı kuvveti» tabirini terketmiş bulunmaktadır. Mezkûr Anayasa 64 ilâ 66 ncı maddeleri ile bu kerre «yargı otoritesi'nden bahsetmekte ve bu tavsifi benimsemiş bulunmaktadır. Yeni Anayasa'nın 65 inci maddesi ile 22 Kasım 1958 tarihli kararnamenin 1 inci maddesinin birlikte tetkikinden, Yüksek Hâkimler Konseyinin halen şu şekilde teşkil edildiği görülmektedir.

Reis : Cumhurbaşkanı

İkinci Reis : Adliye Vekili

Aşağıdaki şartlarla Cumhurbaşkanı tarafından seçilmiş dokuz üye Konseyin kadrosunu meydana getirmektedir. Bu dokuz üyeden 3 ü Temyiz Mahkemesi azalarından intihab edilmektedir. Bunlardan birinin Yargıtay Savcılarından olması icap etmektedir. Kezalik 9 üyeden diğer 3 ü, Temyiz Mahkemesi Reisliğince tanzim edilmiş namzet listesinde adları yazılı Yüksek Mahkemelerle, bidayet mahkemeleri Hâkimlerinden seçilmektedir. Kezalik dokuz üyeden birini, Danıştay, Umumî hey'etince tanzim edilmiş ve 3 namzet adını ihtiva eden listeden seçilmiş bir Danıştay azası, nihayet, Hâkim olmayan fakat müktesabatı dolayısiyle seçilmiş iki aza, dokuz üyenin sonuncularını teşkil etmektedir.

Halihazır Yüksek Hâkimler Konseyinin, evvelki yani 4, üncü Cumhuriyet devrindeki Konseyin mevcudiyetinden daha az garantiler göstermekte olduğu söylenmiştir. Umumiyetle, Yüksek Hâkimler Konseyinin bu şekilde basitleştirilmesi yargı mesleğinin itibardan düşmesine, başka bir ifade ile Devlet içinde Adliyenin bağımsızlığının hasara uğramasına yol açmıştır. Bu şartlar altında halihazır Konseyin evvelkine nazaran, Hâkimlere tanınması gereken belli başlı garantiler mevzuunda daha hasis davranmış olup olmadığı meselesi Fransada bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktaya cevap verebilmek için yeni Yük-

Hâkimlerin temsil edilebilmelerine gelince: 1958 sisteminin, 1946 nınki gibi bidayet mahkemeleri, yüksek mahkemeler ve Temyiz Mahkemesinden üyeler olmak suretiyle adil bir temsil şekli kabul ettiği bir gerçektir.

B) **Yüksek Hâkimler Konseyi ve hâkimlerin tâyin ve terfileri işi:** Yeni Fransız Yüksek Hâkimler Konseyinin Prestijinden çok şeyler kaybettiği hakkındaki devamlı tenkitler, bilhassa Hâkimlerin tayin, terfi ve nakilleri mevzuunda haklı yerini bulmaktadır.

1946 Anayasasının, Hâkimlerin tayin - terfi işlerini Adliye Vekilinin keyfi karar ve davranışlarından kurtarmak istediği bir vakıadır. Nitekim, 84. maddesi Hâkimlere ait tayin, terfi ve her türlü vazifeye verilmelerinin ancak Yüksek Hâkimler Konseyinin teklifi ile yapılabileceğini hüküm altına almış bulunmaktadır.

Solus ve Perriot (Droit judiciaire Prive 1. 762) nun dediği gibi, Yüksek Hâkimler Konseyi bu suretle bir mahkmeeye tâyin yapılması için isim teklifinde bulunduğu zaman, aday gösterdiği Hâkimi otomotikman meslekî bakımdan takdir etmiş oluyor, aday göstermediği hallerde ise onu bir nevi tasfiyeye tabi tutmuş oluyordu. Yani tatbikatta Konseye kabiliyetli, bilgili ve dürüst olmıyan hâkimleri tasfiye için bir nevi veto hakkı verilmiş oluyordu.

1958 yılından beri faaliyette bulunan yeni Yüksek Hâkimler Konseyinin statüsüne göre ise, Konsey teklif yerine yalnızca kendisine Adliye Vekâletince bildirilecek isimler iç;n mütalâa vermeğe mezun bulunduğundan, evvelce haiz olduğu veto hakını kaybetmiş durumdadır.

Bu mevzudaki yeni hüküm nedir? 1958 Anayasa'sını kabul edenler, 65. madde ile bu hususta esaslı bir ayırım yapmaktadırlar. Buna göre, Temyiz Mahkemesi birinci reisleri, daire başkanları ve azaları ile istinaf mahkemeleri başkanlarının tâyinlerinin, ancak bu bapda Yüksek Hâkimler Konseyinin bidayeten teklifte bulunması (proposition) ile mümkün olacağı prensibi kabul edilmiş, buna mukabil diğer bütün makamlara tâyinler için ise, Konseyin ancak basit bir mütalâa (Avis) vermesi ve esas teklifin Adliye Vekilinden gelmesi kâfi görülmüştür. Bu farklı usullerin kabulü sebepleri nelerdir? Bu suale cevap vermek için Profesör **walin'in** (Le pouvoir executif et la justice - VII. cession Nice) bu husutaki fikir ve görüşlerine müracaat etmek gerekmektedir.

a) **Hiyerarşi dışı tâyin:** Yüksek Hâkimlerin tâyini için Konseyin, Cumhurbaşkanına tekfil (proposition) yaptığı ve mumaileyhin de bu-

intikal ettirir. Cumhurbaşkanı veya onun adına sekreter tarafından, konsey üyelerinden birisi raportör tâyin edilir. Bu raportör, Adliye Vekâletine giderek Bakanlıkça teklif edilen adaylar ve diğer müracatçıların şahsî dosyalarını inceler. Ekseriya Konseydeki arkadaşlarına Bakanlık teklifine müspet mütalâa vermelerini tavsiye eder. Ancak, bazan da rapotör tenkitlerinde veya karşı koymalarda bulunabilir Bu takdirde, Adliye Bakanı cevap vererek teklifin mucip sebeplerini açıklar. Hukuken, Adliye Bakanı teklifinde israr etmekte ve gösterdiği adayların, Konseyin menfi mütalâasına rağmen tayinlerini yaptırabilmekte selâhiyetlidir. Fakat teamülen Adliye Bakanının gösterdiği mucip sebepler, Yüksek Hâkimler Konseyince kabul edilmekte ve dolayısiyle Konsey daima müsbet mütalâa vermektedir. Pek ender olmakla beraber, Konsey üyeleri israr eder ve bu direnmeden vazgeçmezlerse Bakanlığın tayin teklifi ya bizzat Bakan veya Konseyin Başkanı tarafından toplantı ruznamesinden çıkarılabilir.

Yüksek hâkimler Konseyinin ifade ettiği manâ

Buraya kadar anahatları belirtilen tekâmül, adlî cihazın kendi kendisini idare prensibinin muvaffakiyetsizliğe uğradığını ortaya koymaktadır. 1946 Anayasacıları tarafından bağımsız bir adlî kuvvetin organı ve onun manevî şahsiyeti olarak takdim edilen Yüksek Hâkimler Konseyi, netice itibariyle ve 1958 Anayasası ile idarî bir otorite haline getirilmiştir. Bu değişikliğin manâsı nedir? Fransada Adliyenin adlî kuvveti temsil etmediği söylenebilir mi? Tabiatiyle bu soruyu hayır demek suretiyle cevaplamak icabeder. Eğer bu cevap müsbet ise, o takdirde bu vahim halin sebeplerini araştırmak icapedecektir.

1789 yılından beri tekrar edilen bir izah tarzına göre, iki esas kuvvetten gayrı müstakil ve «Adlî kuvvet» denilen bir kuvvet mevcut değildir. Adlî otorite ise, icra kuvvetinin bazatihi içinde bulunmakta ve onun bir cüz'ünü teşkil etmektedir. Bu kabul, daha ziyade bazı hukukcuların görüş şeklidir. Bu analizi şöylece formüle etmek mümkündür:

«Adlî kuvvet, kanunları tatbikle mükellef olduğundan bilmecburiye icra kuvvetinin içine girmektedir. Devletin içinde kanun yapan ve onları tatbik eden kuvvetlerden gayri bir kuvvet tasavvur edilemez». (Carsonnet et ch. Cazer - Bru)

Kazaî muamelelerin bağımsızlığı prensibinin ananevî tenkidine bağlanan bu içtihat, halen modern hukukcular tarafından terkedilmiş bulunmaktadır. Zira, modern görüşler, kazaî muameleler ile kazaî kuv-

vetin birlik ve beraberlik ifade ettiğini kabul eden bütün doktrinlerin hatalı ve istinatsız bulunduğunu kat'iyetle ispat etmişlerdir.

(H e b r a u d) der ki, «Bütün Hâkimlerin kararlarını tefhim ettikleri zaman, kaza kuvvetini maydana getirip getirmediklerini anlamak için doğru ve isabetli bir inceleme yapmak kifayet edecektir. Müşterek hukuk tatbikcilerinin ittihaz ettikleri kararların hey'eti umumiyesinde kaza kuvveti yoktur».

(C o r n u) ise ilâve eder, «Çünkü, hukuk nizamının içinde hiçbir adlî müessesede yargı selâhiyeti bulunmamakla, böyle bir müesseseye dayanmaksızın kaza kuvveti, hâkimin şahsiyeti kadar, yani fert mesabesinde kendini göstermektedir. Kanunları Meclis yapar. Fakat onları tatbik ile mükellef hiç bir adlî müessese, kanun koyan kuvvet ile mukayese edilemez. Hiçbir adlî organ tarafından meydana getirilmemekle, bahsi geçen yargı kuvveti ancak bir efsane mahiyetinde kalmaktadır. Bu şartlar altında, 1946 Anayasasının bu hususta tahakkuk ettirmek istediği gayeler daha başlangıçta muvaffakiyetsizliğe mahkûm idi. Yüksek Hâkimler Konseyi, geçmişte Adliye müntesiplerinin ihtiyaç duydukları bağımsızlığın teminatı ve kefili olabilmeli ve halen de olmalıdır. Zira bunu sağlamak üzere Hâkimlerin statülerinin tatbikatını, onların tayini, terfi ve bir vazifeye tahsislerini kontrol için Konseye selâhiyet tanımak kâfidir. Fakat Konsey, kazaî kuvvetin temsil organı olmamalı ve olmamalıdır. Zira bu sahada tamamen selâhiyetsizdir».

Böylece, eski Anayasa'nın 84. maddesi ile Adliye Vekilinin bertaraf edilmesini temin için kabul edilen selâhiyetler, görülmüştür ki ihtiyaca ve realiteye uygun düşmemiş ve karşılıksız kalmıştır. Diğer yandan, Yüksek Hâkimler Konseyinin tevdi edilmiş olan Mahkemeleri idare vazifesi, tatbikatta izale edilmeyen güçlükler yaratmıştır. Zira, diğer aksaklıklar bir yana, bizzat Konsey dahi, Adalet Bakanlığının bütçesi içinde mütalâa edilmiştir.

Bütün bunlara binaen hukuken birçok defa isbat edilmiştir ki, Adalet Anayasadan doğan bir kuvvet değildir. Anayasa teorisi ile adlî tatbikat ancak iyi bir işbirliği halindedir.

1946 da kabul edilen Adliyenin bağımsız idaresi tezinin muvaffak olması için Yüksek Hâkimler Konseyinin, bir mahkeme gibi adlî bir müessese olarak düşünülmesi gerekirdi. Bu cihet ise, idarece hiç bir zaman arzu edilmemiştir.

1946 Anayasasının maydana getirdiği Yüksek Hâkimler Konseyinde muhakkak ki, teşriî kuvvetin normalden fazla temsilcisi vardır. Yargı

kuvvetinin siyasî tesir altında kalması tehlikesi, Konsey üyelerinin çokluğunun politik şahıslar olmasından doğuyordu. Konseyin tutumu bu şahısların politik sempatilerine ve şahsi telakkilerine bağlı kalıyordu. 1958 Anayasasına dayanan Yüksek Hâkimler Konseyinde, evvekinin doğurduğu aksaklıkların tepkisi büyük oldu. Bir hamlede Meclisin temsilciliklerine, Hâkimlerin seçim ile iş başına getirdikleri üyeliklere nihayet verildi. Ancak böyle hareket edilmekle 1958 Konseyi, bir evvelkinin tam aksi istikamete itilmiş oluyordu.

Bağımsız bir kuvvetin meşruiyeti, seçime ve umumî efkârın açık isteğine dayanır. Fakat, böyle bir hal tarzı da tehlikeden uzak değildir. Zira, aranan gaye, yargı kudretinin siyasî partilerin ve kanaatlerin üstünde tutulmasıdır.

1946 Fransız Yüksek Hâkimler Konseyinin kuruluşu ve faaliyetleri

Adaletin bağımsızlığını teminat altına almak için, böyle bir müessesenin doğuşu Fransada daha normal zamanlarda vukua gelseydi şüphesiz ki büyük merasimler yapılırdı. Halbuki Yüksek Hâkimler Konseyi ilk toplantısını 28/3/1947 tarihinde (Elysee) sarayında büyük bir sadelik içinde yapmıştır.

Hakikatte hiçbir siyasî parti bu yeni doğan teşekkülün kurucusu ve yaratıcısı olduğundan bahisle gururlanamazdı. Anayasanın hazırlanışında umumî olarak ileri sürülen itirazlardan bu konseyin kuruluşunun aceleye getirildiği anlaşılıyordu. O kadar ki, daha kuruluşu, tasarı halinde iken siyasî grupların elinde bir oyuncak haline gelmişti. Buna rağmen, Konseyin büyük bir adı vardı. Asalet ve kıdemini 1883 tarihli kanun ile daireleri Hâkimler hakkındaki kovuşturmaları yapmak üzere, bu isim altında birleşen Temyiz Mahkemesinden devralıyordu.

Hürriyetlerine düşkün medenî milletlerde Hâkimlerin bağımsızlığı ekseriya gayet tabiî bir hak telâkki edilmektedir. Ancak, bu bağımsızlığın en basit ve iptidaî şeklinin dahi medeniyetin bir zaferi olduğunu anlamak için yakın tarihlerde vukua gelen hadiseleri hatırlamak gerektir. Bundan başka siyasî iktidar, kendi emel ve gayelerine yararlı olacağı ümidi ve arzusu ile mahkeme kararlarına karşı bigâne kalmamakta, aksine onlara karşı daima alâkalı bulunmaktadır. İşte bu son şartlar altında, Hâkimlerin bağımsızlığı, insan hürriyetlerinin son kalesi olmaktan çıkmaktadır. 1946 Anayasası bu bakımdan, yargı hakkı hususunda hiçbir hüküm ihtiva etmeyen 1875 Anayasasına göre inkâr edilmez bir inkişaf kaydetmişti. Hâkimlerin bağımsızlığını Anayasanın

mutena yerine geçirmek veya Sovyetler Cumhuriyetide olduğu gibi Anayasalarının 112. maddesinde yazılı olduğu üzere, bu bağımsızlığın haysiyet ve şerefini tebarüz için sahte metinleri kaleme almakla iktifa edilmemiş, bilhassa Başkan Herriot'nun gayretiyle bu bağımsızlığı bir de Yüksek Hâkimler Konseyi tesis etmek suretiyle perçinleme cihetine gidilmiştir. Ancak, Bu Konseyi teşkile memur ahenksiz elemanları tahlil ettiğimiz zaman bu müessesenin karışık ve girift bir hüviyet taşıdığını görürüz. Safiyetle denilebilir ki, kat'i ve yenilmez arzularla hareket edilerek (Yüksek Hâkimler Konseyi) kurulmak istenmesine rağmen, kaprislere boyun eğilerek adeta bir Cumhuriyet Konseyi meydana getirilmiştir. Hülâsa, 1946 Anayasasını hazırlayanların, bu iki müessesenin kaynaklarını, yetkilerini birbirine karıştırdıkları bir hakikat olarak ortaya çıkmaktadır.

Konseyin uzuvları

Mülga 1946 Yüksek Hâkimler Konseyi 14 âzadan müteşekkil idi. Başında riyaseti teminat altına alan Cumhurbaşkanı ile ikinci Reislik vazifelerini ifa eden Adalet Bakanı bulunuyordu. 6 üye Meclis dışından olmak üzere Millet Meclisi tarafından intihap ediliyordu. 4 üye, Hâkimlik sınıfının muhtelif kategorileri tarafından seçim yolu ile iş başına getiriliyordu. Nihayet 2 üye de Cumhurbaşkanı tarafından serbestçe hukuk ihtisasına sahip kimseler arasından seçiliyordu. Bu dahilî yapının karakteri hakkında uzun kritikler yapılabilir. Konseyin bünyesinde siyasî elemanlar ekseriyeti teşkil edince ötedenberi müstakil kalması arzulanan Hâkimlik mesleği günün siyasî kuvvetine tabi olmak tehlikesi ile karşılaşmıştı Aksi tezi savunanlar ise, asıl tehlikenin Devletin bünyesi içinde, kudretini yargılama selâhiyetinden alan bir sınıfın teşkili halinde meydana gelebileceğini, böyle bir kuvvetin gösterebileceği faaliyetlerin ise huzur verici olmıyacağını ileri sürmüşlerdi. İşte, bu iki görüşe karşılık, altı sene faaliyette kalması derpiş olunan bahis mevzuu Konsey meydana getirilmişti. Denilebilir ki, Anayasa tenkitçileri ve değiştirilmesi taraftarları, Anayasanın 83. maddesinde birçok mütalâlar dermeyanına ve rakkamlar sıralanmasına kolaylıkla imkân verecek müsait bir manevra sahası bulmuşlardır.

Bu doktrinal telâkki ve görüşlerden istihraç edilebilecek bazı neticeler şunlardır:

Konsey hakikaten memnuniyet verici bir tarzda teşekkül ettirilmişti. İlk seçim ve tayinler onu kaliteli ve kıdemli Hâkimler, bilgili

profesörler ve isim yapmış avukatlarla donatmıştı. Bir müessesenin öyle olması arzu edildiği için, inkişaf etmesi ve ihtisaslaşması imkân dahilinde olabilir. 1946 Konseyi, bu sebeplerle daha ilk teşkili ile beraber sağlam ümitler getirmişti.

Tesadüfler, kronolojik sırada Konseyin talî vazifelerini, ilk iş olarak ele alınmasını sağlamıştı. Daha ilk toplantısından itibaren Yüksek Hâkimler Konseyi, en eski selâhiyetlerinden biri olan disiplin cezasını aleyhine tatbik etmesi gerekecek bir miktar Hâkimi karşısında müdafaa halinde buluyordu. 1946 dan evvelki yılların getirdiği kötülükler bu inzibatî takibat müssesesine âmmenin içinde daima skandal ve hayecan aradığı bir nakise getirmişti. Bununla beraber, normal zamanlarda hakkında inzibatî takibat yapılmasını gerekli kılacak mesleki hata işlemiş kürsü Hâkimleri pek cüz'i sayıda idi. Buna mukabil, intikal devrelerinde siyasî iktidar, şaibeli ve istenmiyen Hâkimleri tasfiye etmeyi arzulamıştı. Bu gibilere karşı inzibatî takibat usulünün normal müdafaa imkânları tanınmaksızın, sert hükümlere müncer olan tasfiye metodları derhal tatbik edilmiştir. Bugün Anayasa ile resmen teminat altına alınan, Hâkimlerin gâyri kabili azil durumları, Fransada 17/7/1940 dan 15/5/1945'e kadar nazara alınmamıştı.

Disiplin takibatı mevzuunda kabul edilen yeni hükümler ile Hâ-

*

kimler, eski tatbikatın köhneleşmiş tek taraflı hükümlerinden kurtulmuşlardı. Şimdi, kaza fonksiyonunun himayesi, arzulandığı üzere, eskiye nazaran daha fazla teminat altına alınmış bulunmaktadır. Konseyin kuruluşuna kadar Hâkimler bağımsızlıklarını müdafaa için, çok defa bağlı bulunduğu umumî politikanın tesiri ile ve bilhassa işlerinin çokluğu hesabiyle Hâkimlerin bu dertlerine zaman ayıramayan Adalet Bakanının alâkasını beklerlerdi. Halbuki, 1946 dan sonra partizan faaliyetlerden kurtulmuş, Hâkimlerin bağımsızlığını ve azil edilmemelerini, Anayasdan aldığı kuvvetle muhafaza etmeyi vazife edinmiş Yüksek Hâkimler Konseyi, siyasî iktidarın her türlü müdahale teşebbüslerine karşı mukavemet edebilecekti.

*

Teşkili ile birlikte Yüksek Hâkimler Konseyi, kendisinden mütalâası istenen bir çok af talebi ile karşılaşmıştır. Ancak, bu iş tamamen yeni bir mevzuu teşkil ettiğinden, bidayeten Konseyin bu selâhiyetini istimal için geniş incelemeler yapması icap etmiştir.

Fransız ananelerine göre, af hakkının istimali yalnız Devlet Reisine ait bulunmaktadır. Otoritesi ve sıfatı itibariyle bir mahkûmun idamı veya affı için nihaî kararı verme selâhiyeti ona tanınmıştır. böyle mühim bir selâhiyetin istimali uzun ve dikkatli bir mesai istemekte, bunun içindir ki aşağı yukarı bütün idareler, Fransa Krallarının menfaatleri dolayısiyle bırakmak istemedikleri bu eski imtiyazı, memleketin en Yüksek Hâkimi olan devlet reisine vermekte tereddüt göstermemişlerdir. Halbuki şimdi, affın umumiyetle kötü bir havası vardır. Serbest demokrasi sık sık âlicenap olmayı memnuniyetle istemekte, af hususunda biraz hasis davranmaktan kaçınmaktadır. 1946 Anayasasının hazırlanışında, Cumhurbaşkanının selâhiyetlerini tayin bahis mevzuu iken, af hakkının istimalinin ondan alınması için kuvvetli bir ceryan meydana gelmişti. Bu arada, bu hakkın kullanılmasının daha ciddi çalışacak bir müesseseye verilmesi düşünülmüştü. Hazırlanmış komünist tasarıya göre, bu hakkın Millet Meclisine teslimi, sosyalist tasarıya göre de bir af komisyonuna havale edilmesi isteniyordu. Nihayet, Nisan 1946 Anayasa tasarısı da bu hakkı Yüksek Hâkimler Konseyine tevdi ediyordu. Kabul edilen 27/10/1946 tarihli Anayasaya göre, af yetkisinin kullanılması Yüksek Hâkimler Konseyinin mütalâasını almak kaydiyle Cumhurbaşkanına verilmiştir.

27/10/1946 tarihli Anayasanın 35. maddesinin verdiği selâhiyete göre, Devlet Reisi af hakkını Yüksek Hâkimler Konseyinde istimal eder. Kezalik, 34. maddeye göre de Cumhurbaşkanı Yüksek Hâkimler Konseyinin reisi bulunmaktadır. Hernekadar Konseyin bu mevzudaki rolü istişarî mahiyette ise de, tamamen ehemmiyetsiz telâkki edilmemelidir. Zira, mütelâası Devlet Reisini aydınlatacak bu suretle Cumhurbaşkanı tereddüt yaratan bu vazifesini kolaylıkla ifa edebilecektir. O tarihe kadar Devlet Reisi, bu bapta selâhiyetini istimal ve mahkûmun talebi hakkında karar ittihaz etmek için yalnızca adı geçene ait mehkeme dosyasını inceleme ve ondan elde edebileceği kanaat ile iktifa ederdi. Aklıselim ile hareket eden Cumhurbaşkanı Vincent Auriol ise kararlarını, Yüksek Haâkimler Konseyinin mevcudiyet ve iştiraki ile bir çok avukatların huzurunda verirdi. Böylece, - endişelerini bir Anayasanın evvelemirde insan haklarını garanti altına alması gerektiği noktasında toplanan aşırı demokratları da tatmin etmiş oluyordu.

*

Af mevzuunda mütalâa veren, disiplin hâkimi gibi hareket eden 1946 tarihli Yüksek Hâkimler Konseyinin başlıca vazifesi, kürsü Hâkimlerinin tayinlerini teminen Cumhurbaşkanının tasdikine, bunların ad-

larını sunmaktı. Pek cazip olmamakla beraber, daha ziyade idarî yönü bulunan bu inha vazifesi, müessesenin yeni ve orijinal tarafını teşkil etmekte idi.

Eski rejimde, Fransada Hâkimler para ile Hâkimlik satın alabilirler, bu suretle Hâkimliğin ve Kürsünün sahibi olabilirler, ayrıca bu haklarını miraslarına da dahil ederlerdi. 1789 inkilâbının ilk zamanlarında Hâkimlerin seçim yolu ile iş başına getirilmeleri düşünülmüştür. Nihayet Napeleon Bonaparte. Hâkimlerin tayinini icra kuvvetinin eline teslim etmekle yepyeni bir çığır açmıştır. Bunun arkasından Fransanın yaşadığı bir buçuk asırlık rejim tenkitten uzak telâkki edilmemelidir. Tam bir politik vazife gören Adalet Bakanına, Hâkimleri seçmek ve onların terfilerini ve yükselmelerini sağlamak hakkı verilirse, ona bu suretle kendiliğinden muazzam bir kuvvet bağışlanmış olur. Bu durumda adlî sistem pek ağır inkişaf edebilir. Böylece de, yargı kuvvetinin icra kuvvetine tabi olması suretiyle, kuvvetlerin ayrılığından söz açılabilir. Böyle bir sistemin devamı, tatbikatta maydana getireceği ağır suistimaler bir yana, Montesouieu'nün devletine tam bir tezat teşkil etmektedir. Bu kötü sistemin tutunabilmesi, karşısına çıkarılabilecek başka ve daha iyi bir sistemin bulunmaması dolayısiyle vaki olmuştu.

Hâkimlerin kendi kendilerini tayin yolu da tatbikatta daima endişeyi mucip olacaktır. Zira bu tarzı tayin, kanun koyucu kuvvete daima tecavüze hazır eski imtiyazlı müesseseleri hatırlatacaktır. Diğer yandan, ideal demokrasi adına, hâkimlerin halkın reyi ile seçilmelerinin en iyi hal tarzı olacağını savunan kimseler, böyle bir yargı mekanızmasının menbaı itibariyle devlet içinde daima şüpheli bir kuvvet teşkil edebileceğini fark etmemekte idiler. Bunun en canlı misali Amerika'da görülmüştür. Filvaki, Amerikan Yüksek Mahkemesi, Devlet otoritelerine karşı (Hâkimler Devleti) kurmak ile töhmet altında bulundurulmuştur.

Yeni sisteme göre Hâkimlerin tayini, İparatorluk devrindeki 1875 tarihli kanun ile olduğu gibi Reisicumhurun imtiyazında kalmakta, fakat mumaileyhin kararı. kendisine Konseyce yapılan takdim ve teklifle bağlı bulunmaktadır. Bu suretle Hâkimler, hem teşriî ve hem de icraî kuvvetlerden korunmuş olmaktadır. Otoritesini Anayasadan alan Yüksek Hâkimler Konseyi, bağımsız bir yargı kuvvetinin tanınmasına yol açan bir müessese olmuştur.

349

Adaletin işlemesi, bilhassa adlî personelin tayin ve teşkili artık müşterek âmme idaresi esaslarından ayrılmaktadır. Kanunun ön görmesi ile Hâkim alelıtlak memurdan şeklen tefrik edilmektedir. Bunun içindir ki, Cumhurbaşkanı VİNCENT AURİOL Yüksek Hâkimler Konseyinin açılış merasiminde, nihayet vuku bulan kuvvetler ayrımını alkışlıyor ve **Montesquieu**'yü hürmetle yadediyordu.

★

Müteredditt insanların gözlerinde, hâkimleri tâyin hakkını elinde bulundurmakla Konseyin kudreti parlamaktadır. Konseyin bazı ihtilâtlara yol açmakta olduğu hususunda bir korku belirebilir mi? Siyasî partilerin tereddüt içinde bulundukları bir vâkıadır. Tam bir başarı ile memleketin idaresini ve ekonomisini yürütme arzusunun onlarda hâkim olduğu böyle bir zamanda, siyasî partilerin bittabi gayretlerini biraz da adaletin bir miktar siyasileşmesine harcıyacaklarından endişe edilebilir. İktidarda, arzusuna göre bir Adliye teşkil etmek ideali daima büyük olmuştur. Hâkimin hür ve bağımsız olması için temel unsur olan zatî vasfı yanında, kanunların onu garanti etmesi ve müesseselerin de himayesi elzemdir. Konsey bu mevzularda mühim bir vazife görmektedir. Yani, Konsey müesseselerin en iyisi veya en fenası olabilir. Tesadüfler, Konseyi 3 cereyanın birleşme noktasına oturtmuş ve az çok bu cereyanlara tabi kılmıştır. Eşit kuvvette olmayan bu cereyanlar, Konseye milleti temsil edenlerin, hâkimlerin ve Devlet Reisinin temennilerini ulaştırmaktadır. İyi bir tesadüf olarak, Anayasa Konseyin vazifelerini kat'iyetle tâyin etmiş bulunmaktadır.

Bütün salâhiyetleri, cezaların affına, disiplin cezalarının tatbikatına müteallik görevleri, hâkimlerin tâyinleri, mahkemelerin teşkili gibi yetkileri, mutlak adaletin esaslı şartı olan hâkimlerin bağımsızlığını daha iyi tahakkuk ettirmek gayesine göre düzenlenmiştir. Ancak, bu esaslar pek tabiî olarak ölçüsüz bulunmakla ihtirası davet edebileceğinden birbirine mübayin tatbikatlara da yol açabilir. Diktatörler de daima hürriyet vadederek tebaasını yerinde oturtmak yolunu tercih etmemişlermi dir? Netice olarak Konseyin faaliyetleri, bütün beşerî hareketler gibi dalgalanmalara tabi olacaktır. Yeni sisteme göre, Konseyin başında Cumhurbaşkanı bulunacak ve bu zat adlî kuvvetin kudretini ifade ve en Yüksek Hâkimi temsil edecektir. Bu suretle Cumhurbaşkanı eski rejim idarecilerinin pek tasvip ettikleri yeni bazı adlî yetkilere sahip olmaktadır. Bu son değişiklik, ikinci ve tamamlayıcı bir islahat ile temin edilmiştir. Filvaki idarî kazanın, Adliye Bakanına olan eski merbutiyetine nihayet verilerek bu defa Başbakanlığa bağlanması üzerine, bu değişik-

liğin tesiri altında kalınarak adlî kaza da böylece Devlet Reisine raptedilmiş olmaktadır. Bu tebeddülât nihayet basit bir idarî selahiyet değişikliğine irca edilebilir. Ancak şerefle ifade etmek gerekir ki, Demokrasi idaresinde Adalet, sembolik manâda kalmamak kaydiyle lüzumlu üstünlüğünü herzaman gerçekleştirmelidir.

★

1946 Anayasasının adlî cihaza hasrettiği iki madde ile bütün mualläktaki problemlerin halli tabiatiyle beklenemezdi. Bununla beraber Anayasanın bir noktada sükûtu tercih etmesi ağır neticeler doğurmaktadır. Filhakika, ön gördüğü hükümleri yalnızca Hâkimlere tanımakla bu maddelerin Hâkimlerle Savcılar arasında bir çukur açmakta olduğu söylenebilir. Adliye Bakanının himayesini Savcılar üzerinden eksik etmiyeceği umulabilir. Ancak, Savcılar ve Savcı Yardımcıları Adlî sıfatlarını bukadar kaybetmemeli idiler. Zira, bu ututumun Savcıları İçişleri Bakanlığına bağlamak için vesile teşkil edebileceği düşünülebilir.

Anayasanın arzusu gereğince, Yüksek Hâkimler Konseyi modern devlet sisteminde mümtaz bir yer işgal etmektedir. Protokol hükümleri ona Danıştay ve Temyiz Mahkemesinden önce bir yer vermektedir. Bu müessese kendisine bağlanan ümitlere lâyık olup olmadığını gösterecektir.

Fransada Halen Faaliyette Bulunan 1958 Tarihli

Yüksek Hâkimler Konseyi

1 — Anayasa'nın Kuruluşa Mütedair Hükümleri : Fransada halen faaliyette bulunan Yüksek Hakimler Konseyi, 4 Ekim 1958 tarihli Anayasa ile kurulmuştur. Yürürlükteki 1958 tarihli Anayasanın meşhur 64 üncü maddesi, üç esaslı prensip vazetmiş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Hâkimlerin gayri kabili azil bulunduklarını tescil etmekte, ikincisi adlî otoritenin bağımsızlığının Cumhurbaşkanının kefaleti altında bulunduğunu kabul etmekte, üçüncüsü ise, bu bağımsızlığın temini için Yüksek Hâkimler Konseyinin Cumhurbaşkanına iştişarî sahada yardımcı olacağını öngörmektedir.

Yüksek Hâkimler Konseyinin temel hükümleri ve vazifeleri Anayasa'nın 65 inci maddesinde tesbit edilmiştir. Bu prensiplere göre Yüksek Hâkimler Konseyinin başkanı Cumhurbaşkanıdır. Adliye Bakanı başkan vekilliği vazifesini ifa etmekte ve Cumhurbaşkanına vekâlet edebilmektedir. Bu iki başkanından gayri Yüksek Hâkimler Konseyinin,

351

mahsus kanunun tayin edeceği esaslar dairesinde, Cumhurbaşkanı tarafından seçilmiş 9 üyesi vardır.

Yüksek Hâkimler Konseyi, Temyiz Mahkemesi azalıklarına istinaf Mahkemeleri birinci reisliklerine yapılacak tayinler için teklif yapar.

Adalet Bakanının, yukarıda belirtilenlerin dışında kalan Hâkimlerin tayinleri için yapacağı teklifler üzerinde, mahsus kanunun tayin edeceği esaslar dairesinde mütalâa bildirir. Kanunun tesbit edeceği şartlar dairesinde de af talepleri için görüşüne baş vurulur. Yüksek Hâkimler Konseyi ayrıca, Temyiz Mahkemesi birinci reisinin başkanlığında, «Disiplin Konseyi» namı altında toplanarak yargıçların disiplin işlerine bakar.

1958 Anayasasının tesbit ettiği esaslar bunlardan ibarettir. Yukarda da belirtildiği üzere, Konsey hayatiyetini Anayasa'nın 64 ve 65 inci maddelerinden almaktadır. Anayasanın gösterdiği lüzuma binaen Yüksek Hâkimler Konseyinin kuruluşunu, vazife ve selâhiyetlerini etraflıca tesbit için 58 - 1271 sayılı kanun tanzim ve kabul edilmiştir.

11 — 22/Aralık/1958 tarihli 58 - 1271 sayılı kuruluş kanunu :

23/Aralık/1958 tarihli resmî gazetede neşredilmiş bulunan mezkûr kanunun birinci bölümü, Yüksek Hâkimler Konseyinin kuruluşuna mütedair hükümler ihtiva etmekte ve 9 maddeden ibaret olup, kanunun son iki maddesi ilga edilen hükümlere ve sureti neşrine taâlluk etmektedir.

A) Konseyin Teşekkül Tarzı :

(Madde 1) Yüksek Hâkimler Konseyi Cumhurbaşkanı tarafından aşağıdaki esaslar dairesinde seçilmiş dokuz üyeden müteşekkildir. Bu dokuz üyeden :

3 ü (içlerinden biri Temyiz Savcılarından olmak üzere) Temyiz Mahkemesi azalarından, 3 ü Mahkemeler Hâkimlerinden 2 si Adliye teşkilatı mensubini dışından, 1 ri de Danıştay üyelerinden olmak üzere seçilirler.

Temyiz Mahkemesi azalarından ve Mahkemeler Hâkimlerinden seçilecek cem'an altı üye için Yargıtay Birinci Başkanlık Bürosu bir liste hazırlar. Bu listede Temyiz Mahkemesi azalarından ve Mahkemeler Hâkimlerinden seçilecek üçer üye için ayrı ayrı dokuzar kişilik namzet isimler gösterilir.

Kezalik, Danıştaydan seçilecek bir üye için, Danıştay Genel Kurulu tarafından üç isim ihtiva eden bir liste hazırlanır.

Adliye mensubini dışında seçilecek iki kişinin Cumhurbaşkanınca şahsî meziyet ve sıfatları nazara alınır.

Azadan hiçbirisi Yüksek Hâkimler Konseyinde üyelik sıfatının devam ettiği müddetçe Millet Meclisi ve Senatoda siyasî vazife yapamaz, avukatlık edemez, idarede görev alamaz.

(Madde 2) Yüksek Hâkimler Konseyi azaları 4 yıl için tayin edilirler. Normal görev süresinin bitiminden evvel azalıklardan birisi inhilâl ederse, üç ay içinde 1 inci maddede derpiş olunan esaslar dairesinde tamamlayıcı tayin muamelesi yapılır. Bu suretle tayin edilen üye, selefinin normal süresini ikmal eder.

Normal görev süresini dolduran bir aza, ancak bir devre için yeniden Konsey azalığına tayin edilebilir.

(Madde 3) Konsey azalarının vazifelerinin bitiminden lâakal 15 gün önce yenilerinin tayin muameleleri yapılır.

(Madde 4) Yüksek Hâkimler Konseyi azalarından biri, bizzat Cumhurbaşkanına göndereceği bir dilekçe ile istifa ederse, yerini alacak üyenin tayini, istifa tarihini takip eden üç ay içinde icra edilir. Müstafi üyenin istifası yenisinin tayininden itibaren hüküm ifade eder.

(Madde 5) Yüksek Hâkimler Konseyinin Hâkim azaları Konseyde vazifelerinin devamı müddetince üst kadro ve göreve terfi edemiyecekleri gibi, Hâkimlik derecelerini de değiştiremezler.

Hâkim üyelerin, Konseydeki görevlerinin devamı esnasında esas Hâkimlik vazifelerini ifa etmelerine mani bir hâl yoktur. Ancak, Cumhurbaşkanı Yüksek Hâkimler Konseyindeki azalıkları dolayısiyle esas görevlerini ifa edemiyecek halde bulunan Hâkimleri bu görevlerinden mezun addetmeye selâhiyetlidir.

Konsey, Fransanın merkezi Pariste bulunduğundan aza sıfatiyle taşradan gelen Hâkimlerin esas yargı vazifelerini yapabilmelerine maddeten imkân yoktur. Bu itibarla bunlar, azalıklarının devamı müddetince mezun addedilmektedir.

(Madde 6) Yüksek Hâkimler Konseyi azaları, miktarı kararname ile tayin edilecek bir vazife tazminatı ve lüzumu halinde yer değiştirme harcırahı alırlar. Esas yargı görevini yapmaktan mezun addedilen üyeler esas maaşlarını ve tazminatlarını almakta devam ederler.

(Madde 7) Yüksek Hâkimler Konseyinin müzakerelerinde bulunan üyeler ile lüzumu halinde ve davet üzerine oturuma iştirak edecek sair şahısların müzakeratı ifşa etmeleri memnudur.

(Madde 8) Yüksek Hâkimler Konseyinin çalışmasında ve sekreterlik teşkilatında değişiklik icrası Bakanlar Kurulunun Kararanamesi ile tesbit olunur.

(Madde 9) Yüksek Hâkimler Konseyinin faaliyeti için lüzumlu tahsisat Adliye Bakanlığının bütçesinde nazara alınır.

B) Konseyin Vazifeleri :

Yüksek Hâkimler Konseyi, Başkanının veya icabı halinde ikinci başkan Adliye Bakanının çağrısı üzerine toplanır.

(Madde 10) Bu madde, metninden de anlaşılacağı üzere, Konseyin usulen bir toplantı yapabilmesi için başkanın daveti şarttır. Başkan çağırıda bulunmadıkça üyelerin kendiliklerinden toplanmaları veya Konseyin içtimaını istiyebilmeleri mümkün değildir.

Konseyin usulen toplanabilmesi için başkanından, yani Cumhurbaşkanından veya lüzumu halinde ikinci başkanından gayri, en aşağı beş üyesinin hazır bulunması şarttır. Konsey kararlarını, hazır olanların ekseriyetinin reyi ile ittihaz eder. Bu husus da (Madde 11) de yer almıştır.

Konseyin başlıca vazifeleri Hâkimlerin tayinlerini icra etmek, disiplin kurulu halinde çalışmak, Hâkimler hakkındaki şikayet ve takipleri neticelendirmek ve vaki af taleplerini incelemekten ibarettir.

1 — Hâkimlerin Tayinleri : Temyiz Mahkemesi Hâkimlikleri ile istinaf mahkemeleri birinci reisliklerine tayin için Yüksek Hâkimler Konseyi bir teklif hazırlar ve tastik edilmek üzere Cumhurbaşkanına sunar. Konseyin bu teklifleri, arasından seçeceği bir raportör azanın bu bapta vereceği rapora istinat eder.

Yargıtay Hâkimlikleri ile istinaf Mahkemeleri birinci reisliklerinin dışında kalan hâkimliklere tayin için teklifi Adliye Bakanlığı hazırlar. Bakanlık bu teklifini Konseye sunar. Üyelerden biri, bu teklifi icabında hâkimlerin şahsî sicil dosyalarını da inceleyerek tetkik ve bir rapor tanzim eder. Müteakiben Bakanlık teklifi ve raportör üyenin raporu Konseyde incelenerek bir mütalâa hazırlanır ve Reisicumhura takdim edilir. Konsey bu mütalâasında Bakanlığın teklifinde değişiklik yapmak hakkını haizdir.

754

Konsey, Fransa'da hâkimlere verilmekte olan ünvan ve payeler için de, tayinlerinde olduğu gibi «mütalâa» verir. Yüksek Hâkimler Konseyi ayrıca, adaletin bağımsızlığı mevzuunda Reisicumhur tarafından görüşüne müracaat edilmesi halinde fikir ve kanaatini bildirir ve istişarî mütalâa verir. (Madde 12)

2 — Konseyin Disiplin Kurulu olarak çalışması : Hâkimler hakkındaki takipleri incelemek için «Disiplin Kurulu» olarak çalışması halinde Yüksek Hâkimler Konseyi, Temyiz Mahkemesi birinci reisinin başkanlığında toplanır.

Cumhurbaşkanı ve Adliye Bakanı bu toplantılara iştirak etmezler. (Madde 13)

22/Aralık/1958 tarihli 58 - 1271 sayılı kanunun 14 üncü maddesi, «Hâkimler hakkında tatbik edilecek cezalar ile kurulda uygulanacak usulü muhakeme, ayrıca kanunla tesbit olunur» hükmünü muhtevi bulunmaktadır.

Müteakiben bu boşluğu doldurmak üzere 22/12/1958 tarihli 58 - 1270 sayılı Hâkimler Kanunu neşredilmiştir. Mezkûr kanunun 45 inci maddesi Hâkimler hakkında tatbik edilecek disiplin cezalarını şöylece sıralamıştır.

1) Sicile işlenen neviden ihtar
2) Vazife, memuriyet nakli
3) Bazı görevlerden uzaklaştırma
4) Derece ve maaş tenzili
5) Rütbe tenzili
6) Vekâlet emrine alma, emeklilik hakkını elde etmemiş olanın vazifesine nihayet verme
7) Emeklilik hakkına tesir etmeksizin ihraç veya emeklilik hakkından mahrumiyet ile birlikte ihraç

Disiplin Kurulunda tatbik edilecek usulü muhakeme de aynı kanunun 46 ve müteakip maddelerinde tesbit edilmiştir.

Bir Hâkim hakkında aynı zamanda birden ziyade usulsüzlüğünden dolayı takibat yapılması halinde dahi yukarıda yazılı cezalardan ancak bir teki uygulanır. Kezalik her bir disiplin kovuşturması sonunda Hâkime belirli cezalardan ancak bir tanesi verilebilir. Yani yukarıda yazılı ceza nev'ilerinden iki veya daha fazlasını, ayni takip dolayısiyle birlikte vermeğe kanun manidir. Ancak, istisna olarak yukarıda yazılı cezalar-

dan «Bazı görevlerden uzaklaştırma» - «Maaş Tenzili» - «Rütbe tenzili» - «Memuriyet nakli» - cezaları hep birlikte verilebilmektedir. **(Madde 46)**

Adliye Bakanı, bir Hâkim hakkında şikâyete muttali olur, yakut disiplin kovuşturmasını haklı kılacak bir ihbar kendisine ulaştırılırsa, üst kademede bulunan Hâkimin teklifi üzerine ve zaruret halinde o Hâkimi, aleyhindeki tahkikatın kat'i neticesine kadar işten men edebilir. Bu şekilde muvakkaten işten men tedbiri, Hâkimin maaş ve tazminatını almasına mani teşkil etmez. Adalet hizmet ve düzeni menfaatına alınmış olan bu nevi men kararları gizli tutulur. Şayet muvakkaten işten men edilmek istenen hâkim bir kürsü Hâkimi ise, Adliye Bakanının evvelâ Yüksek Hâkimler Konseyine bşavurarak mütalâa alması gerekmektedir. Konsey müsbet mütalâa verirse, Bakan tahkikat sonuna kadar kürsü Hâkimini geçici olarak görevinden men edebilir. **(Madde 47)**

Hâkimler hakkındaki disiplin kovuşturmalarını yapmak ve neticeye bağlamak selâhiyeti Yüksek Hâkimler Konseyine, Savcılar aleyhindeki tahkikatları icra yetkisi ise. Adliye Bakanına aittir. **(Madde 48)**

Hâkimler Hakkında Disiplin Tatbikatı :

Hâkimler aleyhindeki tahkikatları icra edecek (Disiplin Kurulu) yukarıda izah edildiği üzere 58 - 1271 Sayılı Kanunun 13. maddesi esaslarına göre teşekkül eder. Yani Yüksek Hâkimler Kurulu, Temyiz Mahkemesi Birinci Başkanının riyasetinde toplanarak Disiplin Kurulunun meydana getirir. **(Madde. 49)**

Adliye Bakanı, Hâkim hakkında disiplin kovuşturması icap ettirecek olayı Disiplin Kuruluna dosyası ile intikal ettirir. **(Madde 50)** Disiplin Kurulunun başkanı sıfatiyle, Temyiz Mahkemesi reisi, üyelerden birini raportör olarak vazifelendirir. İcabı halinde raportörü, bir soruşturma yapmak için de görevlendirebilir. Ayrıca lüzum görürse tahkikat ve takibatın kat'i neticesine kadar alâkalı Hâkimi işinden dahi men edebilir. Bu men, Hâkimin maaş ve tazminatını almasına engel değildir. Adliye Bakanının acele hallerde ittihaz edebileceği vazifeden muvakkaten men kararları gibi, kurul başkanının da vereceği geçici işten alakoyma kararları saklı kalır. **(Madde 51)**

Tahkikat esnasında raportör üye, alâkalı Hâkimin ifade ve savunmasını ya bizzat alır veya en aşağı onunla aynı kıdemde bulunan bir naip Hâkim vasıtasiyle müdafaasını tesbit eder. Kezalik lüzumu halinde şikayetçi ve tanıkların da bilgilerine aynı yollarla müracaat eder. Raportör her türlü tamamlayıcı tahkikat muamelelerini ifaya yetkilidir. **(Madde 52)**

Munzam bir tahkikat icrası icap etmemişse derhal, yahutta lüzum görülen soruşturma ikmal edildikten sonra alâkalı Hâkim Disiplin Kurulu huzuruna davet edilir. **(Madde 53)**

Hâkim bizzat isbatı vücut etmek mecburiyetindedir. Ancak meşru bir mazereti veya hastalığı halinde kendisini diğer bir refik hâkim veya Yargıtay ve Danıştayda dâva takibine yetkili bir avukat veya Baroda kayıtlı bir diğer avukat vasıtasiyle temsil ettirilebliir. Bizzat gelmesi halinde bu sayılan kimselerden birini yanına yardımcı olarak da alabilir. **(Madde 54)**

Sanık Hâkim dosyasını tetkik etmek, tahkikatın bütün evrakını incelemek ve raportörün raporunu okumak yetkisini haizdir. Yardımcıları da aynı yetkiye maliktir. **(Madde 55)**

Belirli toplantı gününde, evvelâ raportörün raporunu okuması ile oturum açılır. Bilahare alâkalı Hâkim müdafaasını yapmağa, lüzumlu açıklamalarda bulunmağa davet edilir. Kendisine isnat edilen olay için diyeceklerini söyler. **(Madde 56)**

Disiplin Kurulunun toplantıları gizlidir. Esbabı mucibeye müstenit olarak ittihaz edeceği karara karşı hiçbir mercie itirazen başvurulamaz. Yani kararları kesindir. İtham edilmekte olan Hâkim herhangi bir mücbir sebep dışında Kurula gelmezse, tahkikat gıyabında ikmal edilir. ve ittihaz olunan karar huzuru ile ittihaz edilmiş sayılır. **(Madde 57)**

Disiplin Kurulunca verilen karar idarî yollarla alâkalı Hâkime tebliğ edilir. Karar, tebliğ tarihinden itibaren tatbike konulur. **(Madde 58)**

b) Savcılar Hakkında Disiplin Takibatı : Mevzuumuzun dışında olmakla beraber, Savcılar hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında merciin neresi olduğu ve takip edilecek usulün neden ibaret bulunduğu hususlarının incelenmesinde fayda mülâhaza edilmiştir. Tekrar etmek gerekir ki, Fransız Yüksek Hâkimler Konseyi ve onun meydana getirdiği Disiplin Kurulu, yalnızca Hâkimler ile alâkalı kovuşturma işlerine bakmakla görevlidir. Savcılar ile ilgili her türlü takiplerin icrası bizde olduğu gibi Adliye Bakanlığının selâhiyetine bırakılmıştır.

Savcılar hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarının mercii ve takip edilecek usul 22/12/1958 tarihli 58 – 1270 sayılı kanunun 59 ve müteakip maddelerinde gösterilmiştir. Bu kanunla Adliye Bakanlığına bağlı bir «Savcılar hakkında disiplin kovuşturmalarını yapmağa yetkili komisyon» ihdas edilmiştir. Bu komisyonun mütalâa ve kararından geçmedikçe hiçbir savcı veya savcı yardımcısına disiplin cezası verilemez.

Savcılar disiplin kurulu azalarını, Temyiz Mahkemesi Riyaset Bürosunun hazırlıyacağı aday listesinden Adliye Bakanı tayin eder.

Savcılar Disiplin Kurulunun 8 üyesi mevcuttur. Bu sekiz kişilik kadronun teşekkül tarzı şöyledir :

Temyiz Mahkemesi Başsavcısı

Temyiz Mahkemesinden bir aza

Temyiz Mahkemesinden iki Savcı

Adliye Bakanlığının en eski Umum Müdürü

İstinaf Mahkemeleri ile Asliye Mahkemelerine bağlı üç Savcı.

Temyiz Mahkemesi Bassavcısı kanunen bu kurulun başkanıdır. Disiplin Kurulunun sekiz üyesi iki yıl için tayin edilir. Üyeler bu sıfatlarını tayin kararnamesinin neşrinden itibaren iktisap ederler. Kurulun normal görev süresinin bitiminden evvel bu üyeliklerden biri boşalırsa, en geç inhilâl gününü takip eden iki ay içinde münhal üyeliğe yenisi tayin edilir. Bu suretle kurula getirilen aza, yerini aldığı azanın geri kalan görev süresini tamamlar.

Savcılar Disiplin Kurulunun muteber bir toplantı yapabilmesi için üyelerinden en az beşinin hazır bulunması gerekmektedir. Kurulda kararlar reylerin ekseriyeti ile ittihaz olunur.

Adliye Bakanı, herhangi bir Savcı hakkında takibat icrasını icap ettiren bir hale muttali olursa, Disiplin Kurulu Başkanına tahkikat icrası için emir verir. Kurul Başkanı üyelerden birini raportör olarak tayin eder ve icabı halinde bu raportörü her türlü tahkik muamelesini ifa için vazifelendirebilir. Tahkikatın hitamında veya ayrıca tevsii tahkikat icrasına lüzum görülmeyen hallerde, belirtilen günde itham edilen Savcı kurul toplantısına çağrılır. Bu kurulda da Hâkimler Disiplin Kurulu için düzenlenmiş ve yukarda izahı yapılmış olan 58 - 1270 sayılı kanunun 54, 55, 56 ncı maddeleri kıyas yolu ile uygulanır. Savcı herhangi bir meşru mazeret göstermeksizin Kurul önüne gelmezse gıyabında karar verilir. Aksi halde kısa bir talik yapılabilir. Kurulun toplantı ve müzakerâtı gizlidir.

Kurul, tahkikat sonunda müsnet fiil ve hareketin mahiyet ve şumülüne göre verilmesi gerekli ceza için esbabı mucibeli bir mütalâaname hazırlar. Bu mütalâaname imza edildikten sonra Adliye Bakanına sunulur. Şayet Bakan, Disiplin Kurulunun muvafık mütalâa ettiği cezadan daha ağır ve şiddetli bir ceza verilmesi kanaatında ise, görüşünü

mucip sebepleri ile birlikte Disiplin Kuruluna tebliğ eder. Bu halde Kurul, Adliye Bakanının talebine uygun bir karar hazırlıyarak ilgili savcının dosyasına intikal ettirir. Bakanın nihaî kararı idarî yollarla Savcıya tebliğ olunur. Ceza ve karar tebliğ tarihinden itibaren mer'iyete girer. Bu karar aleyhine hiçbir kanun yoluna başvurulamaz.

Görüldüğü üzere, Savcılar Disiplin Kurulu ile Hâkimler Disiplin Kurulunun çalışması hemen hemen birbirinin aynıdır. Savcılar hakkında uygulanacak cezalar, Hâkimlere verilebilecek cezaların aynıdır. Yalnız bu iki kurulun selâhiyetleri arasında esaslı bir fark mevcuttur. Hâkimler Disiplin Kurulunun kararları kesin olduğu halde, Savcılar Disiplin Kurulunun karar hakkı yoktur. Sadece mütalâa verme yetkisi vardır. Son sözü söyleme ve nihaî kararı verme selâhiyeti Adliye Bakanındır.

3 — Cezaların Affı Yetkisi : Fransa'da cezaların affı dileklerini incelemek ve karara bağlanmak yetkisi, 22/12/1958 tarihli 58/1271 sayılı kanun ile Cumhurbaşkanı ve Yüksek Hâkimler Konseyine tanınmıştır. Af taleplerini mücerret kabul mercii Adliye Bakanıdır. Bakan talep ile ilgili bir dosya açar, evrakı hazırlar, sonra da Konseye tevdi eder. İstisnaî hallerde alâkalı diğer bir Bakanlık da bu selâhiyeti haizdir (Madde **15**)

Cumhurbaşkanı bir idam cezasının affının istenmiş olması halinde, Yüksek Hâkimler Konseyinin mütalâasına müracaat etmek mecburiyetindedir. Ancak, Konseyin mütalâası onu bağlamaz. Yani Konseyin af görüşüne karşılık cezanın infazına karar verebileceği gibi, infaz yolundaki mütalâaya rağmen de af cihetine gidebilir. Bağışlama, umumiyetle ve teamülen idam cezasının müebbede tahvili suretiyle tecelli etmektedir. İdam cezalarının dışında kalanların affının istenmiş olması halinde, Cumhurbaşkanı Konseyden mütalâa istemeğe mahal olup olmadığını kendisi takdir eder.

İdam cezasından gayri bir cezanın affı talep edilmiş ve Cumhurbaşkanınca Konseyin mütalâası istenmiş ise, Yüksek Hâkimler Konseyi azalarından birini naip tayin ederek Adliye Bakanlığında bulunan dosyayı tetkik ettirebilir. Naip, bilhassa Cumhurbaşkanının dikkatini çekecek hususları tesbit eder. **(Madde 16)**

Yüksek Hâkimler Konseyi her halde, mütalâasını, Adliye Bakanının teklifine ve Cumhurbaşkanı tarafından tayin edilecek raportör azanın bu bapta tevdi edeceği raporu göz önünde tutarak hazırlar. **(Madde 17)**

Af kararnameleri Cumhurbaşkanı tarafından imza ve Başbakan, Adliye Bakanı veya ilgili diğer Bakan tarafından parafe edilir.

Yüksek Hâkimler Konseyinin Çalışması : Yüsek Hâkimler Konseyinin çalışması ve usul hükümleri 19 Şubat 1959 tarihli 59/305 sayılı kanunla tesbit edilmiştir.

Cumhurbaşkanının riyaset ettiği ahvalde. Konsey toplantıları Cumhurbaşkanlığı sarayında yapılır. Toplantı gündemleri, Adliye Bakanının mütalâası alındıktan sonra Cumhurbaşkanı tarafından tesbit ve tanzim edilmektedir. Müteakiben, gündem örneği davetiye yerine kaim olmak üzere, toplantıdan evvel Konsey üyelerine tebliğ olunur. **(Madde 2)** Bu hükümlerin tetkikinden de anlaşılacağı veçhile, Yüksek Hâkimler Konseyinde görüşülecek işlerin tesbiti selâhiyeti ve toplantıya davet yetkisi tamamen Cumhurbaşkanına aittir. Herhangi bir toplantı gündeminde, Temyiz Mahkemesi azalıkları ile istinaf Mahkemeleri reisliklerine tayin yapılacağı yazılı olduğu ahvalde, Adliye Bakanı bu makamlara getirilebilecek ve lüzumlu vasıfları iktisap etmiş hâkimlerin bir listesini ve bunların şahsî dosyalarını Konseye takdim eder. **(Madde 3)** Temyiz Mahkemesi azalıkları ile İstinaf Mahkemeleri Reislikleri dışında kalan Hâkimliklere tayin yapılmasının gündemde yazılı olması halinde, Adliye Bakanı Konseye bu bapta teklifini yaparak tayin edilmesini muvafık bulduğu Hâkimin kimliğini bildirir. Konseyin raportör azası, Bakanlıkça teklif edilen Hâkimlerin şahsî dosyaalrını inceler ve lüzumlu malûmatı toplar.

Hâkimlerin terfi işlerini tanzim için kurulmuş olan komisyonun hazırlıyacağı terfi listeleri de tetkik edilmek ve mütalâaya bağlanmak üzere Yüksek Hâkimler Konseyine gönderilir. İcabı halinde Konsey, üyeleri arasından seçeceği bir delegeyi Adliye Bakanlığına göndererek yükselme listelerinde adları yazılı Hâkimlerin şahsî dosyaalrını inceletirebilir. Bilâhare bu listeler Cumhurbaşkanının tastikine sunulur. **(Madde 4)**

Meslek ve vazifelerinde üstün başarı gösteren Hâkimlere tevcih olunacak nişan ve payeler için Adliye Bakanının yapacağı teklifler dahi Yüksek Hâkimler Konseyine gönderilir. Lüzumlu halinde Konsey, bir üyesini alâkalı Hâkimlerin sicil dosyaalrını Bakanlıkta tetkik ettirmek üzere görevlendirilebilir. Bu tetkikattan sonra Konsey, mütalâasını ekleyerek Bakanlığın teklifini onaylanması için Cumhurbaşkanına sevkeder. **(Madde 5)**

İdam cezalarının affı hakkında yapılacak müracaatları, Adliye Bakanı kendi Bakanlığı içinde tetkik ettirdikten sonra Yüksek Hâkimler Konseyine gönderir. Af talebinin Konseyde müzakeresi esnasında Konsey başkanı, Adliye Bakanlığı Ceza İşleri Umum Müdürlüğünden bir Hâkimi, toplantıya iştirak etmesi için davet edebilir. Diğer mevzuların

963

görüşülmesinde ise başkan, celsede bulunması ve icabında izahat vermesi için Adliye Bakanlığı Zat İşleri ve Muhasebe Umum Müdürlüklerinden birer Hâkimi çagırabilir. **(Madde 6)**

Adliye Bakanlığı merkez idare teşkilâtı Hâkimlerinden biri, Cumhurbaşkanı tarafından tarafından Yüksek Hâkimler Konseyinin idarî işlerini tedvir için görevlendirilir. Bu Hâkim, Konseyin genel sekreteri olarak vazife görür.

Konsey toplantıları sonunda tanzim edilen zabıtname başkan tarafından tastik ve genel sekreter tarafından imza edilir. Bu zabıtnameler sekreterlikte muhafaza olunur. Başkan, ayrıca mevcudiyetlerinden fayda mülâhaza ettiği şahısları, Konsey toplantılarına çağırabilir.

Yüksek Hâkimler Konseyi, Disiplin Kurulu olarak çalıştığı ahvalde toplantılarını Temyiz Mahkemesinde icra eder. Disiplin Kurulunun toplantı gündemini tesbit vazifesi, Temyiz Mahkemesi birinci reisine aittir. Reis, hazırlıyacağı gündemden malûmat edinmeleri için Cumhurbaşkanı ve Adliye Bakanına bilgi verir. Bundan sonra, davetiye yerine kaim olmak üzere gündemi Kurul üyelerine tebliğ eder. **(Madde 9 - 10)**

Adliye Bakanının, Disiplin Kurulundan bir Hâkim hakkında cezaî takibat icrasını talep ettiği ahvalde, Hâkimin sicil dosyasını ve tahkikat ile ilgili tekmil evrak ve delilleri Temyiz Muhkemesi birinci reisine gönderir. **(Madde 11)**

Takibata maruz Hâkim ve Müdafileri, Temyiz Mahkemesinde tahkikat dosyasını herzaman inceleyebilirler. **(Madde 12)**

Disiplin Kurulunun sekreterliğini, Temyiz Mahkemesi Başkanlık divanının genel sekreteri ifa eder. Toplantı zabıtnameleri başkan tarafından tanzim ve tastik edilir. Sekreter de bunları imza ve muhafaza eder. **(Madde 13)**

Fransa'da Hâkimlerin Terfileri :

Yüsek Hâkimler Kuurlunun esas vazifeleri 4 Ekim 1958 tarihli yeni Fransız Anayasasının 65 inci maddesi ile tayin ve tesbit edilmiştir. Ancak, bu belli başlı görevleri arasında zikredilmemekle beraber, Hâkimlerin terfilerini tanzim eden ilgili komisyonun hazırlıyacağı listelerin de Konseyin mütalaasından geçirildiğini yukarıda tebarüz ettirmiştik. Filvakı, 19 Şubat 1959 tarihli 59/309 sayılı kanunun 4 üncü maddesi terfi cetvellerinin Cumhurbaşkanınca tastik edilmeden evvel, Yüksek Hâkimler Konseyinin tetkikine sunulacağını amirdir. Bu itibarla, mevzuumuzla

yakın alâkası olan, Hâkimlerin terfilerini hazırlıyan komisyonun teşekkül tarzını incelenmesinde ve terfi için ön görülen esasların belirtilmesinde fayda mülahaza edilmiştir.

Terfi komisyonunun kuruluşu ve çalışma tarzı 22 Aralık 1958 tarih ve 58/1270 sayılı kanunun 34 ve müteakip maddeleri ile tesbit edilmiştir.

Gerek Hâkimlerin ve gerekse Savcıların terfi listelerini, ayrıca bunlardan yükselmeğe lâyık olanların defterlerini hazırlamak üzere bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon her iki sınıfa mensup adliyecilerin terfilerini yapmağa yetkili kılınmıştır. Komisyonun hazırlayacağı terfi listelerinden Hâkimlere ait olanların, Cumhurbaşkanının tastikine sunulmadan evvel, Yüksek Hâkimler Konseyinin mütalâasına gönderilir. (Madde 34)

a) **Terfi Komisyonunun Teşekkül tarzı :**

Terfi komisyonun âzaları şunlardır :

1 — Temyiz Mahkemesi birinci reisi

2 — Temyiz Mahkemesi Başsavcısı

3 — Temyiz Mahkemesinden 3 aza

4 — İstinaf Mahkemeleri ile Bidayet Mahkemelerinden 3 Hâkim.

5 — Adilye Bakanlığı Merkez İdare Konseyi üyeleri.

Temyiz Mahkemesi birinci reisi komisyonun başkanıdır.

İstinaf Mahkemeleri ile Bidayet Mahkemelerinden tayin edilecek 3 Hâkimin aynı zamanda Yüksek Hâkimler Konseyi üyelerinden bulunmamaları şarttır. Bu 3 Hâkimin seçilmesi için. Temyiz Mahkemesi Başkanlık Bürosunca, seçilecek Hâkim sayısının iki misli aday ismi ihtiva eden bir liste hazırlanır. Bu adayların asgarî yarısının Hâkim sınıfından olması şarttır. Diğerleri, aynı Mahkemeler nezdindeki Savcılardan olabilir. İstinaf ve Bidayet Mahkemelerinden tayin edilecek bu 3 aday, Adliye Bakanının teklifi üzerine ve kararname ile hükûmetçe tayin edilir.

Terfi komisyonu azaları 3 sene için intihap edilir. Komisyon her yıla has bir terfi listesi ve yükselmeğe lâyık bulunanlar için bir defter hazırlar. Terfi listeleri, ait bulundukları senenin bitmesi ile hükümden düşer. Yükselmeğe lâyık görülenlerin defteri ise kat'idir. Ancak aynı usullere riayet ile defterden çıkarma yapılabilir.

762

b) Terfi Şartları :

58/1270 sayılı kanunun 36 ncı maddesi, terfi listesine veya yükselmeğe lâyık bulunanlara ait deftere girebilmek için aranacak şartların ayrıca çıkarılacak bir kararname ile tesbit edileceğini amir bulunmaktadır. Bu cümleden olarak 22/12/1958 tarih ve 58/1277 sayılı kararname neşredilmiştir. Bu kararnamenin 12 ilâ 23 üncü maddeleri mezkûr defter ve listelere girebilmek için elzem olan şartları ve Hâkimlerin terfi ve üst derecelere yükselmeleri için aranacak nitelikleri sıralamıştır. Ancak, bu maddeler ile sevkedilen hükümlerin burada incelenmesi mevzuumuzun dışında kaldığından teferruata girişilmemiştir. Tetkikatımızın bu kısmında, daha ziyade Terfi Komisyonunun sureti teşekkülünün incelenmesi ve bu komisyonun verdiği kararların Yüksek Hâkimler Konseyinin mütalâasından geçtiğini belirtmekle iktifa edilmiştir.

NETİCE

Fransa Yüksek Hâkimler Konseyi, geçirdiği borçok istihalelerden sonra, bugün için oturmuş bir müessese olarak kendisine tevdi olunan vazifeleri liyâkat ve emniyetle ifa edegelmektedir. Bilhassa Konseyin teşekkül tarzı en mütekâmil tarzını almış bulunmaktadır. Üyelerin tesbitinde seçim yapılmasından vaz geçilmiş olması, seçim yolunun zaruri bazı mahzurlarını ortadan kaldırmıştır. Seçim yolunun bazı nimetleri yanında külfetleri de olduğunu akıldan çıkarmamak lâzımdır. Bilhassa seçimin getirdiği kaçınılmaz bol vaitler, demagojiler, seçim turneleri gibi mahzurlar ortadan kalkmıştır. Hernekadar Konsey üyelerini Cumhurbaşkanı tayin etmekte ise de, bu yetkinin mücerret arzuya bağlı olmadığını kabul etmek gerektir. Zira Cumhurbaşkanı, kendisine en selâhiyetli uzuvlar tarafından hazırlanmış adaylardan tayin yapmak mecburiyeti ile karşı karşıyadır.

Bu adayları tesbit eden şahsiyetlerin ise, Hâkimlik mesleğinin en mümtaz mevkilerini işgal eden kimseler olmaları hasebiyle her türlü kötü niyet, ihtiras ve tesirden uzak bulundukları şüphesizdir. Nitekim, bugün Fransa'da Yüksek Hâkimler Konseyini idare eden dokuz aza, meslek ve kariyerlerinde isim yapmış ve otorite kurmuş mümtaz şahıslardır. Seçim yapılması halinde bu derece kuvvetli ve kudretli bir kadroyu iş başına getirmenin imkânsız olduğunu kabul etmek zarureti aşikârdır. Diğer yandan Cumhurbaşkanı kendisine tanınan iki kişilik kontenjanı iki devredir ehil kimseler tayin etmekle doldurmaktadır. Bu iki azalığa Paris Hukuk Fakültesinden Hukuk Profesörleri tayin et-

Aksini kabul memurun mesaisine karşı itimatsızlığı tevlit eder. Resmî şekil unsurunun ademi mevcudiyeti akdi muteber kılmaz. Gizli akdin muteberiyeti kanunen şekle tabi tutulan ahvalde şekle uyulmamışsa bu sebepten batıldır. İsviçre Federal Mahkemesinin ve 1953 yılından sonra Temyiz Mahkemesinin noktai nazarı budur. Gizli akit resmî şekilde yapılmadığı için muteber değildir, resmî şekle bürünmüş akitte tarafların irade birliği olmadığı için muteber değildir. Hibe gayrimenkul satışı altında gizlendiği için, hem hibe, hem de satış gayrimuteber sayılmıştır (64).

Resmî senedin kapsamı, kısmında da ifade olunduğu üzere satılan gayrimenkulün bedelinin dahi senette gösterilmesi lâzımdır. Tarafların tapu harc ve masrafından kaçınmak için satış bedellerini noksan gösterdikleri tatbikatta çok rastlanan hallerdendir. Bu takdirde 5887 sayılı Harclar Kanunu'nun 74 üncü maddesine göre, satış bedeli rayiç bedelin % 30 zundan fazla noksan olursa, alıcı ve satıcı cezalandırılmaktadır. Fakat bu hal akitte butlanı icap ettirir bir şekil noksanı sayılmadığı için yapılan satış muteberdir. Fiyatın yüksek gösterilmesi halinde bu şekil noksanının dahi butlan sebebi sayılmıyacağı beyan edilebilir. Temyiz Mahkemesinin bu gibi ahvalde hilafına verdiği bir karar yoktur (65).

Temyiz Mahkemesi, alıcının satış bedelinin tapudakinden fazla olduğu yolundaki iddiasını hiç bir suretle mesmu bulmamış ve böyle bir iddiayı hüsnüniyet prensibiyle kabili telif görmemiştir (66). İsviçre Federal Mahkemesi ise her iki halde de kaideten şekil noksanı sebebbiyle mukavelenin batıl olacağını kabul etmiştir. Ancak bu gibi ahvalde dahi şekil noksanını ileri sürmenin hüsnüniyetle bağdaşıp, bağdaşmadığını araştırmak icap ettiğini de kabul ediyor. İfadan sonra şekil noksanını ileri süren tarafın, evvelce bu noksanı açıkca tahrik etmemiş bulunduğu, ifa esnasında bu noksanı bilmeyerek hareket ettiği, ifa ile dâva arasında uzun bir fasıla bulunmadığı hallerde hakkın suistimal edilmiş sayılmıyacağı kabul olunmuştur (67).

İsviçre Borçlar Kanunu'nun 216/1 inci maddesine göre, tesbit edilmiş olan hakiki satış bedeli resmî senette gösterilmemiş olduğu takdirde

---

(64) Postacıoğlu a. g. e. sh. 120 (J. D. T. 1940 - 1/310)

(65) 3. H. D. 29/9/962 ta. 5414 - 700 K. (Ank. Ba. D· 963· S· I· sh· 110), Prof· Bilge. a. g. e. sh. 83

(66) F. N. Feyzioğlu a. g. e. sh. 55

(67) Prof. Bilge a. g. e. sh. 84.

aradaki fark önceden ödenmiş olsa dahi gayrimenkul satışı muteber değildir. İsviçre Medenî Kanunu'nun 2 nci maddesine göre, şekil noksanına istinat ne zaman hakkın suistimalini teşkil edecektir?

Jakop Frei ve Fritz Tolber dâvası sebebiyle Federal Mahkemenin görüşü :

«Satış bedeli, kısmen ödenmiş olsa dahi resmî senette tam olarak gösterilmek mecburiyetindedir. Resmî senedin tanzimi esnasında bedelin ancak bakiye kısmının borçlanılmış olduğu ve beyan olunmuş bulunan bu bakiyenin (tarafların o anda istemiş oldukları satış bedeline) tetabuk etmekte bulunduğu şekilde müddeaaleyh tarafından serdedilen yegâne itirazda mesnetten yoksundur» şekil noksanlığı sebebiyle akdin hükümsüz olduğunu iddia eden kimsenin bu yola başvurmakta korunmaya değer bir menfaati bulunduğunu ispat etmesine lüzum yoktur. Bilâkis bu kimsenin hükümsüzlüğün doğurduğu neticelerden istifade etmek hakkına itiraz eden kimse, şekil noksanlığını ileri sürmenin objektif hüsnüniyet kaidelerine aykırı düştüğünü aşikâr surette gösteren hususî halleri ispat etmek mecburiyetindedir. Akdin gereği gibi ifa edilmesinden sonra taraflardan birinin şekil noksanlığını ileri sürmesini Federal Mahkeme hakkın suistimali telâkkı etmiştir. Akit hükümsüz ve hakkın suistimali iddiaları da gerekçeden yoksun bulunduğu içindir ki, müddei yerine getirmiş olduğu edimlerin iade edilmesini ve üstlenmiş olduğu ipotekli borçtan kurtulmasını talep etmek hakkına sahiptir. Buna mukabil gayrimenkulüde tabiatiyle müddeaaleyhe terkeylemek mecburiyeindedir. Müddeinin talep ettiği meblâğlar müddeaaleyhe hakikaten ödenmiş olduğu nisbette dâvanın kabulü gerekir (68).

B — Ayıba Karşı Tekeffül :

Ayıp, bir malın sakatlık gibi maddî veya bir başkasına aidiyeti gibi hukukî bir sebeple kıymetini veya maldan kasdolunan menfaati giderme veya ehemmiyetli bir surette azaltma halidir (69).

Menkul satımına ait hükümlerin kıyas yoluyla gayrimenkul satımında tatbik olunacağı hususu BK. nun 217 nci maddesinde yazılıdır.

---

(68) İsciçre Federal Mahkemesi I. H. D. Frei/ Tolber dâvası ile ilgili 7/Mart/ 1961 tarihli kararı (Tercüme eden Dr. Turgut Akıntürk. Banka ve Ticaret Hukuku dergisi. Cilt I. S. 4. 1962 sh. 592, 593)

(69) Türk Hukuk Lûgati, sh. 27.

Umumî hüküm şudur ki, satıcı alıcıya karşı sattığı malın ayıptan salim olmasını tekeffül eder (BK. 194/1). Hatta, satıcı bu ayıpların mevcudiyetini bilmese bile onlardan mes'uldur (BK. 194/2). Bu sebeple alıcı aldığı malın halini örf ve âdete göre imkân hasıl olur olmaz muayene etmek borcu ile mükellef olup, malda satıcının tekeffülü altında olan bir ayıp gördüğü zaman bunu derhal satıcıya ihbar etmesi lâzımdır (BK. 198/1). Satıcı daha uzun bir müddet için kefalet etmemişse malı ayıba karşı tekeffülden mütevellit her türlü dâva hakkı ayıp daha sonra meydana çıksa bile, malın tesliminden itibaren bir sene geçmekle düşer (BK. 207/1). Ayrıca kanun iyi niyetli olmayan satıcıyı himaye etmemiştir.

Gayrimenkul satımına ait tekeffül hükümleri, mevzuun arzettiği hususiyet sebebiyle bazı değişiklikler göstermektedir:

1 — Satış senedinde yazılı ölçü miktarında noksanlık çıkması hali:

Borçlar Kanunu'nun 215/1 inci maddesinde «Hilâfına mukavele mevcut değilse, satılan gayrimenkul satış senedinde yazılı olan ölçü miktarını ihtiva etmediği takdirde; satıcı, noksanın alıcıya tazmin etmekle mükelleftir». denmektedir. Tahsisen taahhüt altına girmemiş olsa dahi böyledir. Ölçüdeki noksanlığı teknik mânada bir ayıptan ziyade, borcun kısmen yerine getirilmemiş olması şeklinde de tavsif etmek mümkündür. Ölçüdeki noksanlığa karşı müeyyide olarak, alıcının sadece eksik çıkan miktarın tazminini istiyebileceği, ve fakat satımı fesih hakkında sahip olmadığını ifade etmek lâzımdır (70). Temyiz mahkemesi içtihatlarıda bu yoldadır(71). Burada Bk.unu 194 ve 202 nci maddeleri dışında ölçü miktarı bakımından satıcının mes'uliyeti hususi bir şekilde düzenlenmiştir. Mühim olan husus, satım senedinde satılan yerin mesahasının bilhassa tasrih olunması, yani satımın o miktar üzerinden yapılmış olmasıdır.

Gayrimenkulün ayıplı çıkması halinde menkullerdeki ayıba karşı tekeffül hükümlerinin tatbiki icap eder. BK. nun 202 nci maddesi gereğince, satıcının tekeffülü altındaki malın ayıbı anlaşıldığı takdirde alıcının satışı feshetmeğe hakkı vardır(72). İhtiyari ve aleni müzayede-

(70) Prof. Necip Bilge, a. g. e., sh. 86.

(71) 1. Hukuk Dairesi, 22/12/1949 tarih, 8270/5292, 4. Hukuk Dairesi, 25/3/1949 tarih, 790/1673.

(72) Olgaç - Karahasan, a. g. e., sh. 54 (1. Hukuk Dairesi, 29/9/1952 tarih, 5835/3664).

lerde satıcı adi satışta olduğu gibi satılan malı tekeffül etmektedir. İhalenin bir merci tarafından tasdike muhtaç olduğu hallerde merciin tasdiki ile ihale tamam ve satım yapılmış olur. Bu takdirde ihalenin vukuu tarihinden merciin tasdikine kadar geçen müddet zarfında satılanın kıymetini veya maksut olan menfaatini ehemmiyetli surette tenkis eden bir ayıp ariz olursa, alıcı satımın feshini istiyebilir(73). Yukarıda gayrimenkul kısmında sebebi belirtildiği üzere cebri müzayedelerde tekeffüle mahal yoktur. (BK. madde 230/1)

2 — Resmî Mesahaya müstenit ölçüde noksanlık çıkması hali:

Borçlar kanununun 215 inci maddesinin ikinci fıkrasında, «Satılan gayrimenkul resmî bir mesahaya müsteniden sicilde yazılı olan ölçü miktarını ihtiva etmediği takdirde, satıcı tahsisen taahhüt altına girmemiş ise tazmin ile mükellef değildir». denmektedir.

Arazinin kadastrosunun yapılmış bulunması veya imarca parsellenmiş olması sicildeki kaydın resmî mesahaya müstenit olduğunu gösterir Bu takdirde hududa değil, miktara itibar olunur(74). Ancak, satıcı şukadar miktardır meselâ, 10.000 M² — diye tahsisen taahhüt altına girmemişse zuhur edecek noksandan mes'ul değildir. Zira satılan gayrimenkulün mesahast devlet organları vasıtasıyle resmen ölçülüp tespit edilmiştir. O miktarda çıkmamışsa kusur satıcının olmamalıdır. Alıcı neticeye katlanacaktır. Bu gibi taahhütlerin gayrimenkule taallûku hesabiyle BK. nun 11 inci maddesi hükmü nazara alınarak resmî şekilde yapılması lâzımdır (75). İsviçre medeni kanununun 950 nci maddesine göre bu madde Türk mevzuatına alınmamıştır - bir gayrimenkulün tapu siciline kayıt ve tescili resmî bir mesahaya müsteniden alelusul tanzim olunan bir plâna göre icra olunr. İsviçre medeni kanununun nihaî faslının 38 inci maddesi, «Konsey federal'e» tapu sicilinin tesisi için umumi bir plân ve arazinin mesahası vazifelerini tahmil etmiştir. Bununla beraber satılan gayrimenkul resmî bir mesahaya müsteniden

(73) Kâmil Tepeci (Notlu ve İzahlı Borçlar Kanunu, 1. Hukuk Dairesi, 18/12/1933 tarih, 2007/3037).

(74) Tapu Kanununun 30 uncu maddesine göre, kadastrosu yapılmayan gayrimenkullerde eskidenberi malûm ve muayyen olan hududa itibar olunur. Hudut muayyen ve sabit değilse senette yazılı mesahaya itibar olunur.

(75) 3. Hukuk Dairesi, 7/4/1959 tarih, 2557 E., 2046 K. (Hukuk Postası, 1959, S. 16, sh. 936).

sicilde yazılı ölçü miktarından noksan olduğu takdirde satıcı sarahaten taahhüt etmiş olmadıkça tekeffül ile mes'ul olmaz (76).

3 — Satılan gayrimenkulün Senette ve Sicilde yazılı olan Miktardan Fazla çıkması hali : Memleketimizde kadastro muamelelerinin henüz tamamlanmamış olması ve tapu senetlerindeki yüz ölçümleriyle, gerçek mesahalar arasında mühim farklar çıkması, işin halinde yalnız BK. nun 215 inci maddesindeki tekeffül hükümleriyle iktifaya imkân bırakmamıştır. Ayrıca tapu kanununun 31 inci maddesi 5520 sayılı kanunla değiştirilmiş ve «bir garimenkulün yüz ölçüsü tapu sicilinde yazılı miktardan fazla ise, bu fazlalığın bitişik araziye el uzatmaktan ileri gelmediği anlaşılırsa mahkeme hakiki ölçüsünün tashihen tapuya tesciline karar verir» hükümü konuşturur (77).

Ölçüsü satış senedinde yazılı miktardan fazla çıktığı takdirde tatbikatta iki görüş vardır:

a) Alıcı muhayyerdir, dilerse fazla miktarı bedeli karşılığında alabilir, dilerse hata sebebiyle akdi fesheder. Fakat hiçbir suretle fazla kısmı bedelsiz temellük edemez. Temyiz mahkemesi içtihatlarıda bu merkezdedir (78). Demek oluyorki, satılan bir şeyin muayenesi ve ayıbının ihbarı hususu gayrimenkul satımlarında da bahis konusu olup, maddi, iktisadi ve hukuki bakımlardan meydana çıkan ayıplar sebebiyle tekeffül hükümleri tatbik olunur.

b) Kadastro görmemişse tapu kanununun 30 uncu maddesine göre, malûm ve muayyen hududa itibar olunur. Tahdit dâvası sonunda fazlalık tebeyyün ederse bu alıcının olur. Hatadan bahisle satıcı lehine (BK. 24/4) mütalâa edilmesini imkânsız saymamak gerekirsede, temyiz mahkemesi hata sebebiyle akdin feshi dâvasını reddeden kararı tasdik etmiştir (79).

Kadastro görmüşse, hudut değil mesaha esas alındığından noksan çıkması halinde nasıl, ayrıca taahhüt etmedikce satıcının mes'uliyeti cihetine gidilmiyorsa, fazla çıkması halinde de hususiyle, fazla çıktığı takdirde fazla benimdir tarzında bir kaydı ihtirazi konulmadıkca satı-

(76) Alfret Marten (Tercüme, Ahmet Cevat), Borçlar Kanunu Şerhi, Umumî Nazariyeler, Hâkimlere mahsus, 1936, sh. 288.

(77) F. N. Feyzioğlu, a. g. e., sh. 58.

(78) Prof. Bilge, a. g. e., sh. 86 (1. Hukuk Dairesi, 11/2/1949 tarih, 9751/755 K.)

(79) F. N. Feyzioğlu, a. g. e., (1. Hukuk Dairesi, 27/1/1957 tarih, 7830/403 K.)

cının müstefit olmaması caiz olmamalıdır. Bu son hal tarzını tercih etmek caiz ve adil sayılmalıdır (80).

Kanaatımızca, kadastro görmemiş, fakat malûm ve muayyen hudu-da sahip arazi için ikinci şekli kabul etmek yerinde isede, kadastro görmüş ve yanlışlık bertaraf edilmek gayreti ile çalışılmış bir tesbitte mümkün olabilen teknik hatalardan şu veya bu mülâhaza ile, hele kanuna dayanmıyan bir gerekçe ile netice istihracı ve bundan istifade caiz olmamalıdır.

C — ZAPTA KARŞI TEKEFFÜL :

Zapta karşı tekeffülde dahi BK. nun 217 nci maddesi hükmüne göre, menkul satımına ait tekeffül hükümleri kıyas yoluyla tatbik edilecektir. Satıcının zapta karşı tekeffül kaidesinin tatbiki için aranacak olan şart şudur: Satış akdinin yapımından evvel üçüncü şahsa ait mevcut bir hak sebebiyle, alıcının malik sıfatiyle şeyi tasarrufuna geçirdikten sonra, onu tamamen veya kısmen terke mecbur bırakılmak suretiyle zaptın gerçekleşmiş olması lâzımdır. Üçüncü şahsın şeyi alıcıdan zaptetmesi halinde satıcı borcunu yerine getirmiş sayılmaz, müşteriye karşı ödemekle sorumludur (BK. 189/1). Ancak alıcı şey üzerinde üçüncü şahısların bu haklarının mevcut olduğunu biliyor idiyse, satıcı yalnız tahsisen ve sarahaten iltizam ettiği kefalet sebebiyle mesul olur (BK 189/2). Şu hale göre alıcı kötü niyetli ise zapta karşı tekeffül kaidesinden faydalanamaz. Asıl olan iyi niyetli bulunmaktır. Buradaki hüsniyet, sübjektif hüsniyettir (81). Satıcı, üçüncü şahsa ait olan hakkı bilerek gizlemiş ise zaman ve mesuliyetin refi veya tahdit yolunda kararlaşmış olan şart batıldır (BK. 189/3).

1 — Şey'in tamamen zaptı : Şey'in tamamen zaptı halinde, akit münfesih olur. Satıcıya ödenen bedel, tediye tarihinden itibaren işleyen faizle birlikte alıcıya geri verilecektir. Bedelin iadesi istenince bundan alıcının satılan şeyden istihsal ettiği veya istihsalini kusuriyle ihmal eylediği semerelerin tenzili lâzım gelir (BK. 192). Zapttan dolayı açılacak tazminat dâvaları haksız fiil mahiyetinde olmayıp (82) BK. nun 192 nci maddesi hükümleri tatbik olunacaktır. Satıcı hiç bir hatanın kendi-

(80) F. N. Feyzioğlu, a. g. e.

(81) Olgaç - Karahasan, a. g. e., sh. 53.

(82) Olgaç - Karahasan, a. g. e., sh. 54.

sine isnadı kabil olmadığını isbat etmedikçe alıcıya satılanın zaptı yüzünden tereddüp eden diğer her türlü zararı tazmin etmekle mükelleftir. Alıcı kayrimenkulün satış tarihi ile dâva tarihi arasındaki kıymet farkının tazminini isteyemez (83).

a) **Satılan gâyrimenkulün istimlâki hali:** Satılan şey, satıştan evvel istimlâk edilmişse ortada ademi ifa vardır. Satıcı istimlâk işinden habersiz ise mücbir sebeb dolayisiyle mesuliyeti yoktur. Bilerek hareket etmişse mes'uldür. İstimlâk kararına itiraz etmişde kalkacağını zannederek satmışsa sonucundan yine satıcı mes'uldür.

b) **Zilyedliğin ihlâli halinde hüküm:** Satılan gayrimenkule girmek veya sair suretle iz'aç edilmesi halinde zilyedliğin ihlâli mevzuubahistir. MK. un 894 üncü maddesi buna karşı zilyedi geniş surette himaye etmektedir.

2 — **Şey'in kısmen zaptı:** Ksmen zapt halinde alıcı iki surette hareket edecektir. Satılan şey kısmen zaptedildiği yahut satıcının kefil olduğu ayni bir mükellefiyetle takyit edilmiş bulunduğu halde, alıcı yalnız bu yüzden uğradığı zararın tazminini ister.

Fakat satılan malın bu ayıbını bilmiş olsa alıcının bunu almayacağı hal karinesi ile anlaşılıyorsa akdin feshini dâva edebilir. Bu takdirde alıcı satıcıya malın zapdedilmeyen kısmını o zamana kadar istihsal etmiş olduğu menfaatlerle birlikte iade eder (BK. 193). Kısmen zapt halinde alıcının, zaptedilen kısmından istihsal veya istihsalini ihmal ettiği semerelerin zarardan indirilemiyeceğine dair kanunda bir hüküm yoktur (84).

D — TEKEFFÜL HÜKÜMLERDE ZAMAN AŞIMI:

1 — **Binasız gayrimenkul satışı halinde:** Satılan gayrimenkulün yüz ölçüsünün eksik çıkmasından mütevellit yani maddi ayıptan dolayı tekeffül dâvası, BK. nun 217 nci maddesi delâletyile 207 nci maddesi gereğince satıcı daha uzun bir müddet için tekeffül etmemişse ayıp sonradan çıkmış olsa bile bir yıllık zaman aşımına tabidir. Müddet mülkiyetin intikali (tescil) tarihinden itibaren başlar (85). Satıcı ayıbı bilerek

(84) Kâmil Tepeci, a. g. e., sh. 351 (4. Hukuk Dairesi, 9/3/1962 tarih, 531/758). sh. 49.

(84) Kâmil Tepeci, a. g. e., sh. 351 (4. Hukuk Dairesi, 9/3/1942 tarih, 531/758).

(85) 3. Hukuk Dairesi, 2/3/1959 tarih, 1398 E., 1197 K. (Hukuk Postası, 1959, S. 16, sh. 974.

Tapusuz gayrimenkullerin haricen devir ve temlikleri muteber olup, bunlar menkul hükmündedirler. MK. un 687 nci maddesine göre mülkiyetin intikali teslim ile olur. Bk.nun 183 üncü maddesine göre akdin yapımı anından itibaren hasar alıcıya intikal edecektir. Ayrıca teslim almasına lüzum yoktur. Böyle mes'uliyet yükleyen bir halin muteber olabilmesi için, müstenidatı akdin muteber olması, satılan gayrimenkulün akit zamanında mevcut bulunması ve satılan gayrimenkulün muayyen olması lâzımdır (88).

2 — Satılanın teslimi için mukavele ile bir müddet tayin edilmiş ise : Bu takdirde satılan şey'in hasarı ancak müddetin geçmesinden sonra alıcıya intikal eder. Mukavelenin yapıldığı tarih ile bu mukaveleye dercolunan ve taraflarca kabul edilen hasarın intikali için konulmuş teslim tarihinden önce bir feyezan ile gayrimenkul hasar görmüştür. Buna satıcı katlanacaktır. Bu takdirde hukuki neticenin ne olacağını umumi hükümlerden çıkarmak kabildir. Alıcı icabı hale göre akdin feshini, yahut bebelin tenzilini istiyebilecektir (BK. 202/1. (89).

BK. nun 183 üncü maddesinde «halin icabından veya hususi şartların maadasından» ibaresi mevcuttur. Bu itibarla tarafların, hasarın ne zaman intikal edeceği hakkında başkaca hususi şart koymaları hali muteberdir.

Satılanın nef'ide akdin yapımından itibaren alıcıya geçecektir (BK. 183/1). Müddetli satışlarda, hasarın satıcıya ait olması icap eden zaman içerisinde satılanın kıymetinde artma husule gelmiş ise bundan mütevellit nef'i satıcıya ait olacaktır (90).

IV — GAYRİMENKUL SATIMLARININ İFASI :

A — Satıcının borçları : Gayrimenkul satımında ifânın tabi olduğu hükümleri izah ederken, yine BK. nun 217 nci maddesinden hareket etmek gerekecektir.

Bu hususta, borçlunun temerrüdü halinde kanunun tatbikine cevap verdiği hükümlerin yer alması icap eder:

---

(88) M. Zerrin Akgün (gayrimenkul satışı vaadi ve gayrimenkul satışında hasar) Ad. 1953, S. 44, sh. 445.

(89) Alfret Marten, a. g. e., sh. 291.

(90) Alfret Marten, a. g. e., sh. 291.

miş olması lüzumludur. Aksi takdirde, satıcı BK. nun 81 inci maddesine istinaden ademi ifâ def'inde bulunabilir. Bu hal ise tescil talebini önler.

Medeni Kanunun 922 nci maddesinde «Tescil, mevzuunun taallûk ettiği gayrimenkul malikinin tahriri bir beyanına müsteniden icra olunur. İktisap eden kimse kanuna, kaziyei muhkemeye yahut buna muadil bir vesikaya istinat etmekte ise, bu beyana hacet yoktur» hükmü mevcuttur. Satıcı bu tescil talebini yukarda beyan edildiği üzere resmi senette sair hususlarla birlikte yapmış ise, ayrıca tekrara lüzum yoktur. Yapmamış ise, yazılı tescil talebi zaruridir. Alıcının MK. nun 642 nci maddesine göre yapacağı müracaat sonunda hâkimden tescilin icrasına dair alacağı hüküm, kesinleştiği anda bu 922 nci maddede sözü geçen yazılı tescil talebi yerine kaim olacaktır. Yazılı tescil talebi, hem tapu sicili muhafızı veya memuruna, hemde diğer tarafa müteveccihtir. Ne tarafa olursa olsun o tescilin halen yapılması lâzım geldiğini ifade eder. Binaenaleyh tescilin esaslı bir şartı olduğu kadar, aynî hak tesisi içinde maddi bir şarttır (94).

B — Alıcının borçları :

Borçlar Kanununun 210 uncu maddesine göre «Hilâfına mukavele mevcut değilse, satılan mal alıcının yedine girince satıcı bedele mustahak olur» yine BK. nun 208 inci maddesine göre «alıcı, satış akdinde mukarrer surete tevfikan bedeli eda ve kendisine mukarrer olan şartlar dairesinde arzedilen, satılan malı kabzetmekle mükelleftir.» Teslim zamanı mukavele veya örf ve âdetle tespit edilmemişse kabzın derhal vukuu lâzımdır. Bu halde kabz, akdin yapılmasından sonra hemen vâki olmalıdır. Bununla beraber hiç bir müddet tâyin edilmemiş olsa bile tesellüm için alıcıya lâzım gelen vakit bırakılmak icap eder (95).

Alıcının temerrüdü halinde sonuç :

BK. nun 90 ıncı maddesine göre, alıcı haklı bir sebeb olmaksızın satılan şeyi kabzetmekten kaçınır, veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması lâzım gelen muameleleri icradan imtina ederse mütemerrit duruma düşer. BK. nun 211 inci maddesinde «Satılan mal ancak bedelin tediyesinden sonra veya tediyesi akabinde tes-

(94) Wieland, Aynî haklar, cilt II. (Tercüme eden: İ. Hakkı Tur), sh. 269.
(95) Olgaç - Karahasan, a. g. e., sh. 16.

lim edilmek lâzım gelen hallerde, alıcı tediyeden temerrüt ederse, satıcı hiç bir merasime muhtaç olmaksızın satış akdini feshedebilir.» denmektedir. Bu hakkını kullanmak isteyen satıcının durumdan hemen alıcıyı haberdar etmesi lâzımdır. Mal, alıcıya teslim edilmiş ise satıcı bu hakkı sarahaten mukavelede muhafaza etmiş olmadıkca akdi feshedemez. Satış akdinde bedelin ödenmesi için bir vade konulmuş ise bu vadenin geçmesiyle ve bir vade mevcut değilse satıcının ihtariyle alıcı mütemerrit olur.

Gayrimenkul satımında, akdin doğurduğu masrafların tediyesi şekli : Borçlar Kanununun 185 inci maddesinde, «Hilâfına âdet veya mukavele mevcut değilse ölçmek ve tartmak gibi teslim masrafları satıcıya senet yapmak, ve malı kabzetmek için yapılan masraflar müşteriye aittir» denmektedir. Gayrimenkul satışında senet yapmak ve tapuya tescil masrafları müşteriye (alıcıya) ait olacaktır.

Konuyu bitirmeden önce, gayrimenkul satış vaadi akdinin ifâsından da kısaca bahsetmek yerinde olacaktır :

Satış vaadi akdiyle vücut bulan hukuki durum, bir şahsi hak münasebetinden ibarettir. İleride kendisine gayrimenkulün satışı vaad olunan taraf, maliki satışa ve tescile icbar için dâva açabilir (96).

Satış vaadiyle malik, vaadolunan gayrimenkulün mülkiyetini müşteriye nakletmeyi ve tapuda tescil yaptırmayı taahhüt etmiştir. Satış vaadine istinaden açılacak dâva ile ancak bu vaadin yerine getirilmesi lüzumuna dair mahkemeden ilâm sadır olacaktır. Bu ilâm ise taahhüt olunan satım mukavelesi yerine kaim olarak tescile icbar edilebilecektir (97).

Alacaklının gayrimenkul satış vaadinin ifâsı için açtığı dâvada verilecek hüküm borçlunun irade beyanının yerine geçmekle kalmayıp alım satım akdininde yerini tutar. İlâmla alacaklının tapu dairesine gidip alım satım akdi için ayrıca irade beyanında bulunmasına lüzum yoktur. Alacaklının, dâvasında mülkiyetin kendisine intikaliyle birlikte tapuya tescile karar verilmesini de isteyebilir. (MK. 642/1) Satış akdinin yerine

(96) 4. Hukuk Dairesi, 28/10/1950 tarih, 4870/5109 K. (Olgaç - Karahasan, a. g. e., sh. 337). Gayrimenkul satışı vaadi sözleşmesi gereğince tescile icbar dâvasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 13 üncü maddesinin tâyin ettiği salâhiyet değil, umumî salâhiyet kaidelerinin tatbiki gerekir. Zira ortada yalnız şahsî bir hak vardır.

(97) Velidedeoğlu - Esmer, a. g. e., sh. 453.

geçen hüküm medeni kanunun 642 nci maddesinin birinci fıkraısna uygun bir iktisap sebebidir. Ve MK. nun 633 üncü maddesine mülkiyet hakkının kazanılmasını temin eder (98).

İfa dâvasına takdimen, satış vaadinde bulunan şahıs vaadini yerine getirmez, ve habersizce başkasına satmağa kalkmasıda mümkün olup bu takdirde alıcı Hukuk Usulü Muhakemeleri K. nun 101 inci maddesine göre satış muamelesinin mahkeme neticesine kadar durdurulması için tetbir isteyebilir. Fakat vaadde bulunan kimse gayrimenkulü üçüncü şahsa satmış ve tescil etmiş ise, vaadde bulunulan şahıs yeni malike karşı bir iddiada bulunamaz (99).

Vaadde bulunanın böyle bir hareketine meydan vermemek için sözleşmenin tapu kanununun muaddel 26 ncı maddesi gereğince gayrimenkul siciline şerh verilmesi, beş yıl için dahi olsa en iyi tetbirdir. Cebri müzayede halinde ifâ dâvası hakkı kullanılamaz.

Gayrimenkul satış vaadi akdi, borç doğuran bir akit olup, muteberliği hiç bir zaman satıcının satış tarihinde veya daha sonra malik olması şartına bağlı değildir. Ancak, satıcının malik olmaması, ifâ dâvasının yani MK. nun 642 nci maddesine dayanılarak açılacak tescil dâvasının reddini gerektirir zira bu dâva ancak malike karşı açılabilir. Fakat bu durum BK. nun 19 uncu maddesi hükümlerine uygun olarak yapılmış bulunan akdin borç doğuran akit olmak itibariyle muteberliğine halel getirmez ve ifânın imkansızlığı sonunda meydana gelen zararın tazmini BK. nun 96 ncı maddesi hükmünce satıcıdan istenebileceği gibi, eğer bir ceza şartı kararlaştırılmış ise kararlaştırılan cezanın ödenmesini de yine BK. nun 158 inci maddesi hükmünce alıcı isteyebilir. (100) Ceza şartının hüküm altına alınabilmesi için fahiş olmaması lâzımdır. (BK. 161)

Satış vaadinde bulunan kimsenin tescilin ademi ifâsı halinde satış bedelinden hariç olarak tazminat ödemeği taahhüt etmesi muteber olup bu taahhüt olunan tazminat BK. nun 156 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında anılan cayma veya pişmanlık akçesi değildir. Ceza şartının sözleşmeden cayma tazminatı olarak kabul edilebileceği hususuda kanunda belirtilmiştir. (BK. 156, 158) (101). Satış vaadi senedinde akdin cay-

---

(98) Kocayusufpaşaoğlu, a. g. e., sh. 170, 173.

(99) M. Zerrin Akgün, a. g. e., sh. 453.

(100) 4. Hukuk Dairesi, 18/2/1960 tarih, 959/3444 E., 2068 K.

(101) Hukuk Genel Kurulu, 28/3/1962 tarih, 1/20 E., 26 K. (Ankara Barosu Dergisi, sayı 6, 1962, sh. 666).

maya imkân verecek karakter taşımaması lâzımdır. Cayma halinde cezaî şart konulmuş ise, tescile zorlanamaz.

Gayrimenkul mülkiyetinin âmme hukukundan doğan tahditleri sebebiyle meselâ, belediye encümeni veya imar müdürlüğü satış vaadine mevzu gayrimenkulün parçalanmasına (ifrasına) müsaade etmediği takdirde satıcı akdin icabı olan ifâyı yani kat'i satışa ait temliki muameleyi yapamıyacak ve mahkemede dahi MK. nun 642 nci maddesine uygun bir tescil talebinde bulunamıyacaktır. Bunun içindirki gayrimenkullerde satım vaadi akdiyle satışı vaadedilen gayrimenkulün ifrazının 6785 sayılı imar kanununun 1 ve 39 uncu maddeleri karşısında mümkün olup olmadığının mahkemece resen tetkike tabi tutulması lâzımdır. (102) imar mevzuatına ve plânlarına aykırı bir ifrazı icap ettiren satış vaadi akdi hukuki imkânsızlık sebebiyle hükümsüzdür. (103) Bir gayrimenkulün henüz ifraz edilmemiş bir parçasının satışı vaad edildiği zaman, akit imar kanununun 39 uncu maddesindeki müsaadenin istihsali şartına bağlı olarak yapılmış sayılmalı ayrıca sarahat olmadıkça satıcının her şeye rağmen imkânsızlığı yenmeyi taahhüt ettiği kabul olunmalıdır. (104) Aksine, böyle bir satış vaadi akdi batıl olduğu gibi, buna müsteniden icra edilen tescilde mülkiyet kazandırmaz. Bu hallerde imkânsız adimi ifâ edemiyen satıcı müsbet tazminatla mükelleftir (105).

Tapu siciline kayıtlı olmayan gayrimenkullerin muteber satış vaadine konu olabilecekleri kabul edilirsede, bu gibi gayrimenkullerin harici satışının hüküm ifade edebilmesi için zilyetliğin devri, yani o gayrimenkulün teslimi lâzımdır. Mahiyeti bu olan harici satışta zilyetliğin devri, yani teslim yapılmamışsa esasen harici satışdan bahis olmaz. Mevcut olmayan bir satışa istinaden de ne teslim ve nede tescil istenebilir. Kaldıki, satış vaadine istinaden tapusuz gayrimenkullerin mahkemece tesciline icbar kararı verilmesi asla varit olmaz. Aksi takdirde bu yol ile tapusuz bir gayrimenkulün tapuya tescili sağlanırki, böyle bir tescil usulü ise mezuatımızda yer almamıştır (106).

---

(102) Hukuk Genel Kurulu, 22/1/1958 tarih, 1/16 E., 11 K.

(103) 3. Hukuk Dairesi, 13/5/1961 tarih, 3424 E., 3246 K.

(104) Senai Olgaç, Adalet Dergisi, 1962 tarih, sayı 3, 4, sh. 255.

(105) Kocayusuf Paşaoğlu, a. g. e, sh. 177.

(106) 7. Hukuk Dairesi, 26/2/1954 tarih, 1552/1440 K. (Olgaç - Karahasan, a. g. e, sh. 327, No. 472.) İc. ve İf. 25/11/1954 tarih, 5215/5089 (Olgaç - Karahasan, a. g. e, sh. 327) 7. Hukuk Dairesi, 7/11/1952 tarih, 4172 (Olgaç - Karahasan a. g. e, sh. 328, No. 471)

BK. nun 215 inci maddesinde, satılan gayrimenkulün senette veya resmî mesahada yazılı miktardan noksan çıktığı takdirde, muhtemel ihtilâfın ne suretle halledileceğine dair hükümler mevcuttur.

Resmî mesaha, satılan miktardan fazla çıktığı takdirde, satıcının fazla benimdir tarzında tahsisen bir kayıt koymadığı ahvalde bu kısmın alıcıya ait olması lâzım geleceği ve bunun âdil bir hal tarzı olacağı şeklinde kıyaslama yaparak neticeye varma itiyadının kötü bir tatbikatı nazariyatta konu edilmektedir. Şahsın maddi varlığının büyük ve en önemli kısmını teşkil eden gayrimenkul mülkiyetini düzenleyen hükümlerin kesin ifadelerle bu çeşit ihtilâfları seddetmesi şayanı arzudur.

Birçok nazarî ve tatbiki münakaşalardan sonra gayrimenkul satışına dair resmî senedin tapu sicil muhafızı veya memuru tarafından düzenleneceği tapu kanununun muaddel 26 ncı maddesiyle kabul edilmiştir. BK. nun 22 nci maddesinde, «kanun bir akdin sıyatini bir nev'i şekle riayet etmeye tabi kıldığı takdirde, bu şekil o akdin yapılması taahhüdünede tatbik olunur» denmektedir. Gayri menkul satış vaadi akdinin noterler tarafından yapılacağı noter kanununun 44 üncü maddesiyle belli edilmiş bulunmakta olup, kanunun bu halde tedvini BK. nun 22 nci maddesine ve dolayısiyle tapu kanununun 26 ncı maddesine bir istisna teşkil etmekte ve ahenksiz bir muamele tarzı ihdas eylemektedir. Tapuya kayıtlı gayrimenkullerin satış vaadi akdine resmi şeklin, tapu sicil muhafızı veya memuru tarafından verilmesi daha uygun olurdu.

Gayrimenkul satış vaadi akdi, lehine vaadde bulunulan tarafından, vaadde bulunanı resmî satış senedi tanzimine ve sonrada tescile zorlamak üzere ifâ dâvası açmak hak ve selâhiyetini veren ve böylece karşılıklı taahhütleri ihtiva eden bir akit olması itibariyle, tek taraflı olarak düzenlenmesi halinde muteber sayılmayacağı işinin içtihatla değil, nazariyattaki ihtilâflarıda bertaraf etmesi bakımından kanunla kat'î olarak halledilmesi yerinde olurdu.

Tapusuz gayrimenkullerin sebeb olduğu hukuki ihtilâfların bugünkü ıztırabı hiç bir suretle inkâr edilemez. Geniş ölçüde kadastro ve tapulama işlemi yapılıp başarılması gerçekten en büyük arzudur. Tapusuz gayrimenkullerin satış vaadi için kanuni bir mani olmadığına göre, ayni suretle resmî şekle tabi tutulan bu akdin, lehine vaadolunana başkaca müessir ileri bir müracaat hakkı bahşetmemesi ihtilâfları arttırmaktan gayri bir işe yaramamaktadır.

Mülkiyet hakkının delâlet ettiği mananın kuvveti, hak sahibinin konu üzerinde haiz oiduğu tasarruf edebilme serbestisinin vüs'atiyle orantılıdır. Yukarıda da beyan edildiği üzere, bu hakkın da her hak gibi bir sınırı mevcut olmalıdır. Kanunlarımız bu hususta çeşitli gerekçelerle tahditler ve takyitler koymuşlardır. Gayrimenkul mülkiyetin ekonomik kıymetini ziyadesiyle kaybetmesini önlemek ve arazi spekülâsyonunu bertaraf edebilmek amaciyle İsviçre'deki emsaline benzer ve bilhassa kendi ekonomik ve sosyal bünyemize faydalı olacak tarzda muvakkat bile olsa bugün için tetbirler alınmalıdır.

SUÇ VAKIASININ PSİKOLOJİK YÖNDEN TAHLİLİ

Dr. Mustafa T. YÜCEL

Karın ağrısı vucuttaki çeşitli arazların neticesi olabildiği gibi, suçta insanın hayattaki çeşitli intibaksızlığının neticesi olabilir. Suça sebeb olan amiller üzerinde yapılan tetkik muayyen bir sebeb veya sebeblerin fazlaca izam edildiğini gösterir. Diğer bir deyimle, her kriminolojist hakikatın, kendi kurmuş olduğu nazariyede mündemiç olduğunu ileri sürerek Hindistanlı Körlerin fili tetkik ederken işlemiş oldukları hatayı işledi(1). Fili tetkik eden altı körden herbiri, filin ayrı bir tarafına elini koymak suretiyle, filin yalnız temas ettikleri kısımdan ibaret olduğunu söylemişdi. Hakikatı halde her biri kısmen haklı olmakla beraber, hepsi de hatalı idi. Hatalı idi, çünkü, hiç biri fili olduğu gibi tasvir edemedi. Bazısı fili halı gibi, diğeri, fil duvar gibi, bir diğeri fil mızrak gibidir

Bununla beraber kriminoloji sahasında suçun işlenmesinde muhtelif sebeblerin rol oynadığını ileri süren nazariye revaç bulunmaktadır. Muhtelif sebeblerin mevcudiyetini kabul edenler arasında da psikolojik veya sosyolojik sebeplerden hangisinin birinci derece de rol oynadığı hususunda munazaa vardır. Ama, her iki tarafta biyolojik ve sihhi sebebleri suç âmili olarak red etmektedirler.

Suçun İşlenmesinde Sosyolojik Cephe : Bu sahada mevcut olan nazariyelerin hülasası şudur :

1. Suç teşkil eden fiil şahsın suçlularla olan temas veya öyle bir muhit içinde yetişmesi neticesi husule gelebilir. Bazı kimselerin suçlularla temas etmiş olmasına rağmen suç işlemeyişleri onların suçlu tipini bir karakter olarak benimsememelerinden ileri gelir.

2. Daimi olarak bir değişmenin ve binnetice ahlâksızlığa yönelmenin mevcut olduğu muhitlerde yetişen çocuklar :

Şahsın ihtilaflı olan değerlerle karşılaşması ve binnetice değerler sisteminin sarsılması; şahsın değerlerin ehemmiyet verildiği müesseselerden meselâ cami, okul, aile den alâkasını kesmesi kriminojen taktörlerden olabilir.

---

(1) Rose, Gordon, «Trends in the Development of Criminolog in Britain» The British Journal of Sociology, IX, No. 1, March 1958, sh. 53-65.

3. Suçlu fenomeni içtimai sınıfın bir fonksiyonudur. Muayyen sınıflardan gelen çocuklar, cemiyetin mümtaz sınıfında bir yer bulamadıkları veya kabul edilmediklerinden kendileri ayrı bir kültür tesis ederler. Bu kültür, bu çocukların yerine getirebileceği bir statü yaratır.

4. Diğer bazı kimselerde, suçun normal bir hareket olduğunu ileri sürerler. Merton, cemiyetin muvaffakiyete önem vermesi ve muvaffak olmak için elde mevcut vasıtaların ender olması halinde, suç teşkil eden fiillerin, normal bir reaksiyondan ibaret olduğunu, belirtti, Prof. Lopez - Reyise, suç teşkil eden fiillerin teşkilâtsız veya normdan ayrılmış bir hayat tarzı neticesi olmadığını ve suçun sosyal bir vakıa olarak muayyen bir sosyal yapının neticesi olduğunu belirtmiştir (2).

Psikolojik Tahlil

Suçlular arasında bulunan akıl hastalarının tetkiki ile bu sahada önemli yardımlar, doktor Bernard Glueck ile başlamak suretiyle yapılmıştır; Bu arada, psikanalitik yönden suç dinamizmi ve sebebleri hususundaki çalışmaları ve yardımları dolayısiyle, Sigmund Freud, Franz Alexander, Wiiliam Healy, Georery Zilboorg, Robert Lindner ve Kate Friedlander'in isimlerininde kaydedilmesi yerinde olur.

Psikanalitik nazariye, saiklerin siklet merkezini, insiyakların ve biyolojinin teşkil ettiğini mütala eder. Frued, insiyaklerin hareketlerin nihaî sebebleri olduğunu ileri sürdü. Psikanalitik nazariye, hareketlerimizi tayinde, sosyal ve kültürel kuvvetlerin ehemmiyetini azaltmaya yöneldi; Cemiyet, tehdid eden, nizamlıyan ve hayal sükûtuna uğratan bir müessese olarak telâkki edildi; Köşeye sıkıştırılmış bir hayvanın saldıracağı gibi, Cemiyetin, insan oğlunun ona karşı bir reaksiyon gösterdiği bir nesne olarak kabul ettiler. Bununla beraber, cemiyetin kültürel mahiyetinin, cemiyete karşı duyulan bu reaksiyonla ilgisi pek yoktur.

Psikanalistler, ilk defa olarak suçun milletlerarası bir tarifini yaptılar; bununla beraber, muhtelif nev'i suçları izahta zorluğa uğradılar. İlaveten, nürozize yönelten kuvvetlerle, suça yönelten kuvvetlerin birbirinden pek farklı olmamasına rağmen, psikanalitik nazariye bazı kimselerin sadece nürozis oldukları, öteyandan bazı nürotik kimselerin suçlu olduğunu izah edememiştir. Dr. Franz Alexander, Neurotiç Cri-

(2) Rey, Manuel Lopéz - «Some Misconceptions'in Contemposary Criminology» in Essays in Criminal Science (Ed. Mueller, G. O. W.)

minal adlı çalışmasında, ekser nürotiklerin zorluklarını, merak, endişe, korku ve saykosomatik arazlar halinde geçirdiği halde, bir kısmıda bilinmiyen sebeblerle, zorluklarını fiil şeklinde ifade ederler. Halihazırda, bu sebebler meçhuldur.

Şunu ifade etmek lâzımdır ki, bu sahada ilmî metodlarla doğrulukları tespit edebilecek esaslı malûmatlar elde edilmiş ve binnetice terakki kaydedilmiş değildir; Prof. Vold'un da belirttiği gibi psikanaliz gibi bir metod ile, ancak hasta olan şahıs hakikatleri bilir; ve analist ancak hasta tarafından kendisine bildiren hakikatler (ki bunlar hakikat ise) ışığı altında hastayı anlamaya gayret eder ve elde edilen neticeler her hangi bir üçüncü şahsın doğrulama yolundaki faaliyetlerine müsait olmadığı gibi, muayyen bir dâva haricine çıkarak mumileştirmekte kabil değildir.

Bu suretle, muayyen bir şahsın hususiyetleri suçun izahı olarak kabul edilmektedir ve her şahıs ayrı ayrı ihtilâflar, ruhi baskılar içinde ve ayrı sembolik ifadelerde bulunacağından hasta adedi kadar suçlunun suç teşkil eden fiilini izah eden izahlar olacaktır. (3) Şunuda ifade etmek lâzımdır ki, Prof. Vold burada biraz izam ediyor; tabiyatiyle psikanalistler, her meselenin sul generis bir vakia olduğunu kabul etmezler.

Suçu muayyen akıl hastalıklarına bağlıyan Nazariyeler :

Hemen hemen her nev'i akıl hastalığının suç ile olan irtibatını belirtilmiştir : Saykosiz, nüroziz, organik beyin hastalığı, sara, alkolizm ve uyuşturucu maddenin, suçun işlenmesine sebep olan amillerden olduğu mütala edilmiştir.

Bununla beraber, suçu muhtelif akıl hastalıklarına bağlıyan nazariyeler aşağıda gösterilen sebeblere binaen itimad edilebilir bir mahiyet arz etmezler:

1. Bu çalışmalar umumiyetle ufak veya seçilmiş guruplar üzerinde yapılmıştır.

2. Bunlar nadiren kontrol gurupları kullanmışlardır,

3. Bunların araştırma neticesi elde ettikleri, nadiren geniş guruplar üzerinde yapılan araştırmalar neticesi ile teyid edilmiştir,

4. Suçlular ve suçlu olmıyanlar üzerinde yapılan mukayeseli çalışmalar, akıl hastalıkları bakımından bunlar arasında esaslı farkların mevcut olmadığını ortaya koymuştur.

(3) Vold, B. George : Theoritical Criminology. sh. 125

Umumiyetle, patolojikıl olmamakla beraber, suçlularda fikri ihtilaflar, kifayetsizlik duygusu ve hissi normallikler görülür. Suçlularda Robert Lindner in ifadesi ile, suça doğru yönelmiş, ruhi hususiyetler mevcuttur.

Bu gibi hallerin şahıs ta mevcut olması, bu kimsenin alkol kullanan, cinsî sabık ve hırsızlık yapan kimselerle temasında, bunları red, bu şahıs için hiçte kolay olmaz. Şunuda belirtmek icap ederki, saykopatlerin veya hissî bakımdan normal olmıyan kimselerin, iyi seviyelerde intibakın temin edilmediği zaman, aşağı seviyede bir intibak tesis etmek üzere suç teşkil eden faaliyetlere girişeceklerini, söylemek kâfi değildir: çünkü, bir çok saykopatlar, uyuşturucu madde kullanmadıkları gibi cins yönünden de tecavüzkâr değildir. Mühim olan şahsın cemiyetçe kabul edilmiyen hal ve vaziyetlerle temas ve karşılaşması ve bunlar karşısında vermiş oldukları respons ve iştigal ettikleri şahıslarin bu yoldaki teşvik ve yardımlarıdır (4).

«Ego» Psikolojisi

İnsandaki saikler, insiyakler veya doğuştan beri mevcut olan tahrikler neticesi olup, tatmin edilmesini talep ederler. İnsiyaklardan en esaslı ikisi, kendini muhafaza ve ırkın devamı (cinsi tatmin) dır, bu insiyaklar şahsın büyümesi neticesi farklı şekiller alırlar, emniyet arzusu, başkaları tarafından tanınma ve itibar edilme, ve yeni tecrübeler sahibi olmak v. s.

Doğuşta ve küçük çocukta bu insiyaklar derhal ve iptiadî bir tatmin isterler; çocuk bir manada suçlu olup, onun sosyalleştirilmesi yani cemiyete intibak ettirilmesi lâzımdır;

İnsanın Ego su kendisi ile başkalarını tefrik edebildiği zaman hasıl olmuştur denilebilir; Ego dan «super ego» hâsıl olur.

Çocuğun cemiyete intibakı için girişilen eğitimde, aile başlıca rolü oynar; bu hususta atılacak esasli iki adım şunlardır.

1. Hakkikatlere intibak kaabiliyetinin geliştirilmesi; diğer bir ifade ile, insiyakî arzuların tatminini talik ederek onların tatminini uzun

(4) Reckless, Walter C.: «Sociological Aspects of Delinquency and Crime», in Encyclopedia of Criminology, sh. 477. (Ed. Vernon C. Branham and B. Kutash) (1949).

387

leri zaman yakalanmıyacaklarını ümid ederler. Kendilerini zaman zaman yakalanmaları hakikatı onların yakalanmak istediklerini ispat etmez. Kendilerinin suç işlemeleri halinde, minimum tesirli bir emniyet kuvvetinin mevcudiyeti halinde yakalanmaları muhakkak olacaktır. Suçlunun suçu işlediği sırada almayı ihmal ettiği tedbirler bir çok sebeplerden ileri gelebilir; meselâ, kendisi oldukça yorgun olabilir, rahatsız olabilir.

Hernekadar, Freud'un kendisi nürotik suçlunun suçluluk hissini izale için cezalandırılmak istediği üzerinde durdu ise de, suçluluk hissinin izalesi için, şahsın niçin suç teşkil eden hareketlere tevessül edildiği hususunda da kafi derecede cevap bulmak kabil değildir. Guttmacher'in belirttiği gibi, cezalandırılmak arzusu suçun işlenmesinde pek ender görülebilen bir saik olabilir

Başkalarını Vasıta Olarak Kullanma :

Bu kavram, insanın günah veya kötülüğü başka bir şeye meselâ hayvana veya insana nakil edebileceği ve bu şeyin veya insanın imhası ile mevcut günah veya kötülükten kurtulabileceği esasına istinad eder. Frazer kendisinin «Golden Bough» isimli sihir ve din mevzuundaki çalışmasında, insanda mevcut olan bu psikolojinin doğuşu hakkında şunları yazmıştır: İnsan oğlu sırtındaki odunu veya taşı başkasına devredebileceği gibi sıkıntıdan mütevellit yükünüde başkasına devredebilir. Frazer, Hindistan'ın doğusundaki adalarda sara illetinin saralı olan kişinin muayyen bir ağacın yaprakları ile döğüp, bu yaprakları atmak suretiyle tedavi edildiğini bir örnek olarak veriyor. Arap memleketlerinde de veba hastalığının mevcudiyeti zamanında bir deveyi şehrin ortasından geçirip sonrada deveyi öldürdükleri sabit olup, kendilerinin bu vasıta ile veba hastalığından kurtulduklarına inanırlardı.

Bu kavram ve prensip, insalarada tatbik edilmiştir. Rodezya daki halk, cezaevindeki suçlulardan birini seçerek Cronus'e kurban ederlerdi; ayni tatbikat Babilerde görülmüş olup daha evvel bile masum bir kişinin suçlu yerine kurban edildiği tesbit edilmiştir.

Bu vakıa, Dr. William A. white tarafından insanlığın evrensel bir vasfı olarak tefsir edilmiştir. İnsanlar daima sıkıntıdan uzaklaşmak ve bu psikolojinin cemiyette cari olan ahlâk ve örf normlarına aykırılığın neticesi olması halinde mesuliyetten kaçmak isterler.

Suçluların cezalandırılmasında ki hedef ise, mücerret olan günah olmayıp, şahsın içinde yaşıyan «günah işleme duygusudur». Suçlu kolay bir hedef olup, insanlar günahlarını ona naklederler.

Ceza ayni zamanda diger kişilerin dürüst olduğunu ve kendilerinin kendilerine olan saygısını teyide medar olduğu gibi, cemiyetteki kişileri suç mevzuunu teşkil eden fiileri işlemekten alı koyarak onların kayıtlar çerçevesi içinde yaşamasını sağlar.

Başkasını bir vasıta olarak kullanma, suçun işlenmesinde aile ve cemiyet üyelerinin iştirak ve rolü dolayısiyle ehemmiyet kazanır.

Bu teze göre, anne ve babalar kendilerini hissen tatmin etmek gayesiyle çocuklarını suç teşkil eden fiilleri işlemeye teşvik ve bu nevi fiilleri teyid ederler (9). Meselâ bir anne, kendi babası ile olan ruhî ihtilâftan dolayı çocuğunun hırsızlık yapmasına müsaade ederek, kendisinin şuur altında yerleşmiş ve babasına karşı olan düşmanlık duygusunu ve hırsızlık arzusunu tatmin yoluna gitmiştir (10).

Anne ve babanın çocuklarına söyledikleri sözler de ehemmiyeti haizdir. Meselâ dokuz yaşında ve kendisinin sevilmiyerek terk edildiğini hisseden bir çocuğun, anne ve babasına, «siz beni sevmiyorsunuz, hepinize kızıyorum» demesi üzerine «pekâla, bizi sevmiyorsan ne duruyorsun bu evde; al bavulunu git» diyen anne, baba, çocuğunun ileride evden firar etmesini teşvik etmiş olabilir. Yine, çocuğunun para çaldığını gören bir annenin, «canım çaldığı para nihayet elli kuruştur», deyip işin içinden çıkması çocuktaki hırsızlık arzusunu teşvik ve teyid edecektir.

Yukarda belirtildiği gibi, cemiyette suçun işlenmesine iştirak eder. Rüşvet alan bir hâkim veya vazifesini suistimal eden bir devlet memuru cemiyetin iştirakine misâl olabilir. Bu gibi halleri gazetelerde okuyan bir hırsız, kendi işlediği hırsızlık suçunu haklı çıkarmağa yeltenir.

Hiç şüphesiz, cemiyetin günahları kişilerde ifadesini bulur. Eğer cemiyet kendisini cezalandırıp bir misâl göstermediği zaman yapılacak hiç bir misâl kalmıyacaktır; fakat, cemiyet kendi suç hissinin tezahürüne tahammül edemediğinden, suçluları bir vasıta olarak kullanıp onların yok olmasına çalışır.

---

(9) Johnson, Adelaide M.: «Juvenile Delinquency» American Handbook of Psychiatry, sh. 845 (1959); Glueck, Sheldon: The Problem of Delinquency, sh. 849-860 (1959).

(10) Eissler, Ruth S.: «Scapegoats of Society» Searchlights on Delinquency, sh. 849 - 860 (1958); Dönmezer, Dr. Sulhi: Kriminoloji, sh. 241 (1962).

Saykopat (The Psyehopath):

Bu kelime oldukça talihsiz bir kelime olup, bunun tazammun ettiği mana yazardan yazara da değişmektedir. Saykopat arigin itibariyle «akıl hastası» manasına gelir.

Saykopat, hissi bakımdan tekâmül etmemiş olan kimsedir; kendisi cemiyete aykırı olan fiilerinin manasını idrak etmekle beraber tamamiyle hislerinin kumandası altındadır. Kendisi, mesuliyet hissi duymadan hareket eder. Saykopatlık umumiyetle genç yaşta başlar ve şahıs hissi bakımdan olgunlaşıncaya kadar cemiyete zararlı olan fiillerine devam eder. Saykopatlar, cemiyete aykırı olan düşünce ve hareketlerine devamı itiyad haline getirmişlerdir.

Saykopat, hiç bir sebeb olmaksızın isyan eder bir şahıs, programı olmıyarak bir ihtilalcidir. İsyanın yegane saik ve sebebi şahsî menfaatını temin etmektir. Başkaları için iyilik yapmağa hissen muktedir değildir. Bütün gayret ve faaliyetleri aşikâr veya zımnî bir şekilde kendi menfaatını temin etmek gayesiyle olup çocuk gibi his ve arzularının tatmini için uzun zaman bekliyemez (11).

Saykopatler cemiyette devamlı münasebetler tesis edemezler; bu şahısların ekserisi şehsen mesut olmıyan kimseler olup sıkıntı içinde vakitlerini geçirirler. Kendileri, çocuklak zamanlarında yaratılmış olan ihtilâflarla müᶜadele ederler. Kendilerinde mevcut ihtilaf ve sıkıntılar muayyen bir seviyeye eriştiği zaman, bunu suç işlemek suretiyle ferahlamak yoluna yönelirler (12).

Nürotik suçlularla saykopat suçluları birbirinden tefrik etmek zor olmakla beraber aralarındaki fark şudur: Nürosize müptelâ olan kimseler saykopatlar gibi neşeli ve sahte bir karaktere sahip olmayıp devamlı olarak suçluluk psikolojisi içinde yaşarlar. Nürotiklerin suçları muayyen bir tipi takip ederler. Saykopatlar hemen hemen herkese tebessüm ederler ve samimi değildirler. Kendilerinin ansiklopedik malûmatları umumiyetle geniş olmakla beraber, bir mevzuu hakkında derinliğine bir tartışma yapmazlar. Karakterleri itibariyle sabırsız olup, hiç bir suçluluk hissi duymazlar.

Şunuda belirtmek icap eder ki, bir çok saykopatlar suç işlemedikleri gibi, suç işliyen kimsede saykopat değildir. Meşhur Amerikalı

(11) Lindner, Robert: Rebel Without a Cause, sh 2 (1956).

(12) Allen, Frederic H.: «The Psychopathic Delinquent», Am. J. of Orthopsyciatry.

Kriminoloistlerden Karı Koca Glueck'lerin 496 çocuk suçluları üzerinde yaptığı araştırmada yalnız 36 sının saykopat olduğu tesbit edilmiştir.

Saykopatların bir çok sınıflandırılması mevcut olup, bunlardan birini vermekle iktifa edeceğim : Dolandırıcı saykopat, cinsel sakopat ve tecavüzkâr saykopat.

Tecavüzkâr saykopat tarafından işlenen suçların ekserisi mala karşı işlenen suçlar olup, bu suçlular kafi derecede olgunlaşmamışlardır. Şunu da belirtmek yerinde olur ki, hayatta muvaffak olmayıp bir işten öbürüne atlıyan bir kimsenin mazisinde suç teşkil eden bir fiil mevcut olmamakla beraber, bu kimsenin günün birinde adam öldürme suçunu işlemeside kabildir.

Saykopatlık teşhisinin konulması, suçlunun istikbalindeki fiilleri tahmin etmek bakımından pek yardımcı değildir; esaslı kıstas, suçlunun daha evvel suç işlemiş olup olmadığıdır. Bu usul psikiyatrik teşhisten daha faydalı ve ümit vericidir.

Hiç şüphesiz saykopatlardan suç işliyenleri cemiyetten tecrit edilmeli ve islâhları temin edilinceye kadar cezaevlerinden salıverilmemelidir.

İÇTİHATLAR

YARGITAY HUKUK KARARLARI

İSTİMLÂK - İDARE DÂVASI - DÂVA MÜDDETİNİN BAŞLANGICI : İdarenin açacağı dâvalarda, 6830 sayılı kanunun 14 maddesinde yazılı otuz günlük süre, son ilân tarihinden başlar.

(6830 SK m. 13, 14 - HMUK m. 428 - MK m. 632, 911)
(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 8/11/1962 gün, E. 4290, K. 4139)

Milli Savunma Bakanlığına izafeten Maliye Hazinesi ile Hüseyin Kılıç ve Ali Kılıç vekilleri avukat İhsan Yegen arasındaki kamulaştırma bedelinin azaltılması dâvasından dolayı Erdek Asliye Hukuk Hâkimliğinden verilen 2/8/1962 gün ve 152/160 sayılı hükmün duruşma yapılmak suretile incelenmesi dâvacı idare adına Hazine avukatı Gazenfer Seçkin tarafından istenilmiş olmakla duruşma için belli edilen 23/10/1962 Salı günü belli saatte temyiz eden dâvacı idare adına Hazine avukatı Semiha Nazikioğlu'nun hazır bulunduğu aleyhine temyiz olunan dâvalılar vekilinin usulüne göre yapılan tebligata rağmen gelmediği anlaşılarak duruşmanın gelmiyen dâvalılar vekilinin gıyabında yapılması kararlaştırıldıktan ve temyiz isteminin süresinde olduğu görülüp dâvacı Hazine vekilinin sözlü açıklamaları dinlendikten sonra vaktın darlığından dolayı dosyanın incelenip esas hakkında karar verilmesi başka bir güne bırakılmıştı. Bugün heyet toplanarak dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Yargıtay Kararı

6830 Sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında; kamulaştırma kararile kamulaştırılacak taşınmazın plân ve eb'adlı krokisi ve takdir olunan değerinin, tapu, vergi kayıdı ve ayrıca haricen yapılacak tahkikatla tesbit edilen mal sahibi, zilyet ve diğer alâkâlılardan ikametgahı tesbit edilmiş olanlara Noter marifetiyle tebliğ edileceği; ve ikinci fıkrasında da doğrudan doğruya tebligatla beraber yukarıda yazılı hususların ayrıca ilân olunacağı; üçüncü fıkrasında da ilânın şekli açıklanmıştır. Sözü geçen kanunun 14 üncü maddesinde, kamulaştırma kararına karşı itiraz edecek olanlar ve itiraz süresi-

üncü madde gereğince ikametgahlarında tebligat yapılmış olanlar, tebüncü madde gereğince ikâmetgahlarında tebligat yapılmış olanlar, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde; bunlar haricindekiler yani idare son ilân tarihinden itibaren 30 gün içinde dâva açabilir. 13 üncü maddede idareye ayrıca tebligat yapılacağına dair bir hüküm yoktur. Taşınmazın sahibi, zilyedi ve diğer alâkalılarına yapılan tebliğ tarihi, idare için muteber sayılamaz. İdarenin dâva açması için son ilân tarihi başlangıç gösterilmiş olduğundan diğer alâkalılara yapılan tebliğe idarenin ıttılâı da sürenin cereyanı için başlangıç sayılamaz. Olayda 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasının A bendi hükmüne göre umuma mahsus yerde ilân yapılmıştır. Burada Gazete çıktığı iddia edilmediğine göre sözü geçen fıkranın B bendi hükmünün uygulanması bahis konusu olamaz. Umuma mahsus mahalde yapılan 15 günlük ilânın 18/5/1962 tarihinde sona erdiği anlaşılmaktadır. Bu tarihten itibaren bir ay içerisinde dâva açılmıştır. Hukuk Genel Kurulunun sonradan teessüs eden içtihadı da böyledir. Dâvanın süresi içerisinde açılmadığından bahsile dâvanın reddine karar verilmesi kanuna aykırıdır. Dâvacı idarenin temyiz itirazı yerindedir. Hükmün Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanununun 428 inci maddesi gereğince bozulmasına ve temyiz eden dâvacı idareye duruşma için 400 lira avukatlık ücreti takdirine ve aşağıda yazılı 1510 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taarftan alınmasına 8/11/1962 gününde oybirliğile karar verildi.

İSTİMLÂK — VAZİFE — TAYİNE MEDAR OLAN KİYMET: 1 — 6830 Sayılı Kanunun uygulanmasından doğan dâvalara, umumî hükümlere göre görevli olan mahkemeler bakar.

2 — Görevin tayininde, taşınmaz malın dâva tarihindeki değeri değil bu bedelin esas olması gerekir.

(6830 SK m. 23, muv. m. 5 — HMUK m. 1, 428 — MK m. 632, 911)
(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 20/11/1961 gün, E. 4493, K. 4360)

Dâva, Belediyece 943 senesinde istimlâk edilip istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmayarak olduğu gibi bırakılan ve satışa çıkarılan gayrimenkulün geri alınması talebinden ibarettir. Hadisede 6830 Sayılı İstimlâk Kanununun 23 ve muvakkat 5 inci maddeleri hükümlerinin tatbiki gerekir. Sözü geçen kanunun 14 üncü maddesine göre takdir edilen bedel ile maddi hatalara karşı gayrimenkulün bulunduğu Asliye Hukuk Mahkemesinde dâva açılır. Bu kanunun 23 üncü maddesinde vazifeli Mahkeme tâyin edilmemiştir. 14 üncü maddedeki

hüküm ise vazifeye müteallik umumî hükümlere bir istisna teşkil eder. İstisnanın ise mevridine hasrı gerekir. Gayrimenkulün geri alınması dâvalarında vazifeli Mahkeme Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun vazifeye müteallik umumî hükümlerine göre tâyin olunur. Ancak 6830 sayılı kanunun 23 üncü maddesi mucibince malsahibi istimlâk maksadına tahsis edilmemiş olan gayrimenkul bedelini ödeyerek geri almak hakkını haiz bulunduğundan vazifenin tayininde gayrimenkulün dâva tarihindeki değeri değil bu bedelin esas olması gerekir. Dâvacı istimlâk bedelinin 318 lira 60 kuruş olduğunu iddia etmiş ve dâvalı da bu mikdara itiraz etmemiştir. Binaenaleyh dâvanın görülmesi Sulh Mahkemesinin vazifesi içindedir. Dâvanın vazife noktasından reddi kanuna aykırı ve dâvacının temyiz itirazı yerinde olduğundan kararın bu sebepten dolayı HMUK. nun 428 inci maddesi gereğince bozulmasına ve aşağıda yazılı 1175 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 20/11/1961 tarihinde ittifakla karar verildi.

TESCİL DÂVASI — HASIMSIZ DÂVA — EVRAK ÜZERİNDE TETKİK — UMUMÎ HÜKÜMLERİN TATBİKİ : 1 — 221 sayılı kanunun 7. maddesine göre açılacak olan tescil dâvalarında hasım gösterilmeden açılmış ise, mahkeme evrak üzerinde inceleme yaparak karar verir.

2 — Hasım gösterilmiş ise, umumî hükümler dairesinde dâvaya bakılması gerekir.

(221 SK m. 7 — MK m. 632, 911 — HMUK m. 426)

(Yargıtay 5 Hukuk Dairesi, 17/12/1962 gün, E. 5089, K. 5170)

Dâva; 221 sayılı kanunun 7 nci maddesindeki şartlar tahakkuk etmiş olduğundan sözü geçen kanunun 7 nci maddesi gereğince taşınmazın idare namına tescili talebinden ibarettir. Ve hasım gösterilerek açılmıştır. İdare, hasım göstermeden tescil talebinde bulunursa evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilebilir. Olayda dâvalı hasım gösterildiğine göre umumî hükümler dairesinde dâvaya bakılması icap eder. Dâvalıya dilekçe tebliğ edilmeden ve gerekli incelemeler yapılmadan tescile karar verilmesi doğru değildi. Dâvalının temyiz itirazı yerindedir. Hükmün Hukuk Usulü Muhakemeleri K. nun 428 inci maddesi gereğince bozulmasına ve 221 sayılı kanunun 7 nci maddesi gereğince harç ve damga resmî alınmamasına 17/12/962 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İSTİMLÂK — MALİK VE ZİLYET — ALÂKADARINA TEBLİĞ ZARURETİ — PLÂN VE KROKİNİN TEBLİĞ EDİLMEMESİ — USULSUZ TEBLİĞ MÜDDE-

TİN YÜRÜMİYECEĞİ : 6830 sayılı kanunun 13 üncü maddesi hükmüne göre kamulaştırılan taşınmaz malın plân veya eb'adlı krokisi, kamulaştırma ve kararı ve takdir olunan değeri ve kamulaştırmanın hangi daire lehine yapıldığı, açılacak dâvalarda husumetin kime tevcih edileceğinin noter marifetiyle mal sahibi zilyet ve diğer alâkalılara tebliğ icabeder.

2 — Plân ve ab'adlı kroki dâvacılara tebliğ edilmemiş olduğundan tebliğ muteber sayılamaz ve bu sebeple de dâva süresi işlemez.

(6830 SK m. 13 — 6511 SK — MK m. 632, 911)
(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 11/3/1963 gün ve E. 791, K. 1249)

Ali Baycan ve arkadaşları vekilleri avukat Kemal Sütçü ile Maarif Vekâleti arasındaki kamulaştırma bedelinin artırılması dâvasından dolayı Ankara Asliye Altıncı Hukuk Hâkimliğinden verilen 7/4/1962 gün ve 171/251 sayılı hükmün duruşma yapılmak suretile Yargıtayca incelenmesi dâvalı idare adına vekili avukat Nazif Aka tarafından istenilmiş olmakla duruşma için belli edilen 29/1/1963 günü belli saatte temyiz eden dâvalı idare adına Hazine avukatı Semiha Nazikioğlu ve aleyhine temyiz olunan dâvacılar vekili avukat Kemal Sütçü hazır oldukları halde duruşmaya başlanarak temyiz isteminin süresinde olduğu görülüp taraflar vekillerinin sözlü açıklamaları dinlendikten sonra kararda dayanılan dosyada bulunmayan orta doğu Teknik Üniversitesinin 11/11/1961 tarihli yazısının dosyaya konulması için dosyanın mahalle mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir. Bu kere dosya istenilen yazı içine konularak tekrar gönderilmiş olmakla içindeki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Yargıtay Kararı

6830 sayılı kanunun 13 üncü maddesi hükmüne göre kamulaştırılacak taşınmazın plân veya eb'adlı krokisi, kamulaştırma kararı, ve takdir olunan değeri ve kamulaştırmanın hangi daire lehine yapıldığı açılacak dâvalarda husumetin kime tevcih edileceğinin Noter marifetile mal sahibi, zilyed ve diğer alâkalılara tebliği icap eder. Plân veya eb'adlı krokinin dâvacılara tebliğ edilmediği Orta Doğu Teknik Üniversitesi cevabından anlaşılmaktadır. Bu itibarla tebligat muteber sayılamaz. Dâvanın süresi içinde açılmadığı yolundaki itiraz yerinde değildi. 6541 sayılı kanun hükümlerine uygun olarak seçilmiş olan bilirkişilerin değer biçmelerinde bir yolsuzluk görülmemiştir. Rapor gerekçelidir. Emsal da göz önünde tutulmuştur. İdare vekili duruşmada rapora karşı gerekçe göstermeksizin itiraz etmiştir. Diğer paydaşların takdir edilen bedele rıza göstermeleri dâvacıları bağlamaz.

Yine dâvacıların başka murislerinden intikal eden taşınmazların kamulaştırılmasında bedele itiraz etmemeleri de bu dâvayı açmalarına engel değildi. Dâvalı idarenin yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddile hükmün onanmasına ve aleyhine temyiz olunan dâvacılara duruşma için 400 lira avukatlık ücreti takdirine ve aşağıda yazılı (10250) kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 11/3/1963 gününde oybirliğile karar verildi.

İSTİMLÂK — İSTİMLÂKTEN VAZGEÇME — GAYRİMENKUL ÜZERİNDEKİ BİNANIN YIKILMIŞ OLMASI — BEDEL FARKINI TALEB İMKÂNI : 1 — 6830 Sayılı Kanunun 24. maddesi uyarınca geri alınan taşınmaz mal üzerindeki bina yıkılmış ise, taşınmaz malın geri alınmasında mal sahibi kamulaştırma tarihindeki değere göre farkını isteyebilir.

2 — Gerek Anayasa ve gerekse 6830 sayılı kanun hükümlerine göre değer paha peşin ödenmedikçe taşınmaz mala el konamaz. Aksi halde, intifadan mahrum kalan mal sahibi el koyma tarihinden itibaren tazminat istiyebilir.

(Anayasa — 6830 SK m. 24 — MK m. 619, 727, 728/II, 620 — HMUK m. 428)
(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 14/3/963 gün, E. 49, K. 1315)

Hasan Apaydın, Reşat Apaydın, Huriye Apaydın ve Nimet Kuran vekilleri avukat Zeki Gönenç ile Amasya Belediyesi arasındaki kamulaştırmadan vaz geçme sebebile tazminat dâvasından dolayı Amasya Asliye Hukuk Hâkimliğinden verilen 30/1/1962 gün ve 1048/63 sayılı hükmün duruşma yapılmak suretile Yargıtayca incelenmesi taraflar vekillerince istenilmiş olmakla duruşma için belli edilen 5/3/1963 günü belli saatte dâvacılar vekili avukat Zeki Gönenç ve dâvalı Belediye vekili avukat Rasim Tekinli hazır oldukları halde duruşmaya başlanarak taraflara ait temyiz isteminin süresinde olduğu görülüp taraflar vekillerinin sözlü açıklamaları dinlendikten sonra vaktın darlığından dolayı dosyanın incelenip esas hakkında karar verilmesi başka bir güne bırakılmıştı. bugün Kurul toplanarak dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Yargıtay Kararı

6830 sayılı kanunun 24 üncü maddesi uyarınca; geri alınan gayrimenkul üzerindeki bina yıkılmışsa, gayrimenkulün geri alınmasında mal sahibi kamulaştırma tarihindeki değere göre farkını isteyebilir. Yine

gerek Anayasa ve gerekse 6830 sayılı kanun hükümlerine göre; değer baha peşin ödenmedikçe gayrimenkule el konulamaz. Aksi halde, intifadan mahrum kalan mal sahibi el koyma tarihinden itibaren tazminat isteyebilir. Dâvacının binası kamulaştırılarak yıkılmış ve bedel artırma dâvası sırasında kamulaştırmadan vaz geçilmiştir. Dâvacıya bedel ödenmeden binaya el konulmuştur. Dâvacının taleplerinin yukarda yazılı hükümler dairesinde incelenmesi ve tazminatın da buna göre hesabı lâzım gelir. Arsa bedeli takdir edilirken emsâl gayrimenkullerin alım ve satım rayiçleri göz önünde tutulmuş, bilirkişilerin ek raporlarındaki itirazlar cevaplandırılmıştır. Rapor münderecatına göre dâvalı Belediyenin arsa bedeline ilişkin temyiz itirazı yerinde değildir. Taraş inşaat bedeli, bina inşaat bedeli, yıkma sebebile binanın sağlamlığının gaybı ve ömrünün azalması, binanın kullanılabilir hale getirilmesi için yapılacak masraflardan dolayı istenilen tazminatın, binanın yıkılmadan evvel kamulaştırma tarihindeki değerile, yıkıldıktan sonraki değeri arasındaki fark içinde mütalâa edilmesi icap ederken bunlardan dolayı ayrı ayrı tazminata hükmedilmesi; binanın mevcut projeye göre eski hale getirilmesi mümkün olup dâvacı eski halin iadesini istemediğine göre yeni proje masrafı istemeğe hakkı yok iken dâvacı lehine 5000 lira proje masrafına hükmolunması yolsuz, bu cihetlere dokunan temyiz itirazları yerindedir. Kamulaştırma bedeli peşin ödenmeden gayrimenkule el konulmuş ve bina yıkılmış olduğu cihetle Kahvehane, Lokanta ve alt bodrum katdaki kısımlardan intifadan mahrum edilen mal sahibinin tazminat istemeye hakkı vardır. Kararın gerekçe kısmının 3 ve 6 ncı bentlerinde yazılı taleplerin birlikte tetkiki ve tazminatın ona göre takdiri gerekir. Dâvacının bu hususlara ilişkin taleplerinin reddi yolsuzdur. Yıkma dolayisile bodrum ve zemin katın kullanılabilir bir hale getirilmesi için istenilen tazminata gelince : Dâvacının bu talebinin de binanın yıkılmadan ve kamulaştırma tarihindeki değerile yıkıldıktan sonraki değeri arasındaki fark için de mütalâası gerekir. Bunun için ayrıca bir tazminata hükmedilmemesi bu bakımdan doğrudur. Tarafların temyiz itirazları yukarda yazılı sebeplerden dolayı varit olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 428 inci maddesi gereğince (bozulmasına) ve aşağıda yazılı 710 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 14/3/1963 gününde oybirliğile karar verildi.

İSTİMLÂK — VAZİFE — GERİ ALMA HAKKI — ŞARTI — BEŞ SENELİK MÜDDETİN GEÇMESİ : 1 — 6830 Sayılı Kanunun 21, 22, 23 üncü maddelerine göre açılacak dâvaların görülmesi adlî mahkemelere aittir.

2 — İdare beş sene içinde kamulaştırılan taşınmaz malı maksadına tahsis için gerekli tesisatı yapmadığı takdirde, mal sahibinin geri alma hakkı doğar.

3 — Dâva tarihinde bu süre dolmadığına göre, dâvacının geri alma hakkı da doğmamıştır.

(6830 SK m. 21, 22, 23 — MK m. 632, 911 — HMUK m, 1 vm, 428)

(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 19/3/1963 gün, E. 1119, K. 1420)

Hafız Saim yıldırımer ile Göksun Belediyesi arasındaki kamulaştırmanın iptâli ve taşınmazın teslimi dâvasından dolayı yapılan yargılama sonunda : Dâvanın reddine dair Göksun Asliye Hukuk Hâkimliğinden verilen 27/12/1962 gün ve 25/170 sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi dâvacı Hafız Saim Yıldırımer tarafından süresi içinde verilen dilekçe ile istenilmiş olmakla dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Yargıtay Kararı

6830 sayılı kanunun 21, 22 ve 23 üncü maddelerine göre açılacak dâvaların görülmesi Adlî Mahkemelere aiddir. Ancak; idare 5 sene içinde kamulaştırılan gayrimenkulü maksadına tahsis için gerekli tesisatı yapmadığı takdirde mal sahibinin geri alma hakkı doğar. Dâva tarihinde bu müddet dolmamıştır. Dâvacının geri alma hakkı da doğmamıştır. Bu bakımdan dâvanın reddine karar verilmesi doğrudur. Dâvacının temyiz itirazlarının reddile hükmün onanmasına aşağıda yazılı 1370 kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 19/3/1963 gününde oybirliğile karar verildi.

HASIMSIZ TESCİL DÂVASI — EVRAK ÜZERİNDE TETKİK LÜZUMU — TEMYİZ KABİLİYETİ OLMADIĞI — 221 SAYILI KANUNA GÖRE TERKİN VE TESCİL — ÜSULSÜZLÜK — DÂVA HAKKI : 1 — 221 Sayılı Kanunun 7. maddesine göre hasım gösterilmeksizin açılan dâvalarda, evrak üzerinde inceleme yapılmak suretiyle verilen kararların temyiz kabiliyeti yoktur.

2 — Bu kanuna göre yapılan sicilden kayıt düşürme ve tescil işlemlerinin kanuna aykırılığından bahsile ilgililerin dâva hakları mahfuzdur.

(221 SK m. 7 — HMUK m. 428)

(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 22/3/1963 gün, E. 1149, K. 1467)

İstanbul Özel İdaresine izafeten İstanbul Vâliliği vekili avukat Nevin Turel ile Hamdi Karakulak arasındaki 42. 59 metre karelik arsanın 221 sayılı kanun gereğince idare adına tesçili dâvasından dolayı yapılan yargılama sonunda : Dâva konusu arsanın dâvacı idare adına tas-

hihen tesçiline dair İsatnbul Asliye 12 nci Hukuk Hâkimliğinden verilen 17/12/1962 gün ve 197/1075 sayılı hükmün Yargıtyaca incelenmesi dâvalı vekili avukat Recep Veli Mahmutoğlu tarafından süresi içinde verilen dilekçe ile istenilmiş olmakla dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Yargıtay Kararı

Dâva konusu taşınmazın idare adına tescili, 5/1/1961 tarih ve 221 sayılı kanunun 7 nci maddesi hükmüne göre evrak üzerinde inceleme yapmak suretile istenilmiştir. Sözü geçen maddede hâkimin evrak üzerinde ve lüzum gördüğü takdirde mahallinde inceleme yaparak karar vereceği ve yapılan sicilden kayıt düşürme ve tescil işlemlerinin bu kanuna aykırılığından bahsile ilgililerin dâva hakları mahfuz bulunduğu açıklanmıştır. Bu itibarla, sözü geçen kararın temyizi kabil değildir. Dâvalının bozma talebinin reddine ve 221 sayılı kanunun 7 nci maddesi gereğince harç ve damga resmî alınmamasına 22/3/1963 gününde oybirliğile karar verildi.

İSTİMLÂK — 221 SAYILI KANUNA GÖRE ZİLYEDLİK — MK. ZİLYEDLİĞİ ŞARTLARINI HAİZ OLACAĞI — FİİLÎ TAHSİS — 10 SENENİN GEÇMESİ — BEDEL TALEBİ : 221 sayılı kanundaki zilyed, Medenî Kanunun 639. maddesi gereğince iktisap şartları tahakkuk etmiş olan zilyettir. Fiilî tahsis tarihinden itibaren on sene geçmemiş ise bedeli isteyebilir.

(221 SK m. 3 — MK m. 639, 887 vm. — HMUK m. 428)
(Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 25/3/963 gün, E. 1185, K. 1492)

Ayşe Koçer vekili Hasan Gökdemir ile Milli Savunma Bakanlığı arasındaki kamulaştırma sebebile alacak dâvasından dolayı yapılan Yargılama sonunda: Dâvacıya ait olduğu anlaşılan taşınmazın bedeli 2583 liranın dâvalıdan tahsiline, fazla talebin reddine dair Ulukışla Asliye Hukuk Hâkimliğinden verilen 26/12/1962 gün ve 102/397 sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi taraflarca süresi içinde verilen dilekçe ile istenilmiş olmakla dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Yargıtay Kararı

Dâva konusu taşınmaz, tapuda kayıtlı değildir. Dâvacının bedeli isteyebilmesi için taşınmazı zilyedlikle iktisap ettiğinin tahakkuku

lâzımdır. Bundan maksat Medenî Kanunun 639 uncu maddesi gereğince iktisaptır. Dâvacının evvelce açtığı tescil dâvası reddedilmiştir. Taşınmaz, kamulaştırma işlemi yapılmaksızın akar yakıt deposu olarak tahsis edildiğine göre dâva tarihinde yürürlükte bulunan 221 Sayılı Kanunun 3 üncü maddesi gereğince de tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar hakkında fiilî tahsis tarihinden itibaren 10 seneyi geçmemiş ise o tarihde zilyedlikle iktisap şartları tahakkuk eden zilyed veya mirascıları bedel istiyebilirler. Fiilî tahsis tarihile dâva tarihi arasında da bu müddet geçmiştir. Dâvanın reddine karar verilmesi lâzım gelirken hilâfına düşüncelerle bedelin tahsiline karar verilmesi doğru değildir. Dâvacının tamyiz itirazı yerinde değildir. Dâvalının temyiz itirazı yerinde olduğundan hükmün Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanununun 428 inci maddesi gereğince bozulmasına ve aşağıda yazılı 710 kuruş tamyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 25/3/1963 gününde oybirliğile karar verildi.

İŞÇİ SİGORTALARI PRİMİ — PRİM BELGESİ: 1 — İsverenin bordrolarına istinat ettirilen prim tahakkuk belgesine itiraz olunamaz. Umumî hükümler dahilinde, dâva hakkı saklıdır. Böyle bir prim belgesi resmî belge niteliğinde olup bunların tabi olduğu yolla icra edilir.

2 — Ölçümleme ile tesbit edilen prim işveren itiraz ve daha sonra de iş mahkemesinde dâva açmak hakkını haizdir. Ancak bu dâvanın takibe etkisi yoktur.

(506 SK m. 79, 81 — İİK m. 68, 72)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 29/9/1964 gün, E. 9654, K. 10405)

Sigorta primi, iş verenin prim tahakkukuna esas olmak üzere tanzim ve tevdi edeceği bordrolar üzerinden, kanunda yazılı esaslara ve nisbetlere göre tahakkuk ettirilir. Bordroların usulüne uygun şekilde düzenlenmemesi veya hiç verilmemesi veyahutta inandırıcı esaslara istinat ettirilmemesi halinde ölçümleme yoluna gidilir. Her iki halde de iş veren tahakkuk ettirilen primin yanlışlığını iddia ederek ait olduğu mercide dâva açabilir. Şayet cebri icraya tevessül edilmiş ve takip kesinleşmişse İ. İ. K. nun 72. maddesi hükmünden faydalanarak istirdat dâvası açmak hakkını haizdir. 17/7/1964 tarihinde kabul ve 29/7/1964 tarihinde Resmî Gazete ile yayınlanan sosyal sigortalar kanununun 79, 80, 81. maddeleri hükümleri ile durum vuzuha kavuşturulmuştur. Bu hükümlere göre, ölçümleme suretiyle tahakkuk ettirilen prim borcuna iş veren, 15 gün içinde prim itiraz komisyonu nezdinde itiraz edebilir. Böyle bir itiraz komisyonca karar verilinciye kadar icrayı durdu-

Dâva hakkında feragat edilebileceği gibi esas haktan feragat da mümkündür. Hukuk Yargılamaları Usulü Kanununun 91. ve müteakip maddelerinde dâvadan vazgeçme hali ele alınarak tanzim olunmuştur. Esas haktan feragat usul hükümlerine değil taallûk ettiği esas hakkın tabi olduğu hükümlere bağlıdır. İstihkak müddeisi Sebahat Aşkınoğlu, muhafaza tedbirleri alınmak üzere yapılan muamele sırasında, icra memurunun huzurunda (takip konusu parayı icra kefili olarak ödemeyi taahhüt) ettikten başka (mahcuz mallar üzerindeki hakkından ve açtığı istihak dâvasından vazgeçtiğini) bildirerek tutanağı imzalamıştır. Bu beyan alacaklı vekiline ulaştırılmış ve onun tarafından da kabul edilmiş geçerli bir vaz geçme beyanı olup esas hakka da sari ve şamildir. Esas haktan vazgeçmenin geçerli olabilmesi için beyanın vaz geçen tarafından, lehine vaz geçilene uluştırılması, şekil söz konusu olan hallerde bu şeklin gerçekleşmesi kafidir. Usulün 93. maddesinde yazılı ve duruşma haricinde diğer tarafa tebliğ olunacak dilekçe ile feragata mütedair ve usuli işlemelere münhasır hükmün hadiseye tatbikine mesağ yoktur. Feragat sebebine dayanan hüküm doğrudur. Temyiz itirazlarının reddiyle hükmün İ. İ. K. unun 366 ve H. U. M. K. unun 438. maddeleri uyarınca onanmasına ve aşağıda yazılı masrafların da temyiz isteyenden alınmasına 23/10/964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

FAİZ — TEMERRÜT FAİZİ — FAİZ BAŞLANGICI: 1 — Kesin vade mevcutsa mücerret bu vadenin bitmesiyle borçlu mütemerrit duruma düşeceğinden neticeleriyle sorumludur.

2 — Resülmal faizi kararlaştırılmamış oluşu temerrüt faizine mani değildir. (BK m. 101, 103)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 6/11/1964 gün, E. 11918, K. 12393)

Borçlar K. nun 101. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği gibi, borcun itfa edileceği gün müttefikan tayin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden taraflardan biri bunu usulen ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise mücerret bu günün hitamiyle borçlu mütemerrit duruma düşer, temerrüt tarihinden itibaren faiz ile sorumlu olur. İpotek akit tablosunda, gayrimenkul rehni ile temin olunan paranın ödeneceği tarih kesin şekilde tesbit olunduğu halde temerrüt faizi mebdinin talep gibi vade tarihi değil de takip tarihi olarak kabul olunması usul ve kanuna aykırı, temyiz itirazı yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca bozulmasına 6/11/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

KARAR TAVZİHİ VE TASHİHİ: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 459 uncu maddesine dayanılarak, evvelce red olunan veya eksik hükmedilen yahutta hüküm altına alınması ihmal edilen iddia ve istekler için yeni bir hüküm tesis olunamaz.

(HUMK m. 459)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 13/11/1964 gün, E. 12158, K. 12802)

Hukuk Yargılamaları Usulü Kanununun 459. maddesine göre, tarafların isim, sıfat ve neticei iddialarına ilişkin hatalarla esas hükümdeki hesap hatalarının düzeltilmesi istenilebilir. 459. Maddeye dayanılarak evvelce reddedilen veya noksan hükmolunan yahut karar altına alınması ihmal edilen iddia ve istekler için yeni bir hüküm tesis olunamaz. Bu esaslar göz önünde tutularak tavzih ve düzeltme isteğinin reddi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı bulunmakla temyiz olunan kararın İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca bozulmasına 13/11/1964 gününde oybirliğile karar verildi.

KONKORDATO MÜHLETİ — ARANACAK ŞARTLAR: İcra ve İflâs Kanununun 286 ncı maddesinde yazılı şartlar tahakkuk etmedikce konkordato mühleti verilemez.

(İİK m. 286)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 16/11/1964 gün, E. 12583, K. 12916)

Tetkik Mercii, borçluya konkordato mehli verebilmek için İ. İ. K. nun 286 ncı maddesinde yazılı şartları aramağa yani borçlunun durumunu, hesaplarının halini, işlerindeki doğruluk derecesini, taahhütlerini yapmağa engel olan sebebleri birer birer tetkik ve tahkik etmeye mecburdur. Tetkik konusu hadisede, borçlunun konkordato talebine tekaddüm eden kısa bir zaman evvel Nebahate 200 bin liralık borç ikrar ederek senet vermesi, gayrimenkulünü 15/4/1964 tarihinde, Hayrullaha bağışlaması ve tahakkuk eden diğer olaylar doğruluk kurallariyle telifi kabil olmayan hallerdir. İtirazın kabulü gerekirken aksine karar verilmesi usul ve kanuna aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden, merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428 inci maddeleri uyarınca (Bozulmasına) 16/11/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HACZE İŞTİRAK — SIRA CEDVELİ: 1 — İlk hacze iştirak edebilecek hacizlerin 100 üncü maddede yazılı şartları haiz olmaları lâzımdır.

405

2 — İhtiyatî haciz, icraî hacze inkilap etmezden evvel konulan diğer hacizlere kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder. ihtiyatî haciz diğer hacizlere karşı rüçhan hakkı sağlamaz.

(İİK m. 100, 268)
(Yargıtay Icra ve İflâs Dairesi 20/11/1964 gün, E 12025, K. 13193)

İ. İ. K. nun 100. maddesinde belirtildiği gibi, ilk haciz esas olup diğer hacizlerin, ayni meddenin 1, 2, 3, ve 4 numaralı bentlerinde yazılı şartları haiz oldukları takdirde ilk hacize iştirakleri söz konusu olabilir. Yine mezkur kanunun 268. maddesi uyarınca, ihtiyaten haczedilen mallar haciz yoliyle takip hükümlerine göre icrai hacze inkilâp etmezden önce, bir diğer alacaklı tarafından hacz edilirse ihtiyati haciz sahibi de hacze kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder.

İhtiyati haciz diğer hacizlere ruçhan hakkı sağlamaz ilk hacze iştirak edenlerin ve bunlardan artacak paraya hak kazananların bu esaslar dahilinde tesbit edilmesi ve sıraya esas tutulan sebep ve şartların ayrıca gösterilmesi gerekirken noksan soruşturmaya ve yanlış esaslara müsteniden şikayetin reddedilmesi usule aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca bozulmasına 20/11/964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

MÜDAHALENİN MEN'İ — HİSSEDARLIK HAKKININ İHRAZI : Mahkûmunaleyh paydaş durumuna geçtiği takdirde gayrimenkulle ilgisi tamamen kesilmez. Aleyhindeki hüküm, diğer paydaşların hisselerine tecavüz ve müdahale etmemesi lüzumu tenbih ve ihtar olunmak suretiyle yerine getirilir.

(MK m. 623 — İİK m. 26, 27)
(Yargıtay Icra ve İflâs Dairesi 20/11/1964 gün, E. 12147, K. 13194)

Mahkûmunaleyh Kasım, 10/3/1963 tarihinde ölen Şaziyenin mirascıları arasında olup men'i müdahale ilâmına konu olan gayrimenkulde paydaş durumunu ihraz ettiği anlaşıldığına göre gayrimenkulden çıkarılmak suretiyle ilgisinin temamen kesilmesine mesağ yoktur. Men'i müdahale ilâmının, diğer dâvacıların paylarına tecavüz ve müdahale etmemesi luzumu tenbih ve ihtar edilmek suretiyle infazı lazımdır. Bu durum gözönünde tutulmayarak, sonradan hissadar durumunu ihraz eden Kasım'ın ye'dinez edilip gayrimenkulün tamamının diğer dâvacılara teslim olunması usul ve kanuna aykırı, temyiz itirazları yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. mad-

deleri uyarınca bozulmasına 20/11/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İHALENİN FESHİ — BEDELİN YATIRILMASI: 1 — Derhal veya verilen mühlet içinde para yatırılmazsa satış memuru ihaleyi bozar. Bozmadığı takdirde memurun muamelesinden icra merciine şikâyette bulunabilir.

2 — Satış şartnamesinde müşteriye aidiyeti açıklanan dellâliye resmi bedelin bir unsur halini alacağından bunun ödenmemesi de ihalenin feshini gerektirir. (İİK m. 16, 133)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 20/11/1964 gün, E. 13252, K. 13256)

İ. İ. K. nun 133 üncü maddesinde belirtildiği gibi ;ihale bedeli veya artırma şartnamesinde müşteriye aidiyeti açıklanmak suretiyle bedelin bir unsuru haline gelen dellâliye resmi derhal veya verilen mühlet içinde ödenmediği takdirde satış memuru, ilgililerin istek ve şikayetlerini beklemeksizin ihaleyi resen bozmağa mecburdur. Bozmadığı takdirde, vaki şikayet üzerine icra merciinde ihalenin feshi lüzumuna karar verilir. 26/3/1955 tarihli, 1-5 sayılı içtihadı birleştirme kurulu kararı da bu neticeyi müeyyittir.

Tetkik konusu hadiseye gelince; İcra memurunun fesih kararı yukarda yazılı esaslara uygun olduğu halde mercice muamelenin bozulması usul ve kanuna aykırı, temyiz itirazı yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428 inci maddeleri uyarınca bozulmasına 20/11/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

BİLİRKİŞİ — SEÇİM ŞEKLİ: Taraflar söz birliği edemedikleri takdirde bilirkişiyi hâkim seçer.

(HUMK m. 276)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesei 23/11/1964 gün, E. 13263, K. 13382)

Hukuk Yargılamaları Usulü Kanunun 276 ncı maddesinde belirtildiği gibi, bilirkişiyi taraflar seçer. Söz birliği edemedikleri takdirde hâkim tarafından seçilir. 6/6/1964 tarihli oturumda taraflar hazır oldukları halde, bilirkişi seçimi hususunda düşünceleri sorulmaksızın ve söz birliği edip edemiyecekleri de tesbit olunmadan, resen seçilen bilirkişi marifetiyle tetkikat yaptırılması usul ve kanuna aykırı, temyiz isteği yerinde olduğundan merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428 inci maddeleri uyarınca (Bozulmasına) 23/11/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

SATIŞ ŞARTLARI : 1 — Üzerinde müstakil irtifak hakkı tesis edilmiş olup apartman dairesi ayrı ayrı satılabilir.

2 — Müstakil hüviyet arzeden gayrimenkullerin iktisadî zaruret olmadıkça birlikte satılmaları caiz değildir.

(İİK m. 121)
(Yargıtay Icra ve İflâs Dairesi 27/11/1964 gün, E. 12970, K. 13625)

Üzerinde müstakil irtifak hakları tesis edilmiş olan apartman dairelerinin ayrı ayrı satışa arzedilmiş oluşu gerek müşteri temini ve gerekse satışın elverişli şartlarla icrası için elzemdir. Bu noktaya ve sair hususlara ilişkin temyiz itirazları yerinde değildir. Ancak; ayrı şartnamelere bağlanarak ayrı satılmaları kararlaştırılan iki dairenin tek memur tarafından aynı gün ve aynı saatler içinde artırmaya çıkarılarak ihale olunması artırmanın selameti ve satışın elverişli şartlarla temini bakımından mahzurludur. Nitekim 35 bin lira muhammen değerli dairenin 10 bin liraya ve 20 bin lira muhammen değerli dairenin ise 5000 liraya ihale edilmiş oluşu da bunu göstermektidir. Bu sebeple ihalenin feshi gerekirken aksine karar verilmesi usule aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428 inci maddeleri uyarınca bozulmasına 27/11/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

IFLAS TAKİBİ — TAKİBİN DEĞİŞTİRİLMESİ : İflâsa tabi şahıslar hakkında yapılan takip bir defaya münhasır kalmak üzere değiştirilebilir. Değiştirme halinde yeni takip muameleleri başından itibaren tekrarlanır.

(İİK m. 43)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 1/12/1964 gün, E. 12854, K. 13799)

İcra ve İflâs Kanununun 43 üncü maddesinde açıklandığı gibi, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tevfikan iflâsa tabi tutulmaları gereken gerçek veya Tüzel Kişiler hakkında, adi iflas yoliyle veya poliçe ve emre muharrer senetlerle çeklere mahsus yolla iflas istenebileceği gibi haciz yoliyle de takip yapılabilir. Bu yollardan birini ihtiyar eden alacaklı, bir defaya münhasır olmak üzere, o yolu bırakıp diğerine yeni baştan baş vurmak hakkını haizdir. Kararın bu esaslara aykırı gerekçesinde isabet yoktur. Ancak, haciz yoliyle takip yapan alacaklı bu yolu bıraktığı halde yeni baştan iflas yoluna tevessül edip borçluya buna mahsus ödeme emri tebliğ ettirmiş ve gerekli işlemleri yapmış değildir. Bu itibarla, usulüne uygun iflâs takibine istinat ettirilmeyen iflâs dâvasının kabulüne mesağ yoktur. Bundan başka, hadisede İ. İ. K. nun doğru-

dan doğruya iflasa ilişkin 177 nci maddesinde yazılı şartlarda gerekleşmiş değildir.

Yukarda yazılı gerekçeler karşısında, iflas dâvasının reddine ilişkin karar neticesi bakımından doğru, temyiz itirazları gayri varittir. Sonucu doğru olan hükmün İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 438 inci maddeleri uyarınca onanmasına ve aşağıda yazılı masrafların temyiz isteyenden alınmasına 1/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HACIZ — ÜÇÜNCÜ ŞAHIS ZİMMETİNDEKİ ALACAK VE HAKLAR: İcra ve İflâs Kanununun 89 uncu maddesi gereğince tebliğ edilen haciz ilmühaberine üçüncü şahsın süresi içinde verdiği cevap muameleyi durdurur. Üçüncü şahıs hakkında 68 inci madde gereğince işlem yapılamaz. Ancak, cevabın hilâfı isbat edilerek ceza ve tazminat istenebilir.

(İİK m. 68, 89)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi, 1/12/1964 gün, E. 13569, K. 13830)

İ. İ. K. nun değişik 89 uncu maddesinin ikinci fıkrasında aynin: (borçlunun alacağı veya üçüncü şahıstaki bir malı haczedilipte üçüncü şahıs borçlu olmadığını veya malın yedinde bulunmadığını veya haczin tebliğinden evvel borç ödenmiş, mal istihkâk edilmiş, yahut kusru olmaksızın telef olmuş veya alacak borçluya veya emrettiği yere verilmiş bulunduğu gibi bir iddiada ise keyfiyeti haçzin tebliğinden yedi gün içinde icra dairesine, yazı ile veya sözle bildirmeye mecburdur. Bildirmediği takdirde mal yedinde ve borç zimmetinde mevcut sayılarak teslimi veya ödenmesi istenir. Üçüncü şahsın müddetinde vereceği cevap, icra işleminin durması için kâfidir. Haciz isteyen kimse bu cevabın hilafını tetkik merciinde iddia ve isbat ederek ceza ve tazminat istemek hakkını haizdir.

Tetkik konusu olaya gelince: Üçüncü şahsın süresinde verdiği cevap takibe itiraz niteliğinde sayılarak 68 inci madde uyarınca tetkikata tabi tutulmasında isabet yoktur. Ancak, neticede beyanın hilafı isbat edilmiyerek (itirazın kaldırılması isteğinin reddine) şeklinde verilen bir kararla takibin devamı sağlanmış olduğundan varit görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle sonucu bakımından doğru olan merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 438 inci maddeleri uyarınca onanmasına, aşağıda yazılı masrafların kararı temyiz edenden alınmasına 1/12/964 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

İFLÂSA TABİ ŞAHISLAR ALEYHİNE TAKİP: İflâsa tâbi şahıs aleyhinde, haciz veya iflâs yoluyla takibe geçen alacaklı bir defaya münhasır kalmak üezere bu takibi bırakarak diğerine yeni baştan müracaat edebilir.

(İİK m. 43)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi, 3/12/1964 gün, E. 13702, K. 13957)

İcra İflâs Kanununun 43. maddesinde, haciz yolu ile takip yapan alacaklının bir defaya mahsus olmak üzere bu yolu bırakarak, yeni baştan iflâs yoliyle takibe tevessül edebileceği yazılıdır. Borçlunun itirazı refedilerek takibin kesinleşmiş oluşu yeni takibe engel değildir. Yeni takibe ait ödeme emri ile borçluya yeniden itiraz imkânı sağlanmış olacağından mahkemeden iflâsla birlikte itirazın kaldırılması da istenmelidir.

Tetkik konusu hadisede, alacaklı bu esaslara uygun olarak hareket ettiğine göre, dâvanın görülüp hükme bağlanması gerekirken hilafına karar verilmesi usul ve kanuna aykırı, temyiz itirazı yerindedir.

Temyiz olunan kararın, İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca bozulmasına 3/12/964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

GAYRİMENKUL REHNİNİN ŞUMULÜ: Gayirmenkullerin mütemmim cüzleri ve teferruatı ipoteğin şümulü içinde kalır. Tapu siciline teferruat olarak kaydedilen şeyler teferruat olmıyacağı isbat edilmedikçe rehne dahildir. Sicile geçirilmeyen sair teferruatın, tetkikatla tesbiti gerekir.

(MK m. 277, 621)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 5/12/1964 gün, E. 13438, K. 14043)

İpotek, o gayrimenkulun mütemmini cüzlerine ve teferruatına da şamil ve saridir. Makine ve Otel mefruşatı gibi rehin senedinde açıkca teferruat olarak gösterilen ve tapu siciline zikrolunan şeyler aksi isbat edilmedikçe teferruat sayılır. (Medeni Kanun madde 277)

Medeni Kanunun 621. maddesinde (teferruat tarif edilmemiştir. Bu hükme göre mahalli örf veya malikin açık arzusunca, birşeyin işletilmesi veya muhafazası veya ondan faydanılması için, daimi bir tarzda tahsis olunan ve kullanmada o şeye tabi kılınan veya takılan onunla birleştirilen menkul eşya asıl şeyin teferrutadır. Asıl şeyden geçici bir zaman içir ayrılmakla teferruat vasfı zail olmaz.

Tetkik konusu olaya gelince; İpotek akdini yaparken ilgililer bir kısım teferruatın listesini yapıp ayrıca tapu siciline de işaret ettirmiş,

diğer bir kısım eşya ve malzemenin ve bu meyanda baskülün listesini yaptıkları halde tapu siciline kaydettirmemişlerdir. Tapu siciline kayıtlı olup fabrikayı işletmeye matuf alât, edavat vesairenin teferruat sayılmıyacağı iddia ve isbat edilmediğinden bunların gayrimenkul rehninin şumulüne girdiklerinden şüphe ve tereddüt olunamayacak. Ancak, tapu siciline geçirilmeyen diğer alât edavat, malzeme ve bu meyanda baskülün Medeni Kanununun 621. maddesindeki tarif uyarınca teferruat sayılıp sayılamıyacağı usulen tahkik ettirilecek teferruat meyanına girdikleri takdirde gayrimenkul rehninin bunlarada teşmili icabeder.

Eksik soruşturma ile karar verilmesi usule ve kanuna aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden hükmün İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca bozulmasına ve dâvacı vekili lehine takdir olunan 400 lira vekâlet ücretinin dâvalı alacaklıdan alınmasına 5/12/964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

KOOPERATİF ŞİRKETİN İDARESİ — MUTAD MUAMELE: Kooperatif şirkette idareci şerik, şirket maksat ve mevzuunu elde etmek için icrası gereken mutad muameleleri yapabilir. Bunun dışında kalan muameleler ve bu meyanda konkordato talebi için şeriklerin ittifakı şarttır.

(TTK m. 165)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 5/12/1964 gün, E. 13561, K. 14045)

Umumî anlamda şirketin idaresi tabiri, şirketin maksat ve mevzuunun elde edilebilmesi için gerekli bilumum faaliyetlerin, başka bir deyimle umur ve muamelelerinin yapılmasını ifade eder. Bu umumî tabir (mutad muamele ve umur) haricinde kalan, (fevkalâde,) diye tavsif edebileceğimiz işleri de içine alır. Fakat, T. T. K. nun 165. maddesinde, (idare işlerinin şumulü) tayin edilirken (şirketin idaresine giren hususlar; şirket maksat ve mevzuunu elde etmek için icrası gereken muamelelerden ibarettir). Denilmek suretiyle şirket umur ve muameleleri biri mutad, diğeri mutadın dışında olmak üzere ikiye bölünmüş ve idareci şerike yalnız mutad muameleler hususunda yetki tanınmıştır. Kanunumuzda yer alan bu hüküm idare ile mükellef şerikin hak ve yetkilerini tahdit amacını gütmektedir. İdareci şerik mutad muameleler ve maddede açıklanan sair tasarruflar dışında kalan işleri yapamaz. Bu hususta şirket statüsü ile veya sair şekillerle yetkili kılınmış olması lâzımdır. Aksi halde bu kabil işlerin yapılması şeriklerin ittifakı ile kararlaştırılır.

Konkordato mutad muamele sayılabilir mi?

Konkordato, şirketin ticari itibarına, kredisine, müşterileri ile olan münasebetine etkili neticeler doğuracağı gibi tasdik edilmemesi veya konkordako mühletinin kaldırılması halinde alacaklılardan her hangi birinin talebiyle iflâsına hükmolunması gibi çok ciddi ve tehlikeli neticelere de ulaşabilir. Gerek ciddiyet ve önemi ve gerekse şirket hayatın da tekerür edebilecek tasarruflardan olmaması sebebiyle konkordato talebetmek yetkisini mutad muamele tabirine sokmağa imkân yoktur. Mutad olmayan muamelenin, şirket için mühim faydalar temin edecek, bazı tehlikeleri önleyecek nitelikte bulunması neticeye etkili değildir. Böyle bir halde, tek şerikin itirazı dahi muamelenin yapılmaması için kâfidir.

Gerek yukarıda ve gerekse merci kararında işaretlenen gerekçeler muvacehesinde varit görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca onanmasına ve müdahil Enver İren vekili lehine takdir olunan 400 lira vekalet ücretinin mümeyyiz şirkete yükletilmesine ve aşağıda yazılı masrafların temyiz isteyenden alınmasına 5/12/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

TİCARÎ SENET KARŞILIĞINDA ÖDEME — İBRAZ MECBURİYETİ : Bir ticarî senedin borçlusu ancak senedin ibraz ve teslimi halinde ödeme ile mükellef tutulabilir.

(İİK m. 167)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 6/12/1964 gün, E. 14334, K. 14251)

Poliçe, bono çek gibi ticarî senetler kıymetli evraktan maduttur. Bunlarda mundemiç hak senetten ayrı dermeyan edilemiyeceği gibi başkalarına devirde olunamaz. Kıymetli evrakın borçlusu ancak senedin teslimi karşılığında ödeme ile mükellef tutulabilir. Hile veya ağır kusuru bulunmadıkça borçlu vadenin hululüne, senedin mahiyetine göre alacaklı olduğu anlaşılan kişiye ödemede bulunmakla borcundan kurtulmuş olur. Senedin ziyaı halinde T. T. K. de yazılı usuller dahilinde mahkemeye müracaatla iptal kararı alınması lazımdır. T. T. K. de yer alan bu esaslara muvazi olarak İ. İ. K. nun 167. ve ilgili sair maddelerinde alacaklı takip talebine senet aslını bağlamaya mecbur edilmiştir. Tetkik konusu olaya gelince; alacaklıya kesin mehil verilerek istinat ettiği kambiyo senedini ibraza davet olunması, edemediği takdirde ref'i itiraz isteğinin red edilmesi gerekirken senet örneğine dayanılarak hüküm tesisi usul ve kanuna aykırı temyiz isteği yerinde görüldüğünden merci

ları yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nunun 366 ve H. U. M. K. nunun 428 inci maddeleri uyarınca Bozulmasına 7/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HACZE İŞTİRAK — DERECE CEDVELİ : Aynı derecede hacze iştirak edebilecek alacaklıları tesbit etmek ve cedvel yapmak yetkisi ilk haczi yapan İcra Dairesine aittir.

(İİK m. 100)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 8/12/1964 gün, E. 14247, K. 14237)

İ. İ. K. nunun 100. maddesine müsteniden aynı sırada hacze iştirak edecek alacaklıları tesbit yetkisi ilk haczi koyan icra dairesine aittir. Ancak; Havsa İcra Dairesi yetkisi hududunu aşarak iştirak ve derece cetveli yapmış, şikâyetçi bu muameleye itiraz etmiş olduğuna göre şikâyet Havsa İcra memurunun bağlı bulunduğu İcra Tetkik Merciince incelenerek muamelenin usul ve kanuna uygun ve salim bir yola sokulması gerekir. Yetkisizlik kararı verilmesi usule aykırı, temyiz itirazı yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca Bozulmasına 8/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

TOPRAKSIZ ÇİFTÇİYE VERİLEN ARAZİNİN TESLİMİ : Çiftçiyi topraklandırma Kanununun 53 üncü maddesi hükmü tahsis olunan arazinin müstehikine ilk teslimi için uygulanır. Teslimden sonra vukubulan müdahale ve tecavüzler için idare amirlerinin mezkûr maddeye göre emir vermeye hakları yoktur.

(4753 SK m. 53 — İİK m. 26, 27)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 8/12/1964 gün, E. 14243, K. 14233)

4753 sayılı kanunun 5618 sayılı kanunla değiştirilen 53. maddesinde, bu kanun hükümlerine tevfikan verilip tescil edilen arazilerin tahliye ve tesliminin, hükme hacet kalmaksızın, o bölgenin en büyük mülkiye âmiri tarafından İcra Dairesinden istenebileceği, İcra memurunun bir tahliye emri ile şekilleri 15 gün içinde araziyi boşaltıp teslime davet edeceği, müddeti içinde boşaltılmayan yerleri, usulüne göre boşaltıp müstahikine teslim edeceği yazılıdır. Bu hüküm hiç şüphesiz, topraksız çiftçiye tahsis olunan arazinin teslimini savsatmaksızın mümkün kılmak amacını gütmektedir. Arazinin tahsis ve tesliminden uzun yıllar geçtikten sonra, haksız müdahalenin önlenmesi gibi sebeplerle idare âmirinin aynı maddeye dayanarak emir vermesine imkân yoktur. Buhusus

kesinleşmiş bir mahkeme ilâmı muvacehesinde icra dairesinin böyle bir emre itibar etmemesi lazımdır.

Tetkik konusu olaya gelince; şikayetciler, 4/9/1951 tarihli, 136 sayılı tapu senedi ile Musa Hacıbekiroğlu'na tahsis ve teslim olunan tarla hakkında, Musa'nın haksız ve fuzuli müdahalesinin men'i için dâva açarak 13/4/1956 tarihli, 59-7 sayılı hükmü istihsal ettiklerini, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 25/1/1957 tarihli, 7317 - 421 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşen mezkur hükmü 8/6/1957 gününde Musa'nın müdahalesi men olunmak sureti ile icra ettirdiklerini, bu duruma rağmen Kaymakam'ın bir emri ile haklarının halale uğratılamıyacağını bildirerek icra takibinin durdurulmasını istemişlerdir. Şikayet sebepleri usulen incelenerek yukarıda gösterilen esaslar da göz önünde tutulmak sureti ile bir sonuca vardırılması gerekirken (İcra memuru idari bir tasarrufun icrasına vasıta olup böyle bir takibi durdurmak icra tetkik merciinin görevi dışında kaldığından) bahisle şikayetin red olunması usule aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca (Bozulmasına) 8/12/1964 gününde oy birliği ile karar verildi.

KOLLEKTİF ŞİRKET BORCU — ORTAK ALEYHİNDE TAKİP : 1 — Kollektif şirket aleyhindeki takip semeresiz kaldığı veya şirket hitam bulduğu takdirde şerik aleyhinde takip yapılabilir.

2 — Şirketin hitamı demek, şirket tüzel kişiliğinin kalkması demektir.

(İİK m. 179)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 8/12/1964 gün, E. 14262, K. 14247)

Türk Ticaret Kanununun 179. maddesinde Mülga Kanun da olduğu gibi şirketin (feshedilmesinden) değil hitam bulmasından bahsebilmektedir. Şirketin hitamı demek, şirket tüzel kişiliğinin zail olması demektir. Şirket feshedilmiş olsa dahi tasfiyenin devam müddetince tüzel kişiliğini muhafaza eder. Ancak, tasfiye usulen neticelendirilip Ticaret Kanunu hükümlerine tevfikan ilâm ve ticaret siciline kaydedilmek suretiyle şirket tüzel kişiliği hitam bulur. Tetkik konusu hadiseye gelince; 23/3/1964 gününde şirketin feshine karar verildiği bildirilmişse de tasfiye neticelenip ve şirket tüzel kişiliğinin zail olduğu araştırılmamıştır. Noksan tahkikatla şerikler aleyhindeki icranın devamına karar verilmesi usule aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden temyiz olunan merci kararının İ. İ.

415

ları yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nunun 366 ve H. U. M. K. nunun 428 inci maddeleri uyarınca Bozulmasına 7/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HACZE İŞTİRAK — DERECE CEDVELİ : Aynı derecede hacze iştirak edebilecek alacaklıları tesbit etmek ve cedvel yapmak yetkisi ilk haczi yapan İcra Dairesine aittir.

(İİK m. 100)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 8/12/1964 gün, E. 14247, K. 14237)

İ. İ. K. nunun 100. maddesine müsteniden aynı sırada hacze iştirak edecek alacaklıları tesbit yetkisi ilk haczi koyan icra dairesine aittir. Ancak; Havsa İcra Dairesi yetkisi hududunu aşarak iştirak ve derece cetveli yapmış, şikâyetçi bu muameleye itiraz etmiş olduğuna göre şikâyet Havsa İcra memurunun bağlı bulunduğu İcra Tetkik Merciince incelenerek muamelenin usul ve kanuna uygun ve salim bir yola sokulması gerekir. Yetkisizlik kararı verilmesi usule aykırı, temyiz itirazı yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca Bozulmasına 8/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

TOPRAKSIZ ÇİFTÇİYE VERİLEN ARAZİNİN TESLİMİ : Çiftçiyi topraklandırma Kanununun 53 üncü maddesi hükmü tahsis olunan arazinin müstehikine ilk teslimi için uygulanır. Teslimden sonra vukubulan müdahale ve tecavüzler için idare amirlerinin mezkûr maddeye göre emir vermeye hakları yoktur.

(4753 SK m. 53 — İİK m. 26, 27)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 8/12/1964 gün, E. 14243, K. 14233)

4753 sayılı kanunun 5618 sayılı kanunla değiştirilen 53. maddesinde, bu kanun hükümlerine tevfikan verilip tescil edilen arazilerin tahliye ve tesliminin, hükme hacet kalmaksızın, o bölgenin en büyük mülkiye âmiri tarafından İcra Dairesinden istenebileceği, İcra memurunun bir tahliye emri ile şekilleri 15 gün içinde araziyi boşaltıp teslime davet edeceği, müddeti içinde boşaltılmayan yerleri, usulüne göre boşaltıp müstahikine teslim edeceği yazılıdır. Bu hüküm hiç şüphesiz, topraksız çiftçiye tahsis olunan arazinin teslimini savsatmaksızın mümkün kılmak amacını gütmektedir. Arazinin tahsis ve tesliminden uzun yıllar geçtikten sonra, haksız müdahalenin önlenmesi gibi sebeplerle idare âmirinin aynı maddeye dayanarak emir vermesine imkân yoktur. Buhusus

kesinleşmiş bir mahkeme ilâmı muvacehesinde icra dairesinin böyle bir emre itibar etmemesi lazımdır.

Tetkik konusu olaya gelince; şikayetciler, 4/9/1951 tarihli, 136 sayılı tapu senedi ile Musa Hacıbekiroğlu'na tahsis ve teslim olunan tarla hakkında, Musa'nın haksız ve fuzuli müdahalesinin men'i için dâva açarak 13/4/1956 tarihli, 59-7 sayılı hükmü istihsal ettiklerini, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 25/1/1957 tarihli, 7317 - 421 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşen mezkur hükmü 8/6/1957 gününde Musa'nın müdahalesi men olunmak sureti ile icra ettirdiklerini, bu duruma rağmen Kaymakam'ın bir emri ile haklarının halale uğratılamıyacağını bildirerek icra takibinin durdurulmasını istemişlerdir. Şikayet sebepleri usulen incelenerek yukarıda gösterilen esaslar da göz önünde tutulmak sureti ile bir sonuca vardırılması gerekirken (İcra memuru idari bir tasarrufun icrasına vasıta olup böyle bir takibi durdurmak icra tetkik merciinin görevi dışında kaldığından) bahisle şikayetin red olunması usule aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca (Bozulmasına) 8/12/1964 gününde oy birliği ile karar verildi.

KOLLEKTİF ŞİRKET BORCU — ORTAK ALEYHİNDE TAKİP : 1 — Kollektif şirket aleyhindeki takip semeresiz kaldığı veya şirket hitam bulduğu takdirde şerik aleyhinde takip yapılabilir.

2 — Şirketin hitamı demek, şirket tüzel kişiliğinin kalkması demektir.

(İİK m. 179)

(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 8/12/1964 gün, E. 14262, K. 14247)

Türk Ticaret Kanununun 179. maddesinde Mülga Kanun da olduğu gibi şirketin (feshedilmesinden) değil hitam bulmasından bahsebilmektedir. Şirketin hitamı demek, şirket tüzel kişiliğinin zail olması demektir. Şirket feshedilmiş olsa dahi tasfiyenin devam müddetince tüzel kişiliğini muhafaza eder. Ancak, tasfiye usulen neticelendirilip Ticaret Kanunu hükümlerine tevfikan ilâm ve ticaret siciline kaydedilmek suretiyle şirket tüzel kişiliği hitam bulur. Tetkik konusu hadiseye gelince; 23/3/1964 gününde şirketin feshine karar verildiği bildirilmişse de tasfiye neticelenip ve şirket tüzel kişiliğinin zail olduğu araştırılmamıştır. Noksan tahkikatla şerikler aleyhindeki icranın devamına karar verilmesi usule aykırı, temyiz isteği yerinde görüldüğünden temyiz olunan merci kararının İ. İ.

415

K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca **Bozulmasına** 8/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

İCRACA ALINAN YERE TEKRAR GİRMENİN CEZASI : İcra ve İflâs Kanununun 342. maddesinde yazılı suçun tekevvünü için çıkarmanın behemahal bir ilâma dayanması zarureti yoktur. 135. maddeye göre yapılan çıkarmalarda da aynı hüküm uygulanır.

(İİK m. 135, 342)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 28/12/1964 gün, E. 14743, K. 15379)

İ. İ. K. nunun 342. maddesinde aynen (icra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir gayrimenkule veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçlunun icra işleri tetkik mercii tarafından T. C. K. nun 309. maddesi mucibince cezalandırılacağı) yazılıdır. Madde metninden açıkça anlaşılacağı gibi teslimin behemahal bir ilâma istinad etmesi şart olmayıp adı geçen kanunun 135. maddesi uyarınca vaki teslime muhalefet halinde dahi aynı suç tekevvün eder. 135. madde de gayrimenkul borçlu tarafından veya hacizden evvelki bir tarihe tevsik edilmiş bir akte müstenit olmayarak başkaları tarafından işgal edilmekte ise boşaltılması için borçluya veya işgal eden üçüncü şahsa boşaltma emri tebliğ edilir. Müddeti içinde boşaltmazlarsa zorla çıkarılıp gayrimenkul alıcıya teslim olunur. Tetkik konusu olayda, sanık Hüsrev ve Şakir 5/11/1963 tarihli teslim zabıt varakası mucibince zorla çıkarıldıkları gayrimenkule tekrar girdiklerinden suç tekevvün etmiştir. Varit olmayan temyiz itirazlarının ve tebliğnamenin reddiyle hükmün harç kaldırılarak İ. İ. K. nunun 366. maddesi uyarınca Onanmasına 28/12/1964 gününde oybirliğiyle karar verildi.

KONKORDATO — TABİ OLDUĞU USUL — İTİRAZ HAKKI : Konkordato mehli verilmesine müteallik talebin İcra ve İflâs Kanununun 285. ve müteakip maddeleri hükümlerine tevfikan incelenmesi ve gerekli şartların tahakkuk edip etmediğinin araştırılması lâzımdır.

(İİK m. 285)
(Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 12/1/1965 gün, E. 272, K. 398)

Konkordatoya müteallik hükümler İ. İ. K. nunun 285. ve müteakip maddelerinde yazılıdır. Bu hükümlere göre; konkordato hükümlerinden faydalanmak isteyen her hangi bir borçlu İcra Tetkik Merciine bir Konkordato projesi verir. Bu projeye tafsilatlı bir bilanço ve defter tutmağa

mecbur şahıslardan ise defterlerinin vasfını bildirir bir cedvel ekler. Bu cetvelde mecburi defterlerin tamamen tutulup tutulmadığını gösterir. Merci, borçluyu dinledikten sonra onun durumunu hesaplarının halini ve işlerindeki doğruluğu ve taahhütlerini ifaya mani olan sebepleri göz önünde tutarak projenin alacaklıları zarara sokmak maksadından ari ve borçlunun mevcudu ile orantılı olup olmadığına ve mevcudunun borcun % 30 unu ödemeye yetişip yetişmeyeceğine göre talebin uygun olup olmadığına karar verir. Merci konkordato isteğini uygun görürse borçluya iki aylık bir mühlet verir. Aynı zamanda konkordato komiseri tayin eder. Komiserin vazifesi borçlunun tasarruflarına nezaret etmek, 290 ve müteakip maddelerde yazılı işlemleri yapmakdır. Mühlet kararına ilâm tarihinden itibaren her alacaklı itiraz edebilir. Mühlet 289. maddede yazılı neticeleri doğurur.

Tetkik konusu olaya gelince : Konkordato talebi üzerine yukarıda işaretlenen esaslar dahilinde tetkikat yapılarak 286. maddede yazılı şartların mevcudiyeti anlaşıldığı takdirde gerekli kararın verilmesi alacaklılar tarafından yapılacak itirazların 288. madde hükmü dahilinde incelenmesi zaruridir. Mercice böyle yapılmayarak 24/11/1964 tarihli oturumda verilen bir ara kararı ile konkordato mehli verilip müteakip muameleler ifa edilmek üzere oturum başka güne bırakılmış ve sonra gelen oturumlarda da bu ara kararı hükmü kaldırılarak yetkisizlik yönünden dâvanın Çumra Mahkemesine tevdiine karar verilmiş bulunmaktadır. Mehil talebi yukarıda işaretlendiği gibi ara kararına bağlanıp duruşmanın devam ettirilmesinde ve keza konkordato mühleti verilmesini mucip sebeplerin gereği gibi araştırılmamasında isabet bulunmadığı gibi borçlu şirketin ticaret merkezinin Konya'ya nakli, statüsünün dördüncü maddesi hükmünün değiştirilmesi 9/10/1963 tarihli, 5 sayılı umumî heyet kararı icabı olup keyfiyet ticaret sicili memuru tarafından tescil ve ilan edildiği halde bu değişikliğin göz önünde tutulmaması usule aykırıdır. Temyiz itirazları bu sebeple varit görüldüğünden merci kararının İ. İ. K. nun 366 ve H. U. M. K. nun 428. maddeleri uyarınca Bozulmasına 12/1/1965 gününde oybirliğiyle karar verildi.

II — YARGITAY CEZA KARARLARI

MUTEBER EVLİLİK : Evlenmenin Türk Ceza Kanununun 462 nci maddesine göre muteber olması, evlendirme memuru huzurunda yapılan muamelelerin deftere yazılıp izma edilmesine bağlıdır.

(TCK m. 462 - 218 SK)
(Yargıtay 1. Ceza Dairesi 26/11/1963 gün, E. 1992, K. 2350)

1 — Türk Medenî Kanununa göre evlenme muamelesi biri akitten önceki işlemler diğeri de (Aktin yapılması) suretinde olmak üzere iki safhada olur.

A — Evlenme aktinden önceki muameleler :

Bir evlenme aktinin yapılabilmesi için her şeyden önce a) evleneceklerin evlendirme memuruna müracaatla buna dair bir beyanda bulunmaları b) evleneceklerden biri ergin değilse ana ve babasının rızalarını gösteren yazıyı vermeleri c) bunların memur tarafından incelenmesi ve ilânı d) ilân neticesinde bu muamelelere karşı bir itiraz yapılmış ise itirazın incelenmesi e) evlenmenin meni dâvası açılmış ise bunun neticelenmesi lâzımdır.

Evlenme talimatnamesinin 20. maddesine göre evlendirme memurunun evlenme beyanını evlenme defterine kayıt etmesi, beyan şifaen yapılmış ise evleneceklere, deftere imza ettirmesi gerekir.

B) Evlenme Aktinin yapılması :

Evlenme aktinden önceki muameleler tamamlandıktan sonra evlendirme memurunun evlenmek aktini yapması ve derhal karı ve kocaya bir evlenme kâğıdı vermesi icabeder.

Evlenme aktinin evlenecklerle tanıklar ve evlendirme memuru tarafından imza edilmesi lâzımdır. Evlendirme memurunun imzası esaslı bir unsurdur. Evlenme aktine, varlığını kazandıran ve onun gerçekliğini gösteren evlendirme memurunun imzasıdır. Evlendirme memurunun imzası bulunmayan akit muteber değildir.

2 — Evlenme konusu olaya gelince :

Sanık Muhittin Özcan ile evlendirilen 10/2/1942 doğumlu Şerife ve Nâzım kızı Naile Ambarcının evlenmek üzere 2/11/1959 tarihinde gereken muameleler başladıkları ve fakat bu muamleler evlenme defterine kayıt edilmeden bırakıldığı bu muamelelerden iki yıl on gün sonra ve

12/11/1961 tarihinde sanığın, öldürülenin Hasan Karatepe adındaki birisi ile cinsî münasebeti sırasında öldürmüş olduğu anlaşılmıştır.

A — Tarafların evlenme muamelelerine başladıkları 2/11/1959 tarihinde Naile 18 yaşını bitirmemiş olmasına göre Medenî Kanunun 97 nci maddesinin 3. fıkrası ve evlendirme talimatnamesinin 18. maddesinin C bendi gereğince ana ve babasının rızalarını gösteren vesika evlendirme memuru, Köy Muhtarına verilmemiş, bu sebeple esasen evlenme aktinin icrası mümkün bulunmamıştır.

B — Evlenme akti yapılıp evlenme defterine geçirilmemiş olmasına göre evlenme aktinin vücudunu kabule hukuken imkân yoktur. Bu itibarla mahkemenin, tescilin zuhulen yapılmamış olmasının sanığın hukuki durumuna tesir etmiyeceği yolundaki görüşünde isabet görülmemiştir.

C — Uygulanan kanun maddelerine göre, suçun 218 sayılı Af Kanunu şumulü dışında kaldığı gözetilmemiştir.

Bu itibarla :

1) Türk Medenî Kanunu hükümlerince muteber bir evlenme akti mevcut olmadığı halde olayda 462 nci maddenin uygulanması,

2) Kabule göre suçun affın şumulü dışında bulunduğu düşünülmeden sanık hakkında tertip edilen cezanın yazılı şekilde kaldırılmasına hüküm edilmesi,

Yolsuz, müdahilin temyiz itirazları ile tebliğnamedeki düşünce bu itibarla yerinde bulunduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı Bozulmasına 26/11/1963 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : TCK. nun 492. maddesinin 8 inci bendinin uygulanması için tomrukların orman içinde istif edilmiş olması kâfidir.

(TCK m. 492/8)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 14/3/1964 gün, E. 1329, K. 1371)

Bolu Orman İşletmesinin 37. Bölgesinde idarece kesilmiş, istif edilmiş ve numaralanmış altı adet tomruğu çalmaktan sanık Mehmet Özkök ve Cafer Özkök haklarında yapılan duruşma sonunda : Usûlen sabit olan suçlarından dolayı hareketlerine uyan Türk Ceza Kanununun 492/8, 522, 525. maddelerine tevfikan sekizer ay hapislerine ve sekizer ay emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmalarına dair Bolu Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 2/7/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık-

lar tarafından istenilmiş ve yokluk kâğıdı verilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 4/3/1964 tarihli tebliğname ile 9/3/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

492/8 inci maddenin uygulanabilmesi için tomrukların Orman içinde istif edilmiş olması kâfi olup bu yerin belli bir istif deposu bulunması şart olmamakla beraber, sanıkların kendilerinde yakalanmış bulunan tomrukların kesme mahallinden'mi yoksa istif edildikleri yerden'mi çaldıkları kesin surette tesbit edilmeden bu madde ile ceza tâyini,

Bozmayı gerektirmiş ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla varit bulunmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı tebliğname veçhile Bozulmasına ve ileride haksız çıktıkları takdirde on lira temyiz bozma harcının sanıklardan alınmasına 14/3/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

BONOYU YIRTMAK : Borçlunun bir münasebetle eline geçirdiği bonoyu yırtmak veya iade etmemesi TCK. nun 348 inci maddesine giren suçtur.

(TCK m. 348)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 14/3/1964 gün, E. 1038, K. 1372)

Bir bahane ile Nedim Tanırdan aldıkları bonoları iade etmemek suretiyle dolandırıcılıktan sanık Celâl Südar ve Yılmaz Seçer haklarında yapılan duruşma sonunda : Sanıklara isnat edilen suç emniyeti suiistimâl mahiyetinde görülmesine ve altı aylık mehilden sonra dâva açılmış bulunmasına göre sanıklar hakıknda açılan dâvanın zaman aşımı sebebiyle Türk Ceza Kanununun 108. maddesi gereğince düşürülmesine dair Kocaeli 1. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 9/12/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki müdahil Nedim Tanır tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 26/2/1964 tarihli tebliğname ile 27/2/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Sanıkların müteveffa babaları tarafından müdahile verilen iki bin liralık bonodaki imzanın babalarına ait olup olmadığı tetkik ettikten sonra ödeyeceklerini bildirerek müdahili iğfal edip bonoyu alıp bilahare iade etmedikleri toplanıp hüküm yerinde izah edilen delillerden anlaşılmıştır.

Türk Ceza Kanununun 348 inci maddesi ile ticari emniyeti sağlamak için ve resmî evraktan madut olan bu gibi senetlere verilen ehemmiyet dolayısiyle hususî hüküm vazedilmiştir.

Maddede yer alan (ortadan kaldırmak) tabirini (yırtmak, imha etmek) gibi dar manada anlamamak lâzımdır. Bonoyu bir vesile ile alacaklıdan alıp yırtmakla iade etmemek arasında bir fark yoktur, zira bu hareketle sanıklar alacağın tahsilini imkânsız bir hale sokmuşlardır. Buna göre, sanıkların eylemleri 348 inci maddedeki hususî hüküm mukabilinde emniyeti suiistimâl suçu olarak kabul edilemez bu itibarla müdahilin temyiz itirazları yerinde olup hükmün bozulması gerekmektedir.

SONUÇ : Bu sebeple ve tebliğname veçhile hükmün Bozulmasına ve depo parasının müdahile geri verilmesine 14/3/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : Devlet Deniz Yollarına ait iskeledeki acenta gişesinden hırsızlık yapılması halinde TCK. nun 492. maddesinin 6 sayılı bendi uygulanır.

(TCK m. 492/6)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 17/3/1964 gün, E. 1389, K. 1443)

Değirmendere vapur iskelesindeki gişeden para çalmaktan sanık Ali Caymaz hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usûlen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 491/4, 522 ilk, 59/2, 525, 89. maddelerine tevfikan üç ay on gün hapsine, cezası kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına ve cezasının teciline dair Gölcük Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 22/1/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki Üst Kocaeli C. Savcılığı tarafından istenilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 10/3/1964 tarihli tebliğname ile 12/3/1964 tarihinde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Umuma mahsus nakil vasıtalarını işletmekte bulunan Devlet Deniz yollarına ait iskeledeki acenta gişesinden para çalınmış olmasına göre eylemin 492. maddenin 6 sayılı bendine temas ettiğinin ve görev cihetinin düşünülmemesi,

Bozmayı gerektirmiş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı itiraz ve istem gibi bozulmasına 17/3/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : İstif şartı keresteler için olup orman içerisinden odun çalınması halinde istif şartı aranmadan TCK. nun 492 nci maddesinin 8 sayılı bendinin uygulanması gerekir.

(TCK m. 492/8)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 24/3/1964 gün, E. 1513, K. 1563)

Temel Alibaşın istif mahallindeki odunlarını çalmaktan sanık Sadık Selim Güngör hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 492/8, 522/1, 523/1, 525. maddelerine tevfikan iki ay yirmi gün hapsine ve iki ay yirmi gün emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair (Keşap) Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 12/2/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve yokluk kâğıdı verilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek makamından bozma isteyen 16/3/1964 tarihli tebliğname ile 19/3/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Ormanlarda kesilmiş odunların çalınması halinde Türk Ceza Kanununun 492. maddesinin 8. bendinin uygulanması gerekeceğine ve istif edilme şartının ancak keresteler için bahse - konu olacağına ve müşteki ise ifadelerinde odunların gayrimenkulden çalındığının bildirmesine göre hırsızlığın yapıldığı yerin orman olup olmadığı araştırılarak tesbit edilmeden sözü edilen madde ile ceza tâyini,

Bozmayı gerektirmiş ve sanığın temyiz itirazları bu bakımdan vârit görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı tebliğname veçhile bozulmasına ve on lira bozma harcının ileride haksız çıktığı takdirde sanıktan alınmasına 24/3/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK — GECE VAKTİNİN TAYİNİ : 1 — Gece vaktinin tayini CMUK. nun 97 nci maddesine göre değil TCK. nun 502 nci maddesine göre yapılır.
2 — Eylemin teşebbüs safhasından kalması gerektiğinde 523 üncü maddenin uygulanmasına mani değildir.

(TCK m. 502, 523)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 31/3/1964 gün, E. 1699, K. 1677)

Gündüzün bina dahilinden hırsızlık yapmağa tam derecede teşebbüsten sanık Necip Vuruk hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 491/4, 62, 55/3, 81/2. maddelerine tevfikan yedi ay yirmi üç gün hapsine dair Tekirdağ Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 4/2/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki Mahallî C. Savcılığı tarafından istenilmiş olduğundan dâva evrakı C.

Başsavcılığı yüksek makamından bozma isteyen 25/3/1964 tarihli tebliğname ile 26/3/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Gece vaktinin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun aramalara münhasır bulunan 97. maddesi hükmüne göre incelenmesinde ve bu hususda Türk Ceza Kanununun 502. maddesinin nazara alınmamasındaki isabetsizlik, Mahallî C. Savcısının temyizi lehe olduğundan, bozma sebebi yapılmamıştır. Ancak :

Sanığın çaldığı iki kilo üçyüz elli gram miktarındaki helvayı yere atarak kaçtığı şahadetten anlaşılmasına, eylemin bu suretle ceryanı kabul edilmesine, sanığın bu yoldaki hareketi istekle yapılmış bir davranış olup istemeseydi bunu yapmayabileceğine ve geri vermede amacın, mağdurun zararının her ne suretle olursa olsun, telâfisinden ibaret bulunmasına ve eylemin tam teşebbüs safhasında kalması mutlak olarak 523. maddenin uygulanmasına mani teşkil etmiyeceğine, gerek dairenin ve gerekse Ceza Genel Kurulunun 18/9/1961 günlü ve 19/19 sayılı ve 29/4/1963 günlü ve 29/28 sayılı ilâmlariyle yerleşen içtihatlarına rağmen teşebbüs derecesinde kalan hırsızlıkta iade bahse konu olmıyacağından 523. maddenin tatbiki suretiyle cezadan indirme yapılmasına mahal olmadığına karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve tebliğname münderecatı bu itibarla vârit görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı itiraz veçhile bozulmasına tevkif tarihine ve bozma sebebine göre sanık ve tutuk Necip Vuruk'un tahliyesine ve başka sebeple tutuklu ve hükümlü değilse hemen serbest bırakılması ve mahalline bu hususta tel çekilmesi için C. Başsavcılığı makamına müzekkere yazılmasına 31/3/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

GENEL GÜVENLİK GÖZETİMİ : Genel güvenlik gözetimi tedbirinin suçun işlendiği mahalden başka yerde çektirilmesine karar verilmesi kanun hükümlerine aykırıdır.

(TCK m. 525)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 7/4/1964 gün, E. 1774, K. 1807)

Kadir Baş'ın arı kovanlarını çalmaktan sanık Hasan Hüseyin Memiş hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 491/1, 522, 525. maddelerine tevfikan üç ay hapsine ve üç ay emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına ve

emniyet cezasının Şabanözü kaza merkezinde çektirilmesine dair Orta Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 17/12/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve yokluk kâğıdı verilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 31/3/1964 tarihli tebliğname ile 2/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Keşif zabıt varakası münderecatına nazaran arı kovanlarının etrafı dıvarla çevrili hane müştemilatından çalındığı anlaşılmasına göre Türk Ceza Kanununun 491 inci maddesinin 4 sayılı bendi yerine ilk fıkranın uygulanması aleyhe bozma sebebi yapılmamış, toplanıp hüküm yerinde izah ve münakaşa edilen elverişli delillere, gerekçeye ve takdire göre sanığın subata ilişen temyiz itirazlariyle tebliğnamenin 1 No. lı bendindeki bozma sebebi varit görülmemiştir. Ancak :

1 — Çalınan kovanların kıymeti tesbit edilmeden zararın hafif kabul edilmesi,

2 — Kanun hükümlerine aykırı olarak genel güvenlik gözetimi tedbirinin suçun işlendiği mahalden başka bir yerde infazına karar verilmiş olması,

Bozmayı gerektirmiş ve sanığın temyiz itirazlariyle tebliğname münderecatı bu itibarla varit görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı Bozulmasına ve ileride haksız çıktığı takdirde on lira bozma harcının kendisinden alınmasına 7/4/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : Aynı yerde denize giren iki mağdura ait elbiseden bilerek hırsızlık yapmak iki ayrı suç teşkil eder.

(TCK m. 491)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 7/4/1964 gün, E. 1829, K. 1808)

Denize girmek için kıyıda soyunan Osman Döngelci ve İbrahim Korular'ın ceplerinden paralarını çalmaktan sanık Hayrettin Yıldız hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 491 ilk, 522, 525. maddelerine tevfikan iki ay hapsine ve cezası kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair (Mudanya) Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 6/2/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki Üst Bursa ve Mahallî C. Savcılıkları tarafından istenilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 1/4/1964 tarihli tebliğname ile 2/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Reçeteyi alan eczahane kalfası Süleyman Çoban şahadetinde, tahrifatın hemen farkına vardığını ve sanığı da ikaz ettiğini söylemesine ve eczacı Ethem de tahrifatın yeknazarda anlaşıldığını bildirmesine ve hakikatın dikkatli bir tetkika ihtiyaç olmadan rakamlar üzerinde başka bir kalemle değişiklikler yapıldığı yeknazarda anlaşılmasına göre yapılan tahrifatta iğfal kabiliyeti bulunmadığı düşünülmeden ve gerektiği takdirde bu yönden bilirkişi mütalâası alınmadan sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve temyiz itirazları bu itibarla varit bulunmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı Bozulmasına, depo parasının geri verilmesine ve on lira bozma harcının ileride haksız çıktığı takdirde kendisinden alınmasına 9/4/1964 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

SENET : Tiracet Kanununun 688. maddesinin 6 sayılı bendine göre tanzim edildiği tarihi ihtiva etmiyen senet bono sayılamaz. TCK. nun 345 inci maddesine giren evrak niteliğindedir.

(TCK. m. 345)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 10/4/1964 gün, E. 1771, K. 1904)

Hüseyin Uçan'ın imza ve yazısını taklit ederek sahte emre muharrer senet tanzim etmekten sanık Hulusi Kamış hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 342/1. maddesine tevfikan iki sene ağır hapsine ve 218 sayılı Af Kanununun 1/C maddesi gereğince verilen cezanın infazına mahâl olmadığına dair Düzce Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 28/11/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından âmme dâvasının ortadan kaldırılmasına karar verilmesini isteyen 31/3/1964 tarihli tebliğname ile 2/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Ticaret Kanununun 688 inci maddesinin 6 sayılı bendi bono veya emre muharrer senetlerde tanzim edildiği gün ve yerin yazılmasını emretmekte olmasına göre tanzim edildiği tarihi ihtiva etmeyen senedin bono sayılamayacağı ve neticeten hususî evrak niteliğinde bulunacağı gözetilmeden 345. madde yerine 342/1. maddenin uygulanmasında isabet bulunmamış ve sanık Hulusi Kamış vekilinin temyiz itirazları bu itibarla varit görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı tebliğ-

name veçhile Bozulmasına ve suçun bu mahiyetine ve işlendiği tarihe göre 218 sayılı kanunun 1. maddesinin A bendi ve Türk Ceza Kanununun 97. maddesi gereğince sanık hakkında âmme dâvasının ortadan kaldırılmasına ve depo parasının geri verilmesine 10/4/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DOLANDIRICILIK : Geçmiş senelere ait sigorta poliçelerinin tarihlerini değiştirerek müşterileri aldatmak suretiyle menfaat sağlamak dolandırıcılıktır.

(TCK m. 503)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 15/4/1964 gün, E. 2056, K. 2007)

Prodoktörlüğünü yapmakta olduğu İnan Sigorta şirketinde muhtelif kimseler namına tanzim ettiği on üç adet poliça üzerinde sahtekârlık yapmaktan sanık Muzaffer Çalık hakkında yapılan duruşma sonunda : Suç unsurları tekevvün etmediğinden beraetine dair Sakarya Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 11/3/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki müdahil sigorta şirketi vekili tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 11/4/1964 tarihli tebliğname ile 13/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Sigorta şirketinin eski prodoktörü olan sanık kendisinde kalan ve geçmiş senelere ait olup hukukî bir değer taşımayan sigorta poliçelerinin tarihlerini değiştirerek müşterileri aldatmak suretiyle menfaat temin ettiği ve bu suretle dolandırıcılık suçunu işlediği dosya münderecatından anlaşıldığı halde kanuna uymayan yazılı sebeplerle beraet kararı verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve müdahil vekilinin temyiz itirazları bu itibarla varit bulunmuş olduğundan tebliğnamedeki eylemin emniyeti suiistimal niteliğinde olduğuna ilişkin düşüncenin reddiyle hükmün bu sebepten dolayı bozulmasına ve depo parasının geri verilmesine 15/4/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : Tarlada bırakılmış ziraat aletinin istimalini engelleyerek mühim parçalarından birini çalmak TCK. nun 492. maddesinin 8. bendine göre suçtur.

(TCK m. 492/8)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 18/4/1964 gün, E. 2062, K. 2047)

Reçeteyi alan eczahane kalfası Süleyman Çoban şahadetinde, tahrifatın hemen farkına vardığını ve sanığı da ikaz ettiğini söylemesine ve eczacı Ethem de tahrifatın yeknazarda anlaşıldığını bildirmesine ve hakikatın dikkatli bir tetkika ihtiyaç olmadan rakamlar üzerinde başka bir kalemle değişiklikler yapıldığı yeknazarda anlaşılmasına göre yapılan tahrifatta iğfal kabiliyeti bulunmadığı düşünülmeden ve gerektiği takdirde bu yönden bilirkişi mütalâası alınmadan sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve temyiz itirazları bu itibarla varit bulunmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı Bozulmasına, depo parasının geri verilmesine ve on lira bozma harcının ileride haksız çıktığı takdirde kendisinden alınmasına 9/4/1964 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

SENET : Tiracet Kanununun 688. maddesinin 6 sayılı bendine göre tanzim edildiği tarihi ihtiva etmiyen senet bono sayılamaz. TCK. nun 345 inci maddesine giren evrak niteliğindedir.

(TCK. m. 345)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 10/4/1964 gün, E. 1771, K. 1904)

Hüseyin Uçan'ın imza ve yazısını taklit ederek sahte emre muharrer senet tanzim etmekten sanık Hulusi Kamış hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 342/1. maddesine tevfikan iki sene ağır hapsine ve 218 sayılı Af Kanununun 1/C maddesi gereğince verilen cezanın infazına mahâl olmadığına dair Düzce Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 28/11/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından âmme dâvasının ortadan kaldırılmasına karar verilmesini isteyen 31/3/1964 tarihli tebliğname ile 2/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Ticaret Kanununun 688 inci maddesinin 6 sayılı bendi bono veya emre muharrer senetlerde tanzim edildiği gün ve yerin yazılmasını emretmekte olmasına göre tanzim edildiği tarihi ihtiva etmeyen senedin bono sayılamayacağı ve neticeten hususî evrak niteliğinde bulunacağı gözetilmeden 345. madde yerine 342/1. maddenin uygulanmasında isabet bulunmamış ve sanık Hulusi Kamış vekilinin temyiz itirazları bu itibarla varit görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı tebliğ-

name veçhile Bozulmasına ve suçun bu mahiyetine ve işlendiği tarihe göre 218 sayılı kanunun 1. maddesinin A bendi ve Türk Ceza Kanununun 97. maddesi gereğince sanık hakkında âmme dâvasının ortadan kaldırılmasına ve depo parasının geri verilmesine 10/4/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DOLANDIRICILIK : Geçmiş senelere ait sigorta poliçelerinin tarihlerini değiştirerek müşterileri aldatmak suretiyle menfaat sağlamak dolandırıcılıktır.

(TCK m. 503)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 15/4/1964 gün, E. 2056, K. 2007)

Prodoktörlüğünü yapmakta olduğu İnan Sigorta şirketinde muhtelif kimseler namına tanzim ettiği on üç adet poliça üzerinde sahtekârlık yapmaktan sanık Muzaffer Çalık hakkında yapılan duruşma sonunda : Suç unsurları tekevvün etmediğinden beraetine dair Sakarya Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 11/3/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki müdahil sigorta şirketi vekili tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 11/4/1964 tarihli tebliğname ile 13/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Sigorta şirketinin eski prodoktörü olan sanık kendisinde kalan ve geçmiş senelere ait olup hukukî bir değer taşımayan sigorta poliçelerinin tarihlerini değiştirerek müşterileri aldatmak suretiyle menfaat temin ettiği ve bu suretle dolandırıcılık suçunu işlediği dosya münderecatından anlaşıldığı halde kanuna uymayan yazılı sebeplerle beraet kararı verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve müdahil vekilinin temyiz itirazları bu itibarla varit bulunmuş olduğundan tebliğnamedeki eylemin emniyeti suiistimal niteliğinde olduğuna ilişkin düşüncenin reddiyle hükmün bu sebepten dolayı bozulmasına ve depo parasının geri verilmesine 15/4/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : Tarlada bırakılmış ziraat aletinin istimalini engelleyerek mühim parçalarından birini çalmak TCK. nun 492. maddesinin 8. bendine göre suçtur.

(TCK m. 492/8)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 18/4/1964 gün, E. 2062, K. 2047)

Yakup Süzer'in tarlada bıraktığı ziraat aletinden bulunan diskin lengerlerini çalmaktan sanık ve tutuk İsmail Ceryan hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan hareketine uyan Türk Ceza Kanununun 492/8, 525. maddelerine tevfikan iki sene hapsine ve iki sene emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Ceyhan Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 6/3/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık ile Üst Adana C. Savcılığı tarafından istenilmiş ve sanık tarafından para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından onama isteyen 13/4/1964 tarihli tebliğname ile 16/4/1964 gününde daireye verilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Soy adının kararda Ceylân yerine Ceyran olarak yazılmasının daktilo hatasından ileri geldiği anlaşıldığından ve mahallince düzeltilmesi de mümkün görüldüğünden bozma sebebi sayılmamıştır.

Dosya ve duruşma zabıtnamesi münderecatına, toplanıp karar yerinde izah ve münakaşa edilen elverişli delillere, fiil tarlada bırakılmış ziraat âleti hakkında ve onun istimal gayesine göre kullanılmasına engel olacak mühim parçalardan bulunan disk saçlarının alınması suretiyle işlenmiş olmasına, gerekçeye ve hâkimin takdirine göre sanık İsmail Ceylân ile Üst C. Savcısının temyiz itirazları vârit görülmemiş olduğundan reddiyle hakkındaki usul ve kanuna uygun bulunan hükmün tebliğname veçhile tasdikına, depo parasının irat kaydına ve sanıktan yetmiş üç lira temyiz tasdik harcı alınmasına 18/4/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

MEYVALI AĞAÇ : Palamut ağacı 1528 sayılı kanunun 1 inci maddesinde bahsedilen meyveli ağaçlardan değildir.

(TCK m. 516/6 - 1528 SK m. 1)

(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 5/5/1964 gün, E. 2222, K. 2251)

İlgili merciden izin almadan meyveli ağaçlardan mâdut palamut ağaçlarını kesmek suretiyle 1528 sayılı kanuna muhalefetten sanık Hasan Akdağ hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan hareketine uyan adı geçen kanunun 23. maddesi delâletiyle Türk Ceza Kanununun 516/6. maddesine tevfikan üç ay hapis ve on lira ağır para cezalariyle mahkûmiyetine dair Gediz Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 10/3/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 28/4/1964 tarihli

tebliğname ile 30/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Palamut ağacı, meyveli olmakla beraber 1528 sayılı kanunun 1. maddesinde bahsedilen meyveli ağaçlardan mâdut bulunmadığının düşünülmemesi,

Bozmayı gerektirmiş ve sanığın temyiz itirazları bu bakımdan vârit bulunmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı tebliğname veçhile bozulmasına, depo parasının geri verilmesine ve on lira bozma harcının ileride haksız çıktığı takdirde kendisinden tahsiline 5/5/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

RESMÎ EVRAK : Türkiye Yapağı ve Tiftik Anonim Şirketinde yevmiyeli olarak çalışan bir kimsenin düzenlediği varaka resmî evrak niteliğinde değildir. (TCK m. 503/2)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 14/5/1964 gün, E. 2054, K. 2410)

Çalışmakta olduğu Türkiye Yapağı ve Tiftik Anonim Şirketine ait mübayaa ve kalite belgelerini sahte olarak tanzim edip vezneden para almak suretiyle adı geçen müesseseyi dolandırmaktan sanık Erol Yiğitalp hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 503/2, 59. maddelerine tevfikan on ay hapsine ve dört bin yetmiş dokuz lira yetmiş bir kuruş maddî zararın sanıktan alınarak müdahile verilmesine dair Bursa 2. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 18/12/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 2/2/1964 tarihli tebliğname ve 11/4/1964 tarihli kenar yazı ile 13/4/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Türkiye Yapağı ve Tiftik Anonim Şirketi Bölge Müdürlüğünde yevmiyeli olarak çalışan sanığın gayri meşru surette faydalanmak maksadiyle düzenlediği kâğıtlar, hukukî bir hüküm ifade etmeleri ve bir olayı ispata yaramaları bakımından varaka niteliğinde bulunduğu şüphe götürmeyen bir hakikat olmakla beraber resmî evrak mahiyetini haiz değildir.

Resmî evrakı, yasa koyucu tarif etmemiştir. Bir kısım yabancı müelliflere göre resmî evrak, genel olarak resmî bir memur tarafından düzenlenen bilcümle vesaiktir.

429

Bizde ise müellifler resmî evrak tarifini muhtelif şekillerde yapmışlar, fakat memur tarafından düzenlenmesi unsurunda birleşmişlerdir.

Meselâ Sahir Erman'a göre resmî varaka bir memur tarafından icra ettiği fonksiyon sebebiyle tanzim edilen yazıdır.

Faruk Erem'e göre ise : Fail zarurî olarak memur olması gereken ve doğrudan doğruya âmmeyi alâkadar eden evrak, şekil ve muhteva bakımından resmî evraktır.

Görülüyor ki esas unsur varakanın memur tarafından düzenlenmesidir.

Sanığın çalıştığı müessesenin hukukî statüsü itibariyle memur sayılıp sayılmıyacağı hususunun incelenmesine gelince :

Türkiye Yapağı ve Tiftik Anonim Şirketi, Bakanlar Kurulunun 29/11/1955 gün ve 4/6269 sayılı kararıyle ve Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş anonim bir şirkettir.

Ortakları Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Sümerbank, Et ve Balık Kurumu, Türkiye Ziraî Donatım Kurumu, Devlet Üretme Çiftlikleridir. Hissedarlarının bir kısmının sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadî Devlet Teşekküllerinden ise de, idare ve murakabesi hâdise tarihinde mer'î olan 3460 sayılı kanun hükümlerine tabi değildir.

Bu kanunun birinci maddesi, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle ve bu kanun hükümlerine tâbi tutulması kendi kanunlarında yazılı bulunan İktisadî Devlet Teşekküllerinin teşkilâtiyle idare ve murakabelerini bu kanun hükümlerine tabi tutmaktadır.

3460 sayılı kanunun 26. maddesinde, bu kanun hükümlerine tâbi teşekküllerin. ellerinde bulunan teşebbüsleri hususî hukuk hükümlerine göre idare edilmek ve kendilerine bağlı olmak ve hükmî şahsiyeti haiz bulunmak üzere kurulacak mahdut mesuliyetli müesseselere devretmeğe mecbur oldukları yazılıdır.

Yine sözü edilen kanunun 41. maddesi, sermayesinin yarısı bu kanuna tâbi teşekküllere ait bulunan şirketlerin bilânçolarının tanzimini ve düzenlenmesini bu kanun hükümlerine tâbi tutmaktadır.

Dosyada mevcut statüsüne ve kanunun 41. maddesine göre şirket İktisadî Devlet Teşekküllerine bilânçonun tanzim ve murakabesi bakımlarından bağlı olmakla beraber yine statüden anlaşılacağı veçhile doğrudan doğruya Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş hususî hu-

kuk hükümlerin tâbi bir anonim şirkettir. Bu anonim şirkette yevmiyeli olarak çalışan ve bir hakkın veya hukukî netice tevlit eden bir fiilin ispatına muhassas bir varaka üzerinde zarar vermek suretiyle sanığın düzenlediği sahte varakayı resmî evrak olarak kabul etmek mümkün değildir.

Kaldı ki, varaka da doğrudan doğruya âmmeyi alâkadar etmemektedir.

Bu izahata göre varakanın resmî evrak mahiyetinde kabulü gerekmiyeceği cihetle hükmün vazife cihetinden bozulmasına karar verilmesini isteyen tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiş ve olayın mahiyetine göre sanık hakkında 345. maddenin uygulanmamasındaki isabetsizlik aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamış ve toplanıp hüküm yerinde izah edilen elverişli delillere, gösterilen gerekçeye ve takdire göre sanığın sübuta ilişen temyiz itirazları vârit görülmemiş olduğundan reddiyle hükmün onanmasına, depo parasının irat kaydına ve otuz lira maktu ve yüz altmış üç lira on sekiz kuruş nisbî onama harçlarının kendisinden alınmasına 14/5/1964 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

HAYVAN HIRSIZLIĞI : 1 — Hayvan hırsızlığında şartları bulunduğu takdirde 492. maddenin 9 sayılı bendi ve aksi takdirde 491. maddenin 5 sayılı bendi uygulanır.

2 — Hırsızlık suçundan 522. madde uygulanırken çalınan malın kıymetinin tesbiti gerekir.

(TCK m. 491, 492, 522)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 4/6/1964 gün, E. 2897, K. 2881)

Derviş Polat'a ait ağıldan yirmi bir kuzu, Ali Çam'a ait iki öküz ve Şükrü Karadağ'a ait ağıldan koyun çalmaktan sanık ve tutuk Ali Aslan hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçları usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 492/1, 493/1, 74, 525. maddelerine tevfikan teşdiden ve neticeten üç sene ağır hapis ve beş sene hapis cezalariyle mahkûmiyetine ve cezası kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına ve aftan evvelki sabıkaları sebebiyle 522. maddenin tatbikına yer olmadığına dair Erzincan Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 9/4/1964 tarihli hükmün mürafaalı olarak temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı sanık tarafından sonradan verilen ve avukat tutmağa kudreti bulunmadığını bildiren lâyihasiyle birlikte C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma

isteyen 29/5/1964 tarihli tebliğname ile 1/6/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Tutuk olan sanık müddeti muhafaza dilekçesinde tetkikatın müraafaalı yapılmasını istediği halde temyiz lâyihasında avukat tutmaya kudreti olmadığını bildirmiş ve binnetice duruşma isteğinden vaz geçmiş olduğundan tetkikatın duruşmasız yapılmasına oybirliğiyle karar verildikten sonra dosya üzerinde yapılan incelemede :

Toplanıp hüküm yerinde izah ve münakaşa edilen elverişli delillere, gerekçeye ve takdire göre sanığın sübuta ait temyiz itirazları ve Derviş Polat'ın kom tâbir edilen binasından yapılan hırsızlıkta bilirkişi tâyin edilen jip şoförünün aynı zamanda motor tamircisi olduğu ve ayrıca inşaat işlerinden de anladığı zabıtta yazılmış olmasına ve keşif zaptındaki mütalâa ve tavsife göre tebliğnamenin 1 numaralı bendindeki bozma sebebi vârit görülmemiştir. Ancak :

1 — Müdahil Şükrü Karadağ'ın ifadesine ve 13/11/1962 günlü keşif zaptı münderecatına göre kom tabir edilen ve hayvan koymağa mahsus olan binanın muhkem olmayan kapısı açılarak kırk adet keçi ve koyun çalındığı iddia olunmasına ve bu yerin 492. maddenin 9. bendinde yazılı yerlerden sayılamıyacağına göre 491/5. madde yerine 492/1. madde ile ceza tâyin edilmesi,

2 — Müşteki Ali Çam'ın geceleyin kilitli ahırından bir çift öküzünün çalındığı anlaşılmakta ise de hayvan hırsızlıklarında, şartları bulunduğu takdirde 492. maddenin 9. bendinin ve aksi takdirde 491. maddenin 5. bendinin uygulanması gerektiği cihetle olayda 492. maddenin 9. bendindeki unsurların bulunup bulunmadığı araştırılmak ve gerektiği takdirde keşif de yapılmak suretiyle sonucuna göre suç vasfının tâyin lüzumundan zühûl olunması ve sevke göre C. M. U. Kanununun 258 inci maddesine göre ek savunma hakkı verilmemesi,

3 — Türk Ceza Kanununun 522. maddesinin tatbiki gerekip gerekmiyeceği hususunda çalınan hayvanların kıymetlerine göre takdir ve mütalâa edilmesi gerekirken sanığın Af Kanununa tâbi sabıkaları olduğundan bahisle 522. maddenin uygulanmasına yer olmadığı şeklinde karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş ve sanığın temyiz itirazları ve tebliğname münderecatı bu itibarla vârit görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı bozulmasına, depo parasının geri verilmesine ve on lira bozma harcının ileride haksız çıktığı takdirde sanıktan alınmasına 4/6/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

HIRSIZLIK : Maliklerden her birinin hakkı malın her bir bölümüne yayılmış bulunacağından müşterek veya iştirak halindeki mülkden malikler tarafından malın bir parçasının alınması hırsızlık suçunu teşkil eder.

(TCK. m. 491 ilk)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 6/6/1964 gün, E. 2698, K. 2898)

Salâhattin Doğana ait ağıldan iki adet merteki sökerek evine görürmek suretiyle Hırsızlıktan sanık Elife Ertakuş (Artakuş) hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan Türk Ceza Kanununun 491 ilk, 522/1, 523, 525. maddelerine tevfikan yirmi gün hapsine ve cezası kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Sarıoğlan Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 25/12/1963 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 18/5/1964 tarihli tebliğname ile 21/5/1964 gününde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Toplanıp hüküm yerinde izah edilen elverişli delillere göre sanığın temyiz itirazları yerinde olmadığı gibi, tahtaları sanık tarafından alınan değirmende ortaklıkları kabul edildiğinde Medenî Kanunun müşterek mülkiyet ve iştirak halindeki mülkiyet hükümlerinin uygulanacağı ve bu hükümlere göre mâliklerden her birinin hakkı, malın her bir bölümüne yayılmış olup her iki malikin de buna hissesi bulunduğu ve mâlikler arasında bir anlaşma bulunmadığı atkdirde bunlardan birisi tarafından malın bir parçasının alınmasının hırsızlık suçunu teşkil edeceği ve Ceza Genel Kurulunun 14/24 sayı ve 15/4/1963 günlü kararı da bu merkezde bulunduğundan tebliğnamedeki düşünce de varit olmadığından reddiyle hükmün Onanmasına, depo parasının irat kaydına ve beş lira onama harcının sanıktan tahsiline 6/6/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

DOLANDIRICILIK : Gayrimenkullerin hacizli olduğunu bildiği halde bunu gizleyerek satış vaadi mukabilinde pey akçesi almak dolandırıcılıktır.

(TCK m. 503)
(Yargıtay 6. Ceza Dairesi 9/6/1964 gün, E. 2860, K. 3077)

Hacizli bulunan tarlasını Merkez Akdoğan'a satmak suretiyle adı geçen müdahilin parasını dolandırmaktan sanık Recep Güvenler hakkında yapılan duruşma sonunda : Suçu usulen sabit olduğundan T. C. K.

nun 503. maddesiyle 5435 sayılı hükümleri gereğince üç ay hapis ve ikiyüz elli lira ağır para cezalariyle mahkûmiyetine dolandırdığı beş yüz liranın sanıktan alınarak müdahile verilmesine dair Gönen Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 15/4/1964 tarihli hükmün temyizen tetkiki sanık ile Üst Bandırma C. Savcılığı taraflarından istenilmiş ve sanık tarafından para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başsavcılığı Yüksek Makamından bozma isteyen 25/5/1964 tarihli tebliğname ile 28/5/1964 tarihinde daireye gönderilmekle okunarak gereği düşünülüp görüşüldü :

Sanığın, gayrimenkullerinin hacizli olduğunu bildiği halde, bunu gizleyerek mağdurdan satış vadi mukabili pey olarak beşyüz lira aldığı ve böylece ihdas ettiği sania sonunda, mağdurun hulûs ve saffetinden istifade sonucu kendisine haksız menfaat sağladığı ve neticeten olayda dolandırıcılık kasdiyle hareket ettiği anlaşılmasına, gayrimenkullerin kaç liraya karşılık mahcuz bulunduğunun ve değerlerinin suç unsuruna müessir olamıyacağına ve mağdurun alenî bulunan tapu sicilini pey akçasını vermeden önce incelemekle mükellef bulunmamasına göre sanık ile Üst C. Savcısının temyiz itirazları ve tebliğname münderecatı varit bulunmadığından reddiyle usûl ve kanuna uygun ve hâkimin tecilli eden kanaat ve takdirine müstenit bulunan hükmün Onanmasına, depo parasının gelir kaydına ve sanıktan otuz dört lira maktu ve yirmi lira nisbî temyiz onama harçları alınmasına 9/6/1964 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KRONİK

YENİ HUKUK YAYINLARI

Rıdvan Bülent ERCİYEŞ

Akdoğan, Kâzım - Fahrettin Kıyak - Niyazi Gencer - Cebbar Şenel - Sadık Perinçek: Ceza Hükümlerini taşıyan hususî kanun ve Nizamnameler (Tam metinli, Gerekçeli, içtihatlı, izahlı). Cilt: III. Ankara 1964 Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti. VIIII + 944 S.

1 ve 2 nci ciltlerinin yayınlandığını Adalet Dergisinin geçen sayılarında dergi okuyucularına duyurduğumuz külliyatın üçüncü cildi de yayınlanmıştır. Memurin Kanunu ve bu kanunla ilgili diğer mevzuatı, Polis Jandarma mevzuatını, pasaport, vatandaşlık, gayrimenkule def'i, cemiyetler, sicilli nüfus, il idaresi, Belediye, ilk öğretim ve eğitim, universiteler, korunmaya muhtaç çocuklar, fikir ve sanat eserleri, Karayolları trafik, limanlar, Taşıt Kanununları gibi başlıca kanunlar ve bunlarla birlikte 100 den fazla mevzuatı yürürlükteki hükümleriyle bir araya toplayan eserden mevzuatın her maddesinin altında ilgili Anayasa Mahkemesi Kararları, Yargıtay ve Danıştay İçtihadı Birleştirme, Genel Kurul ve Özel daireler ile Uyuşmazlık Mahkemesinin en yeni kararları, yorum, yönetmelik, tâmim ve mütalâalara yer verilmiştir. Mevzuat maddelerinin birbirleriyle olan irtibatı gösterilmiş, gerekçeleri konulmuş ve maddelerin ön gördüğü hükümler üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Fiyatı 60 liradır. 5 Ciltte tamamlanacak olan eserin tamamı 300 lira olup taksitle temini mümkündür. Müracaat adresi (Posta Kutusu 383 - Ankara) dır.

Aksan, Âkil: Türkçe - Fransızca hukuk terimleri ve yardımcı deyimler pratik cep sözlüğü. İstanbul 1964 İnanç Yayınevi. VIII 210 S.

Türk Hukuk Literatüründe en az rastlanan hukuk sözlükleridir. Bu itibarla gerçek bir boşluğu dolduran eser Türkçe hukuk terimlerinin Fransızca karşılıklarına göre hazırlanmakla beraber, ekler bölümünde Osmanlıca - Türkçe terimler, Türkçe - Osmanlıca terimler, Türk ve Fransız mahkemeleri, Türk ve Fransız cezaları, Bakanlık isimlerinin

Fransızca karşılıkları, birbirleriyle karıştırılan bazı terimler ile kara, deniz ve hava kuvvetlerinde askerî rütbelerin Fransızca karşılıkları gösterilmiştir. Fiyatı 15 lira olan eser (İnanç Yayınevi P. K. 1147 - İstanbul) adresinden temin edilebilir.

Azgur, Fuat : Gerekçeli yeni Danıştay Kanunu ve önemli içtihatlarla idarî yargılama usulü ve esasları. Ankara 1965 Ayyıldız Matbaası.

Anayasa Mahkemesi Raportörü Fuat Azgur tarafından hazırlanıp yayınlanan idarî yargılama usul ve esasları hakkındaki eserde Danıştay Kanununun tam metni ve gerekçesi verildikten sonra ayrı bölümde kanunun sistematiğine uygun olarak idare hukuku müelliflerinin görüşleri mezcedilerek açıklamalar yapılmıştır. Bu kısımda bilhassa lüzumlu Danıştay kararlarından faydalanılmıştır. Danıştayda dâva açılırken dikkat edilecek hususlar, iptal dâvaları için dilekçe örneği, tam yargı dâvaları için dilekçe örneği, Temyiz dâvaları için dilekçe örneği kitabın ek bölümünü teşkil etmektedir. Fiyatı 10 liradır.

Berki, Ali Himmet : İslâm şeriatında kaza. Hüküm ve hâkimlik ve tevabii. Ankara 1962 Yazıcıoğlu Matbaası. 90 S.

İslâm kaza tarihi hakıknda bilgi veren eserde islâmiyette kazanın mahiyeti ve kim namına cereyan ettiği, İslâm Adalet Cihazına dair olan müessese ve esaslar incelenmektdir. Fiyatı 5 liradır.

Çenberci, Mustafa : Hukuk Dâvalarında kesin hüküm (Muhkem Kaziye). Ankara 1965 Yeni Cezaevi Matbaası. 61 S.
«Nazarî ve Tatbiki Hukukî Eserler Serisi No: 10»

Yargıtay Ticaret Dairesi üyesi Mustafa Çenberci tarafından hazırlanan eserde kesin hüküm inceleme konusu yapılmıştır. Kitabın paragraflarında sırasiyle genel olarak kesin hüküm, kesin hükmün fonksiyonu, kesin hükmün düzenlendiği hukuk dalı, kesin hükmün söz konusu olduğu kararlar (Genel olarak kesinliğe elverişli kararlar, hakem kararları, bozma kararına uymağa ilişkin ara kararları, kesin hükmün görevsiz mahkeme tarafından verilmesi, kesin hükme elverişli kararların sadece Adalet Mahkemesi kararlarından ibaret olmadığı, kesin hükme elverişli olmayan kararlar), kesin hükmün şartları (Genel olarak,

maddî anlamda kesinlik için şeklî anlamda kesinliğin gerçeklesmiş olmasına ilişkin şart, taraf birliğine ilişkin şart, müddeabih birliğine ilişkin şart, sebep birliğine ilişkin şart), kesin hükmün zaman itibariyle kapsamı, kesin hükmün sona ermesi incelenmiştir. Dip notlarında Yargıtay kararlarına geniş surette yapılan atıflar incelenen konunun tatbikî değerini artırmıştır. Fiyatı 5 Liradır.

Güler, Hakkı : Notlu, sistematik Bankacılık mevzuatı ve Bankalar tarihçesi. İstanbul 1964, Aydın Güler Kitabevi. XXVI 159, XXII S.

Kitabın başında bankaların tarihçesi gösterildikten sonra Bankalar Kanunu, Türkiye Bankalar Birliği Ana Nizamnamesi, Maliye Vekâleti Bankalar Murakıplar Heyeti Talimatnamesi, Tasarruf Sandıkları hakkında kanun, Ödün Para Verme İşleri Kanunu, rehin üzerine ödünç para verecekler hakkında nizamname metinlerinden sonra diğer mevzuatın ilgili maddeleri yer almıştır. Fiyatı 15 liradır.

Olgaç, Senai : Açıklamalı ve Uygulamalı Harçlar Kanunu. Ankara 1964, Şark Matbaası. VII, 256 S.
«Nazarî ve Tatbikî Eserler Serisi, No. 9»

Yargıtay Üyesi Senai Olgaç tarafından yayınlanan kitabın önsözünde 1 Kasım 1964 de yürürlüğe giren Harclar Kanununda uygulamanın doğru olarak yapılabilmesi eski Harclar Kanunundaki benzerî hükümlerin tatbikindeki Yargıtay kararlarının bilinmesine, yeni hükümlerin de tedvinindeki gerçeklerin anlaşılmasına ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Bu maksatla hazırlanan kitapta maddelerin açıklamaları yapılmış Maliye Bakanlığının tebliğine yer verilmiş harcları içine alan özel kanunlarla mukayeseler yapılmıştır. Kanunun sonunda bulunan tarifenin ilgili kısımları kolaylığı temin etmek için metinde her kısmının sonuna konulmuştur. Geniş bir tatbik alanı olan Harçlar Kanununu tatbik edecekler için her zaman elde bulundurulması gereken kitabın fiyatı 10 Liradır.

Pasin, Cezmi : Yargıtay emsal hukuk içtihatları, 1960 - 1965. Ankara 1965, Medeniyet Matbaası, 241 S.

Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlık Raportörü Cezmi Pasin tarafından 1960 tarihinden bu yana Yargıtay Genel Kurulu, Hukuk, Ticaret ve İcra ve İflâs Dairelerinin 1964 yılı Aralık ayına kadar olan emsal teş-

kil edebilecek ve birçokları henüz hiç bir yerde yayınlanmamış medenî hukukun aynî ve şahsî hakları, Borçlar, Ticaret, İcra ve İflâs, Hukuk Usulü Muhakemeleri, İstimlâk, İş, Trafik ve Kira Kanunlarına ilişkin 350 karar derlenmiştir. Kitabın sonunda alfabetik fihrist bulunmaktadır. Fiyatı 20 liradır.

Saatçıoğlu, Cemil : Tatbikatta kaçakçılık dâvaları. Midyat 1964, Turan Şehir Matbaası. 20 S.

Midyat Hâkimi Cemil Saatçıoğlu'na ait olan broşürde, kaçakçılık toplu halde etüd edilmiştir. Konu kaçakçılık suçunun tarifi, gümrük mıntakası, kaçakçılıkta para cezası, erteleme, irtibat, sürgün, bazı kaçakçılık suçlarının incelenmesi, mânevî unsur, genel olarak müdahale, toplu kaçakçılık, kaçakçılıkta teşekkül başlıkları altında incelenmiştir. Fiyatı üzerinde yazılı değildir.

Tezmen, Naim - Tahsin Atakan : En son değişikliklerle Notlu, İzahlı İş Kanunu. İstanbul 1965, Tan Gazetesi ve Matbaası. 175 S.

3008 sayılı İş Kanununun değişiklikleriyle beraber yürürlükte bulunan en son metnini ihtiva eden kitapta kanun maddelerinin altına Yargıtay ve Danıştay içtihatları, Bakanlar Kurulu Kararları, Çalışma ve Adalet Bakanlığı tamim ve bültenleri konulmuş ve açıklamalar yapılmıştır. Sonunda fihrist bulunan küçük boy kitabın fiyatı 7,5 liradır. (P. K. 366 — İstanbul) adresinden temin edilebilir.

Tuna, Prof. Dr. Orhan : Grevlerin iktisadî hayat ve istihdam şartları üzerindeki tesirleri. Ankara 1964, Yeni Desen Matbaası. 31 S.
«Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No. 44 — Konferanslar Serisi : 12»

Girişten sonra grevlerin millî ekonomi üzerindeki tesirleri, grevlerin iş verenler üzerindeki tesirleri, grevlerin işçiler üzerindeki tesirleri grevlerin sendikalar üzerindeki tesirleri başlıkları altında konunun bütünü incelenmiştir. Netice kısmında sosyal devlet fikrinin gerçekleşmesi, sosyal emniyet sisteminin gelişmesi ve milletlerarası çalışma teşkilâtı-

nın gayret ve faaliyetleriyle asgarî normların tesbitinin çalışan ve çalıştıran sınıf arasındaki ihtilâf ve gerginlikleri asgarî ölçülere indirme yolunda tesiri olduğu, grevlerin azalmakta, ancak grev hakkının demokratik bir işçi - işveren münasebetleri mekanizmasının işlemesine imkân veren kuvvetli ve vazgeçilmez bir unsur olduğu ifade edilmektedir. Fiyatı 10 liradır.

Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan. Ankara 1964. Ajans - Türk Matbaası. L + 694 S.
«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 197»

Başında Prof. Hirsch'in eserleri hakkında bir bibliyografya ile Prof. Hâmide Topçuoğlu ve Prof. Fındıkoğlu'nun tanıtma yazılarından sonra Prof. Mahmut R. Belik (Milletlerarası Adalet Divanının kazaî yetkisi), Prof. İlhan Lütem (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu 18. toplantı), Tuncer Karamustafaoğlu (İngiliz idare hukuku ve Ultra Vites doktrini), Aydoğan Özmen (Milletlerarası memurlar), Prof. Faruk Erem (Ümanist Ceza Hukuku doktrinine giriş), Prof. Yavuz Abadan (Die Entwicklunsgrobleme der Türkeî), Prof. Rahmi Çobanoğlu (XVIII ve XIX. asırların sosyal felsefesi üzerinde Bacon natürizminin tesirleri), Prof. Hâmide Topçuoğlu (Max Weber'e göre hukukî düşüncenin kategorileri ve yeni hukuk normlarının teşekkül tarzları), Münci Kapani (Freedom to destroy freedom. Its meaning and implications), Ülker Gürkan (William Graham Summer), Prof. Osman Fazıl Berki (Yeni Vatandaşlık Kanununun tâbiiyetin kazanılması ve kaybı hakkında kabul ettiği esaslar), Ahmet İşeri (Vasiyetten doğan kanun ihtilâfları), Prof. Şakir Berki (Türk Medenî Kanununda küçüklerin evlenmesi), Prof. Halûk Tandoğan (Différants catégories d'inexécution des obligations conventionnelles et sanctions qui y sont attachées en Droit Turco - Suisse), Prof. Sami Okay (Taşıyanın mesuliyetinde maldaki ziya ve hasarın ihbarı), Prof. Reha Poroy (Değiştirilebilir tahviller), Prof. Sulhi Tekinay (Ticarî işlerde teselsül karinesi), Hayri Domaniç (Kambiyo senetlerinde rehin cirosu), Ünal Tekinalp (Anonim ortaklıkların yıllık bilânçolarında merkez bavram olarak sonuç açıklama), Prof. Necip Bilge (Gerichtsorganisation und Rechtszüge im türkischen Recht unter Besonderer Berücksichtigung des deutschen und französischen Rechts) ve Prof. Yaşar Karayalçın'ın (Üniversitelerin idare ve murakabesi, mukayeseli bir inceleme) yazıları bulunmaktadır. Fiyatı 68 liradır.

Sendikalar ve grev, lokavt hakları. Ankara 1964, Şark Matbaası. XII + 1191 S.
«Türk İş Yayınları : 35»

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından yayınlanan eser iki kitaba ayrılmıştır. İşçi ve işverenlerinin teşkilâtlanma, grev ve lokavt haklariyle ilgili mevzuatı ihtiva eden birinci kitabın bölümleri Anayasanın sağladığı haklar (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Temsilciler Meclisi görüşmeleri), Basın (Basının tutumu ve reaksiyonu), Dış ülkeler Anayasalarından çalışma hürriyeti, çalışma ile ilgili metinler (İnsan hakları evrensel beyannamesi, Uluslararası çalışma teşkilâtının kabul ettiği 91 sayılı sözleşme, beş yıllık kalkınma planında sendikacılığımız, Hükûmet Programında işçi meseleleri, Türk Anayasasınd; işçi hakları), Türkiye İşçi Konfederasyonunun teklifleri, Toplu İş Sözleşmesi grev ve lokavt kanun üzerinde Millet Meclisi çalışmaları ve görüşmeleri, Cumhuriyet Senatosu çalışmaları başlıklarını taşımaktadır. Sendikalar Kanununa ait ikinci bölümlerinde sendika kurma hakka, Türk - İş Sendikalar Kanunu, Sendikalar Kanunu üzerinde Millet Meclisi çalışmaları, görüşmeleri ve Cumhuriyet Senatosunda görüşmeler ve Büyük Millet Meclisinde çalışmalar gösterilmiştir. Fiyatı 50 liradır.

Ankara Barosu Dergisi, Yıl : 1964, No : 6.

İki ayda bir Ankara Barosu tarafından yayınlanan derginin bi sayısında Prof. Faruk Erem (Türk Ceza Kanununun 455 ve 459 uncu maddelerine bir fıkra eklenmesine dair kanun hakkında), Mustafa Yücel (Mahkûmların sınıflandırılması ve suçlu değer sisteminin değiştirilmesi) ve Asım Kaya Bekman'ın (Yeni Harçlar Kanunu üzerinde bir inceleme) yazıları ve kira parası ile ilgili Yargıtay İçtihadı birleştirme kararı, Hukuk Genel Kurul, Ceza Genel Kurul, ve hukuk daireleri kararları, Anayasa Mahkemesi ve Askerî Yargıtay kararları bulunmaktadır.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Cilt : XX, 1963, Sayı : 1 - 4

Derginin XX. Cildini teşkil eden 1 - 4 birleşik sayısında Prof. Dr. Halûk Tandoğan'ın şahsiyetin akit dışı ihlâllere karşı korunmasının işleyiş tarzı ve basın yoluyla olan ihlâllere karşı özel hayatın korunması konulu açış dersinden sonra sırasiyle Faruk Erem (Ceza usulünde ke-

sin hüküm), Adnan Öztürel (Kalp hastalıklarında ansızın ölümler), Peter Campbell (Avrupa'da Parlâmenter hükûmetin bazı yönleri, Çeviren : Ergun Özbudun), J. W. Gerner (Siyasal Bilimin niteliği ve alanı, Çeviren : Tuncer Karamustafaoğlu), Herrfahrolt (Demokrasi XX. asırda meydana gelen değişmeler, Çeviren : Nuşin Ayiter) ve Şakir Berki'nin (Türk medeni hukukunda devletin mirasçılığı) incelemeleri ve bundan başka ekonomi ve maliye konulu incelemeler, bibliyografya, içtihat kroniği, Alman siyasî partiler kanunu tasarısı tercümesi ve Siyasî partileri düzenlemek üzere hazırlanması düşünülen kanun tasarısı hakkında Ankara Hukuk Fakültesi Komisyonu raporu bulunmaktadır. Fiyatı 25 liradır.

İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi. Yıl : 4, Kasım 1964, Sayı : 47.

Ayda bir Ankara'da yayınlanan derginin bu sayısında Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunun, diğer cezalı kanunlar, Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu ve iş hukuku ile usul hukukuna ve hususî kanunlara ilişkin 41 karar bulunmaktadır. 4 forma hacmindeki derginin fiyatı 3 lira, yıllık abonesi 30 liradır. (P. K. 41 - Anafartalar - Ankara) adresinden temin edilebilir.

İstanbul Barosu Dergisi. Cilt XXXVIII, Sayı : 10 - 11. 1964.

İstanbul Barosunca yayınlanan derginin 1964 yılına ait 10 - 11 birleşik sayısında Recai Şengül (Başkasının arsasına bina yapılması), Prof. Yılmaz Altuğ (Türk boşanma ilâmlarının İtalya'da tanınması), Bernard Botein (Hâkim ve avukat aynı mesleyte vazife gören kimselerdir, Çeviren : Yakım Bahar) ve Hasan Soybilgin'in (Noksan vezinli ekmek çıkaranlar) yazıları bulunmaktadır. Ayrıca mevzuat kroniği, Ömer Köprülü tarafından hazırlanmış Yargıtay Kararlarında derlemeler ve Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi, Danıştay Yargıtay Kararları ve meslek haberleri bu sayıda yer almıştır.

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi	*Fiyatı*
Egger: (Çev: V. Çernis) Giriş ve Kişinin hukuku, 1947. Cilt: 1, Mad: 1 - 51	3.00
Egger: (Çev: V. Çernis) Giriş ve Kişinin Hukuku, 1948. Cilt: 2, Mad: 52 - 89	3.00
Egger: (Çev: T. Çağa). Aile Hukuku. 1949. Mad: 241 - 345	3.00
Egger: (Çev: V. Çernis) Vesayet, 1952. Cilt: 1, Mad: 346 - 381	3.00
Egger: (Çev: V. Çernis) Vesayet, 1955. Cilt: 2, Mad: 382 - 438	3.00
Oser Schönenberger: (Çev: Prof. Dr. İ. Sungurbey) Borçlar Kanunu Şerhi, 1964. Mad: 492 - 529	15.00

Yargıtay Kararları						
İçtihadı Birleştirme Kararları. Hukuk Kısmı: 1930 - 1947						6.00
»	»	»	»	»	1955	75
»	»	»	»	»	1956	50
»	»	»	Ceza	Kısmı:	1948	25
»	»	»	»	»	1950	50
»	»	»	»	»	1952	10
»	»	»	»	»	1953	25
»	»	»	»	»	1954	25
»	»	»	»	»	1955	25
»	»	»	»	»	1956	25
»	»	»	»	»	1957	25
Devletlerarası Hukuku İlgilendiren Yargıtay Hukuk ve Ceza Kararları, 1951						1.00
Yargıtay Kararları. Ceza Kısmı: 1941 - 1942						3.00
»	»	»	»	1944		3.00
»	»	»	»	1946		2.50
»	»	»	»	1948		3.00
»	»	»	»	1949		
»	»	»	»	1950		2.00
»	»	»	»	1951		3.00
»	»	»	»	1952		3.00
»	»	»	»	1953		3.00
»	»	»	»	1954		2.50
»	»	»	»	1955		2.50
»	»	»	»	1957		2.50
»	»	»	»	1959		1.00
Yargıtay Kararları. Hukuk Kısmı: 1941 - 1942						3.00
»	»	»	»	1944		3.00
»	»	»	»	1945		3.00
»	»	»	»	1946		2.50
»	»	»	»	1948		3.00
»	»	»	»	1949		3.00
»	»	»	»	1951		3.00
»	»	»	»	1952		3.00
»	»	»	»	1953		3.00
»	»	»	»	1954		3.00
»	»	»	»	1955		3.00
»	»	»	»	1959		4.00

445

Diğer yayınlar	*Fiyatı*
İsviçre Federal Mahkemesi Kararları 1945	1.00
İsviçre Federal Mahkemesi Kararları 1946	1.00
İsviçre Federal Mahkemesi Kararları 1947	1.00
Schwarz: (Çev: R. Taskın) Alman Ceza Muhakemeleri Kanunu Şerhi.	1.75
Wieland: (Çev: İ. H. Karafakih) Aynî Haklar, Cilt: 2.	7.50
Wahl: (Çev: K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazarî ve amelî.	3.00
Vidal-Magnol: (Çev: Ş. Devrin) Ceza Hukuku, Cilt: 1.	4.00
Le Fur: (Çev: Ş. Devrin) Devletler Umumî Hukuku.	3.00
Daguin: (Çev: B. Arıkan) Kanunumuzun mehazı olan Hâşiyeli Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu.	3.00
Dr. Recai Seçkin: 1961-1962 Adalet Yılının Açılışı Dolayısiyle Söylev.	50
Karl Strupp: Avrupa ve Amerika umumî hukuku düvel mebdeleri, 1929.	2.00
Bustamente Sirven: Hukuku hususiyei düvel kanun projesi 1930.	50
Paul Lutz : Çocuk Suçluluğu. 1965	3.00
Vehbi Yekebaş: Suç ve suçlunun taaddüdü ve cürme iştirak 1952.	1.50
Seçim işlerinde itiraz ve şikâyetler kılavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından), 1964.	2.50

Adalet Dergisi

1935	Yılı	sayı:	1-12.	sayı	(1-11. sayıları kalmamıştır.) 30
1936	»	»	13-24.	»	(14, 17, 20, 22, 23. sayıları kalmamıştır.) 30
1937	»	»	1-12.	»	(1937 yılının 1-7. sayıları kalmamıştır.) 30
1938	»	»	1-12.	»	30
1939	»	»	1-12.	»	(1939 yılının 10, 11. sayısı kalmamıştır.) 30
1941	»	»	1-12.	»	30
1942	»	»	1-12.	»	30
1943	»	»	1-12.	»	30
1944	»	»	1-12.	»	(1944 yılının 2 ve 8. sayıları kalmamıştır.) 30
1945	»	fihristi.			1.00
1947	»	»	1-12.	»	30
1948	»	»	1-12.	»	1.00
1949	»	»	1-12.	»	1.00
1954	»	»	1-12.	»	1.00
1955	»	»	1-12.	»	1.00
1956	»	»	1-12.	»	1.50
1957	»	»	1-12.	»	1.50
1958	»	»	1-12.	»	1.50
1959	»	»	1-4		1959 yılında üç aylık olmak üzere 4 sayı çıkmıştır. (4. sayısı kalmamıştır.) 4.50
1960	»	»	1-12.		1 ve 2-6. sayısı 450 kuruş, diğer sayıları 250 kuruştur (2-6, 7, 8, 9, 10 ve 11-12. sayıları kalmamıştır.)
1961	»	»	1-12.	Sayı	2.50
1962	»	»	1-12.	Sayı	(9-12 sayıları kalmamıştır) 2.50
1963	»	»	1-12.		(1-10. sayısı kalmamıştır.) 2.50
1964	»	»	1-12		2.50

Yeni Cezaevi Matbaası — ANKARA